

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Матеріали
міжнародної заочної науково-практичної конференції,
присвяченої 15-річчю заснування
Міжнародного гуманітарного університету

27 квітня 2017

Одеса
2017

УДК: 80(063)

ББК 80я43

А 43

Друкується за рішенням Вченої ради
Міжнародного гуманітарного університету
Протокол № 6 від 28.04.2017

А 43 **Актуальні** напрями сучасної філології : матеріали міжнародної заочної науково-практичної конференції, м. Одеса, 27 квітня 2017 року / відп. ред. д-р філол.наук, проф. Н.В. Бардіна; ред.кол.: д-р філол наук, проф. І.В. Ступак, канд.філол.наук, доцент Е.В. Ларіна, канд.філол.наук, доцент В.І. Рижих, канд.філол.наук, доцент Г.В. Савчук. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2017. – 156 с.

До збірника матеріалів конференції увійшли тези доповідей, які стали предметом обговорення учасників міжнародної заочної науково-практичної конференції “Актуальні напрями сучасної філології”.

Матеріали конференції можуть становити інтерес для наукових працівників, викладачів, студентів, а також для всіх, хто цікавиться сучасним станом та перспективами розвитку філологічної науки.

Матеріали публікуються в авторській редакції

УДК 80(063)

ББК 80я43

ЗМІСТ

Привітання	7
Секція 1. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
<i>Бардіна Н. В.</i> ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ АНТРОПОНІМІКИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ)	11
<i>Біла Є. С.</i> АНГЛОМОВНІ КРЕОЛІЗОВАНІ АРОМАТОНІМИ	16
<i>Варбанець Т.В.</i> АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ВІРТУАЛІМІФОНІМІВ	19
<i>Васильєва О. О.</i> ВЛАСНІ НАЗВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КВІТКОВИХ КОМПОЗИЦІЙ	22
<i>Горошко О. І.</i> INTERNET LINGUISTICS: FROM METAPHOR TO DISCIPLINE?	25
<i>Жаборюк О. А.</i> ЗАРОДЖЕННЯ СВІДОМОСТІ І ПРИРОДНОЇ МОВИ	32
<i>Зинченко Н. С.</i> СИНЕРГЕТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ДИСКУРСА КАК ОСНОВА ИССЛЕДОВАНИЯ ТЕКСТОВОЙ ИРОНИИ	35
<i>Кабанцева Н. В.</i> СУБСФЕРА «ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ» ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПТОСФЕРИ «ПОЛІТИЧНА МЕТАФОРА» В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	39
<i>Карпенко О. Ю., Серебрякова В.В.</i> ВІРТУАЛЬНИЙ, РЕАЛЬНИЙ ТА САКРАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТИ ПОЕТОНІМОСФЕРИ	43
<i>Карпенко М. Ю.</i> ПРО КОРЕЛЯЦІЮ ДОВЖИНИ САЙТОНІМІВ З ФУНКЦІОНАЛЬНОЮ НАВАНТАЖЕНОСТЮ САЙТІВ	46
<i>Larina Elina</i> COGNITION-KOMMUNIKATION-INTENTION	49
<i>Мизецкая В. Я.</i> ГЛОБАЛЬНЫЕ ЭТИМОЛОГИИ М. РУЛЕНА: «ЗА» ИЛИ «ПРОТИВ»?	52

Михайлюк Н. П. СПЕЦИФИКА ГЕНДЕРНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ В ОБЛАСТИ ФЛОРИСТИЧЕСКИХ КОНЦЕПТОВ (НА МАТЕРИАЛЕ СКАЗКИ О. УАЙЛЬДА)	55
Насакіна С. В. ЕСТЕТИКО-ПРОСВІТНИЦЬКА ФУНКЦІЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ	58
Полянiчко О. Д. СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ КОСМОПОЕТОНИМІВ	60
Романюк О. С. ІНІЦІАЦІЯ СТОСУНКІВ ЯК ПЕРШИЙ ЕТАП СТАДІЇ «ЕСКАЛАЦІЯ РОМАНТИЧНИХ ВІДНОСИН»	63
Савчук Г. В. КОНТЕКСТ СУДОВОГО ДИСКУРСУ	66
Селіванова О. О. КВЕРОФУТУРИСТИЧНЕ КРЕДО М. СЕМЕНКА В ОНОМАСІОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ	71
Ступак І. В. ІНТЕРНЕТ-ФОРМАТИ ЧИ ЖАНРИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ	74
Хамрай А. А. «ПРЕКРАСНЕЙШИЕ ИМЕНА» КАК КОМПОНЕНТЫ ТЕОФОРНЫХ ФАМИЛЬНО-ИМЕННЫХ ГРУПП АРАБСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ	78
 Секція 2. ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСЛЯЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ	
Бачинська Н. Я. КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	80
Богай В.Г., Ян Чжао, Букач В. М. К ВОПРОСУ О ПРАВИЛЬНОСТИ ПЕРЕВОДА УСТОЙЧИВЫХ ВЫРАЖЕНИЙ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ	82
Довганчина Р. Г. ПАРАТЕКСТУАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ У ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ Е.ГЕМІНГВЕЯ	84
Некряч Т. Є. «ЧАРІВНА КОРОБОЧКА» І ПЕРЕКЛАД ДРАМИ	87

Секція 3.	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	
<i>Hruschko S.P.</i> SYSTEMATISCHE MEHRDEUTIGKEIT DER TECHNISCHEN TERMINOLOGIE IN DER ÜBERSETZUNGSPRAXIS	90
<i>Стоянова Т. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ	93
<i>Shpolberg Angela</i> О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ТЕОРИИ ПЕРЕВОДА	96
Секція 4.	
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ПЕРЕКЛАДУ	
<i>Беляєва А. В.</i> 最常用的翻译技巧	100
<i>Mikonya György</i> LESEN LERNEN UND DIE FIBEL	105
<i>Ялінь Шао</i> 几种常用的外语教学方法—翻译法、直接法、听说法、交际法	118
<i>Үитрукүз А. А.</i> TEACHING INTONATION OF THE SPEECH ACT OF CONSENT	121
Секція 5.	
ФУНКЦІОНУВАННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ: СИНХРОННІ ТА ДІАХРОННІ СТУДІЇ	
<i>Галяс С.С, Тань Цуньюй</i> СРАВНЕНИЕ УПРОЩЕННЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ ИЕРОГЛИФОВ	124
<i>Грек Э.И., Су Юань</i> ДИАЛЕКТЫ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА	127
<i>Данилец Д. А.</i> СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СПОСОБОВ ОБРАЗОВАНИЯ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОГО ИНВЕНТАРЯ МЕДИЦИНСКОЙ ЭСТЕТОЛОГИИ В ПОЛЬСКОМ ЯЗЫКЕ	129
<i>Коренькова О. А.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЄСЛІВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ У ЛІНГВІСТИЦІ	134

<i>Попова О. В., Стародубенко Л. Є.</i> СЕМАНТИКА ІНТЕРОГАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В КОНТЕКСТІ АКАДЕМІЧНО-ОФІЦІЙНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	136
<i>Рыжих В. И.</i> КАТЕГОРИЯ НАКЛОНЕНИЯ В РУССКОМ И АРАБСКОМ ЯЗЫКАХ В СРАВНИТЕЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОМ ОСВЕЩЕНИИ	140
<i>Степанов Е. Н.</i> ТЮРКИЗМЫ В РУССКИХ БЫТОВЫХ ПОСЛОВИЦАХ И ПОГОВОРКАХ	143
<i>Fileccia (Pluchina) Sofia M.</i> ITALIENISCH-RUSSISCHE SPRACHKONTAKTE. PROZESSE DER ADAPTATION DER ITALIANISMEN IM RUSSISCHEN	147
<i>Черняєва І. А.</i> АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СИСТЕМІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ: ХАРАКТЕР ВПЛИВУ ТА ОСНОВНІ СФЕРИ ВЖИВАННЯ	152

Вельмишановні колеги! Дорогі друзі!

Організаційний комітет щиро вітає всіх учасників конференції «Актуальні напрями сучасної філології»!

Ця конференція для нас особлива: її присвячено 15-річчю Міжнародного гуманітарного університету, який було засновано 20 серпня 2002 року на підставах положень національної програми «Освіта», принципів Концепції розвитку гуманітарної освіти в Україні та вимог чинного законодавства.

За час свого існування університет пройшов складний шлях і став одним з провідних вищих навчальних закладів України, який привертає увагу все більшої кількості абітурієнтів, користується авторитетом серед фахівців. Якщо перший набір до університету становив лише 100 вступників, то зараз на чотирьох факультетах та у двох інститутах університету за 17 спеціальностями навчається понад 3520 студентів. В університеті діють аспірантура, докторантура та спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій, видаються наукові журнали, які включено до переліку наукових фахових видань України. Серед них і серія «Філологія» Наукового вісника Міжнародного гуманітарного університету.

Факультет лінгвістики та перекладу було засновано 2005 року на базі відділення перекладу Міжнародного гуманітарного університету. Зараз тут функціонують три кафедри, де працюють 45 викладачів, серед яких 5 докторів наук, професорів, 19 кандидатів наук, доцентів. Факультет здійснює підготовку студентів за напрямком «Переклад (англійська, німецька, французька, китайська мови)». Є можливість навчатися в магістратурі й аспірантурі за спеціальністю «Філологія».

Ми постійно прагнемо розширювати можливості факультету: готувати фахівців з інших іноземних мов, проводити наукові дослідження з представниками інших вищих навчальних закладів, інших країн. Тому дуже радіємо, що наша конференція привернула увагу 42 науковців та викладачів з різних областей України (Київ, Одеса, Харків, Черкаси) та різних країн світу (США, Угорщина, Китай, Австрія, Бразилія). Серед учасників 9 докторів наук, професорів, 16 кандидатів наук, доцентів. Приємно, що свої перші наукові досягнення вирішили обговорити на конференції 12 аспірантів та студентів.

Вважаємо, що це чудова нагода для науковців обмінятися науковим та практичним досвідом, новими напрацюваннями, методиками досліджень. Сподіваємось, що ця конференція стане вагомим внеском не лише у розвиток

української філологічної науки зокрема, а й окреслить шляхи для вирішення завдань підготовки фахівців у відповідній галузі.

Ми вшановуємо славні традиції вчених різних лінгвістичних шкіл світу і висловлюємо щире подяку всім учасникам конференції за надану можливість для наукових дискусій, презентації наукових підходів, налагодження контактів та сприяння розвитку філологічної науки в Україні.

Дякуємо Вам за співробітництво з нашим університетом, яке, сподіваємось, буде плідно продовжуватися.

Просимо надіслати свої зауваження, пропозиції щодо тематики проведення наступної конференції у 2018 році.

Бажаємо учасникам конференції творчого натхнення та нових наукових звершень!

З повагою,
оргкомітет конференції

Dear colleagues,

Please accept my sincere congratulations on the upcoming International Conference devoted to the focal issues of Modern Philology and Translation Studies. You continue a wonderful tradition of well-known Odessan hospitality and knowledge sharing. It is a big joy to know that education and research are alive and valued in our troublesome times. It is also a big joy to realize that learning languages and building bridges between world cultures through translation is recognized as an essential part of modern life and a pre-requisite for excelling in many occupations.

When we speak of culture, education, and science, however, we mean, first of all, the people who have taught, studied, and shared their knowledge with others. For the past twenty years, I have lived and researched in Boston, USA. However, I became a linguist in Odessa. The person who opened the world of structural phonetics and then psycholinguistics to me was Professor Natalia Vasilievna Bardina, under whose guidance I completed the dissertation and next to whom I worked for an innovative and challenging language exchange program between Odessa National University and German Universities. The program was carved for the German students who were trained as trilingual German – English – Russian translators.

Being a graduate of Odessa National University, I would like to use this moment to pay a tribute to all our professors and instructors who shared their skills and knowledge with us. Specially, I would like to remember the scholars who were the stars and the foundation of the Odessa linguistic school. Among them are: Professor Yuri Aleksandrovich Karpenko, a profound specialist in onomastics and a person who carried the torch of linguistic research in Odessa for many years; Professor Tatiana Aleksandrovna Tylina, an authority on syntax, and one-of-a-kind expert in ancient manuscripts Dmitry Semenovich Ishchenko. Generations of young linguists grew up next to them. I was privileged to be their student, too.

Also, I would like to remember Nelly Ivanova-Georgievskaya, a dear friend, one of the best Ukrainian philosophers-phenomenologists who created a unique interdisciplinary course on hermeneutics, i.e. interpretation of texts, at the crossroads of philology and philosophy, and devotedly taught numerous students to think and interpret.

Following the great tradition, we carry on.

After the International Humanitarian University was created in 2002, a number of scientists moved to the new University, including Professor Bardina. This year, the University celebrates its jubilee. I wish all Odessan linguists, all the guests, the conference and the University big success. Thank you for continuing the noble pursuit of intellectual recognition and exchange.

With respect,

Angela Shpolberg, Ph.D., Center Associate, Davis Center for Russian and Eurasian Studies, Harvard University, and Affiliated Scholar at the Women's Studies Research Center at Brandeis University

Секція 1.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК: 81'373.23'23 (811.111+811.161.1/2)

Бардіна Наталія Василівна

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов професійного спілкування,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)
ORCID 0000 - 0001 - 5369 - 6468*

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ АНТРОПОНІМІКИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ)

Анотація. У статті на матеріалі трьох мов проведено психолінгвістичний аналіз найпопулярніших імен 2014 року із врахуванням фоносемантики, ритміки, походження імен, ставлення до них тих, хто ці імена надали (ономатотетів), соціального оточення і дорослих носіїв таких самих імен.

Ключові слова: психолінгвістика, антропоніміка, англійська мова, українська мова, російська мова.

Проблема імені (назви) виникла тисячоліття тому і досі не має повного вирішення тому, що торкається різних боків людського буття, свідомості, мови. В антропонімії досить довгий час приділяли увагу походженню, частотності особових імен, укладанню антропонімічних словників. **Проблему** даного дослідження можна сформулювати таким чином: у сучасній антропоніміці відсутній комплексний підхід, система методів дослідження особових імен, які б відповідали пануючій загальнонауковій парадигмі постмодернізму, принципу антропоцентризму, уявленням про людину як багатовимірний феномен, бракує конкретних досліджень підсистем особових імен з точки зору етно-, психо-, соціо-, когнітивної лінгвістики та інших аспектів теорії мовного існування особистості.

Мета даної статті – проаналізувати психолінгвістичні особливості обору, оцінки та сприйняття особистих імен у сучасній Англії, Україні, та Росії (Москві). **Об’єктом** дослідження є психолінгвістика антропонімів в епістемологічному чотириохкутнику: *ономатотет* (той, хто дає ім’я), *ім’я*, *носії імені*, *соціум*. Методологічними підвалинами було обрано сучасні уявлення про мову як форму буття, роботи Платона, П. Флоренського, Р. Якобсона, Ч. Осгуда, Ю. О. Карпенка, О. П. Журавльова, а також теоретичні розробки автора цих рядків. **Предметом** розвідки є психофоносемантичні, рефлексивні, сугестивні, етнокультурні, соціальні ознаки найчастотніших імен хлопчиків і дівчаток у трьох країнах світу. **Методами** дослідження послуговували описовий метод, зіставний метод, лексикографічний аналіз, аналіз кількісних даних щодо обору імен, метод спостереження, опитування, анкетування, психолінгвістичні методики. **Матеріалом** конкретного аналізу стали по 20 (10 чоловічих + 10 жіночих) топ-імен 2014 років Англії, України, Росії (Москви), результати аналізу матеріалів сайту «Behind the Name» [6], опитувань, психолінгвістичних експериментів за Р. Якобсона (синестезійний вплив акустичних характеристик).

В **Англії** кількість імен стрімко зростає: якщо у XIV сторіччі в Англії та Уельсі було лише біля 100 імен і 35% чоловіків звали *John*, а 17% жінок – *Alice*, то у 2009 році було зареєстровано 60 900 різних імен немовлят [5].

За офіційними даними, найпопулярніші імена дівчат у 2014 році в Англії: *Grace, Ruby, Olivia, Emily, Jessica, Sophie, Chloe, Lily, Ella, Amelia*. Аналіз з опорою на «космічну» складову людини (фоносемантику та ритм) [1] показав, що 50% імен двоскладові, лідери списку мають звук [r], на енергійність якого вказував ще Платон, 60% імен містять плавний [l], який Роман Якобсон відносив до напівголосних, дуже слабких [4]. Компактні [g], [k] викликають почуття великого розміру, могутності (40%: ім’я *Chloe* вимовляють з початковим [k]). Таким чином, в англійському жіночому іменнику іде боротьба між «енергійністю» та «слабкістю».

Проаналізувати соціальне ставлення для цих імен допоміг експеримент з використанням семантичного диференціалу. 10 інформантів оцінювали імена за семантичною ознакою ‘like – don’t like’ від +3 до –3. Ми наводимо середньоарифметичні дані, тому при умові протилежності відповідей з’явилися нулі:

Grace + 1, 25; Ruby + 0,5; Olivia + 1; Emily + 0,5; Jessica + 1,5; Sophie 0; Chloe 0; Lily + 0,5; Ella + 1,5; Amelia + 1.

Характерні коментарі деяких інформантів щодо імені *Grace*. Більшість визнало, що це дуже приємне середнє ім’я («grace» – ‘грація’, ‘милість’), яке на письмі позначається однією літерою. Тому, якщо дівчині не подобалось перше – занадто поширене ім’я (наприклад, – *Rebecca*), вона змінювала імена місцями,

або називала середнім іменем свою доньку. Ім'я *Chloe* викликала амбівалентне оцінювання саме за його поширеності, зараз (у 2016 році) воно втратило свої позиції.

Найпопулярніші імена хлопців в Англії: *Jack, Mohammad, Thomas, Oliver, Harry, Charlie, William, James, George, Oscar*.

Майже всі імена (за винятком *Oliver*) мають 1-2 склади. 43% імен – різкі африкати, які відрізняються великою енергією, їх добре почути на відстані; 33% – велярні компактні, які синестезійно пов'язані з могутністю. 30% імен містять «жіночий, слабкий, гарний» дієзний [l']. Серед наголошених голосних переважають (63%) низькотональні звуки [o], [æ], [a], які викликають почуття темряви, червоного або темно-жовтого кольору [3; 4]. Таким чином, найбільш «мужню» фонетичну складову мають імена *Jack i George*.

Результати експерименту з використанням шкали Осгуда:

Jack +2,5, Thomas +2, Oliver +1,5, Harry +2,5, Charlie +1, William +2,5, James +1,5, George +2, Oscar +1. Низьке оцінювання деяких імен обумовлено їхньою поширеністю. Найбільш популярні імена в **Україні** наведено у відповіді Міністерства юстиції України [7].

Перші чотири імені лідирують у кожній області, останні найчастотніші більш, ніж в одній.

Імена дівчат: *Анна, Анастасія, Софія, Дар'я, Дарина, Марія, Вікторія, Єлизавета, Катерина*

Характеристика ритму списку наведених імен виявляє тенденцію до уподобань українцями багатоскладових імен: 30% імен має три склади, 20% – чотири, 20% – п'ять складів. Це викликає почуття розміреності, надає можливість відчутти поважність, гармонійність звучання. Більшість сучасних українців віддають перевагу формі *Анна* замість *Ганна* завдяки наявності початкового «сильного», «гарного», «сильного», «надійного» [a].

Багато українців зараз визнає, що називають дитину за святцями, що призводить до зміни іменника у нашому столітті.

Оцінки жіночих імен за шкалою Осгуда:

Анна +2,5; Анастасія +1,5; Софія +2; Дар'я +1; Дарина +1,5; Марія +2; Вікторія +1,5; Єлизавета +1; Катерина +1,5

Імена хлопчиків: *Дмитро, Артем, Максим, Іван, Олександр, Богдан, Владислав, Кирило, Андрій, Єгор*

Оцінки за шкалою Осгуда:

Дмитро +1,5; Артем +1,5; Максим +1,5; Іван +1,25; Олександр +2; Богдан +1,5; Владислав +1,75; Кирило +1; Андрій +1,75; Єгор +1,5

Під час анкетування батьки зазначали, що віддають перевагу іменам, які містять «мужній» звук [p] або іменам з прозорою внутрішньою формою.

Зважаючи на те, що державне статистичне управління Росії в останні роки потрібних нам даних не видає, спираємось на офіційні дані **Москви** про реєстрацію новонароджених. Найчастотніші імена дівчат у 2014 році:

Софія, Марія, Анна, Анастасія, Вікторія, Єлизавета, Полина, Аліса, Дарья, Александра

Аналіз «космічної» складової виявляє тенденцію до багатоскладових імен: лише 20% імен мають два склади, 40% – три склади, 20% – 4 склади, 20% – 5 складів. 80% імен мають наголос в середині слова. 40% імен закінчується на *-ія*, з них більшість з них під наголосом. Наголошений [и] мають ще 2 імені. Загалом цей звук зустрічаємо у 70% імен списку. За експериментально-психологічними дослідженнями Р. Якобсона, цей звук пов'язаний з почуттям світла и викликає синестезійне відчуття світлого зеленого кольору [4, 198]. Початкове [а] має 40% імен.

Експеримент, проведений за допомогою шкали Осгуда, дав такі результати:

Софія +1,25; Марія +1,5; Анна +2; Анастасія +1,5; Вікторія +1; Єлизавета +1; Полина +1; Аліса +1, 25; Дарья +1; Александра +1.

Як бачимо, лідером у сприйнятті як українського, так і російського соціуму стала *Анна*. Відносно імені *Софія* зауважимо, що воно є проявом міжнародної моди на давньогрецькі імена. Як було виявлено, воно фігурує у всіх трьох країнах. Але якщо в Англії на форумах обговорюється «спелінг» цього імені, то в Україні та Росії інформанти міркують над формою демінутиву.

Найчастотніші імена *хлопців* у 2014 році:

Александр, Максим, Артём, Михаил, Даниил, Иван, Дмитрий, Кирилл, Андрей, Егор

Довжина імен у топ-десятці дещо скоротилась у порівнянні з попередніми роками. Раніше до цього списку входив ще *Владислав*.

Ім'я *Александр* багато років очолює російський іменник. Вимовляється воно як чотирьохскладове. Звукосполучення [андр], яке присутнє також в імені *Андрей* (пор. *Андромеда, Андрон, Сандро, Андроник*), вбачається містичним [1]. Привертає також увагу, що 30% імен закінчується на [ил] – дуже «жіночий, слабкий, красивий» за психоакустичними ознаками. Взагалі російська топ-десятка відрізняється тим, що 60% чоловічих імен містять «слабкий, жіночий» [и], хоча енергійний [р] є також присутнім.

Результати експерименту за шкалою Осгуда:

Александр+3; Максим +1,5; Артём +0,5; Михаил +1; Даниил +0,5; Иван +1; Дмитрий +1; Кирилл +0,5; Андрей +2; Егор +1.

Висновки. Психолінгвістичний аналіз з урахуванням ономотетета (того, хто дає ім'я), ритмо-звукових, етимологічних, стилістичних особливостей топ-20 імен

в Англії, Москві, Україні, а також сприйняття цих імені інформантами виявив, що склад іменника залежить від типу ономотетета, зміни соціальних поглядів, етнокультурних уявлень про те, які звуки в імені мають характеризувати жіночість чи мужність. В Англії гарними вважають, на відміну від носіїв російської та української мови, задньоязикові, дифтонги та африкати. В останні роки спостерігається тенденція надавати дітям короткі імена для зручності спілкування в соціумі. В Росії під час вибору імені орієнтуються на традиції та моду. В Україні виявлено тенденцію поєднувати милозвучність з етимологією, на другий план відступає соціальний чинник. Яскраво виявлено тенденцію до багатоскладових імен, повернення імен, які протягом довгих років перебували на периферії. Сприйняття соціумом імені не завжди співпадає з намірами ономотетета.

Список використаних джерел:

1. Бардина Н.В. Античная матрица нашей души: [монографія] / Н.В. Бардина. – Одесса: Астропринт, 2009. – 288 с.

3. Журавлєв А.П. Фонетическое значение / Александр Павлович Журавлєв. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1974. – 160 с.

4. Якобсон Р., Фант Г.М., Халле М. Введение в анализ речи / Р. О. Якобсон, Г.М. Фант, М. Халле // Новое в лингвистике. – Вып. II. – М.: Издательство иностранной литературы, 1962. – С. 173 – 230.

5. McClure Peter. Personal names and the development of English – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://public.oed.com/aspects-of-english/shapers-of-english/personal-names-and-the-development-of-english/>

6. «Behind the Name» – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.behindthename.com>

7. Тиждень. ua – [Електронний ресурс]: Режим доступу: tyzhden.ua/News/137908

PSYCHOLINGUISTIC ASPECT OF ANTHROPONYMY (ON THE MATERIAL OF ENGLISH, UKRAINIAN, AND RUSSIAN LANGUAGES)

Summary: In this article, the author applies psycholinguistic analysis to study the most popular names of 2014 in three different languages, giving consideration to phonosemantics, the origin of the names, and the names' perception by the name givers (onomatopoeia), their social circle and the adult name bearers.

Key words: psycholinguistics, anthroponymy, English language, Ukrainian language, Russian language.

Біла Євгенія Сергіївна

викладач кафедри іноземних мов,
Одеський національний економічний університет,
(Україна, Одеса)

АНГЛОМОВНІ КРЕОЛІЗОВАНІ АРОМАТОНІМИ

Анотація. У статті досліджуються креолізовані власні назви на позначення парфумів – ароматоніми. Виділено іншокодові вкраплення в англомовних ароматонімах. Були виокремлені типи власних назв на позначення парфумів з іншомовними елементами.

Ключові слова: ароматонім, креолізованість, власні назви, парфум.

Сутність і природа товарних знаків вже давно привертає увагу дослідників [1;2;5], однак іншокодові вкраплення в таких власних назвах на разі ще досліджено не було, що робить цю розвідку актуальною. Дану розвідку спрямовано на дослідження креолізованих власних назв на позначення парфумів – **ароматонімів**. **Об'єктом** дослідження послуговували ароматоніми, **предметом** – структура креолізованих англомовних ароматонімів. **Матеріалом** дослідження було обрано 2000 англомовних ароматонімів з матеріалів друкованих та електронних ЗМІ.

Виокремлюємо специфічні ароматоніми, що побудовані з включенням іншокодових елементів, причому такий тип власних назв на позначення парфумів можемо вважати креолізованими текстами, тобто такими, «фактура яких складається з двох негомогенних частин (вербальної (мовленнєвої) та невербальної (належної до інших знакових систем)» [7-182]. У полікодових текстах, якими інколи бувають ароматоніми, іншокодові включення можуть бути різного характеру: графічні й пунктуаційні виділення, індекси, формули, символи, таблиці, схеми, малюнки, фотографії та ін., причому «способи й інтенсивність інтеграції іншокодових повідомлень в англомовний ... текст залежать від типу включеного іншокодового повідомлення й жанру твору» [4].

Серед таких випадків було виокремлено власні назви парфумів з числовими індексами, або ж такі, що номінувалися безпосередньо за допомогою такого індексу, наприклад, *Rush 2, XXX Large Aigner, Pure O2 for Her / Him, Odeur 71, Zara Man N 18°34'54''O 68°24'15'', No 1, 2000, LVIII, LXI, LXXXV*. Спостерігаємо дві різноспрямовані тенденції у семантиці таких ароматонімів: або полегшення розуміння характеру товару, тобто новий аромат

з відомої ланки, або ускладнення через незрозумілість індексу для пересічного носія англійської мови.

Креолізованість ароматонімів також відбивається у змішенні різних мов, переважно французької та італійської, з англійською. А.П. Ладиненко розподіляє іншомовні включення на структурно залежні й самостійні елементи [3-15-32]:

1) залежні іншомовні вкраплення можуть бути представлені окремими буквами, морфемами афіксальними та кореневими, а також утворюватися за допомогою сегментації, наслідком чого стає новоутворений графічно-буквений гібрид;

2) незалежні іншомовні включення обіймають лексеми, словосполучення, речення та надфразові єдності.

Ароматонімна ілюстративна база цього дослідження дозволила виокремити такі типи власних назв на позначення парфумів з іншомовними елементами:

1) в межах однослівного ароматоніма до англійської основи можуть додаватися іншомовні суфікси (11 випадків): *Diorissimo*, *Dalissime*, *Teese Erotique*, *Mimosaique*;

2) okazionalnі ароматоніми можуть створюватися за допомогою композиції рівноправних різномовних формантів, як це спостерігаємо в назвах *Lei-Her* та *Lui-Him*, де перші елементи подано італійською, а останні – англомовними синонімами (2 випадки);

3) вкраплення іншомовних елементів іноді (1 приклад у нашій вибірці) відбувається у вигляді артиклів на кшталт *Jungle L'Elephant*;

4) найпоширенішим типом ароматонімів з іншомовними вкрапленнями (32 випадки) є лексичний, наприклад, *Diavolo Hypnotic*, *Diavolo So Sexy*, *Mister Diavolo*;

5) спостерігаються також поодинокі випадки (7 ароматонімів) вживання іншомовних словосполучень у поєднанні з англомовними на кшталт *Eclat d'Arpege Eyes On You*, *Aqua Allegoria Lemon Verde*;

6) у нашій вибірці було виокремлено лише один випадок вживання іншомовного речення в якості частини ароматоніма: *Mirror Mirror Collection – Dis Moi, Miroir*.

Іншомовні елементи будь-якого тексту припускають три типи інтерпретацій [3-174-176]: авторську, редакторську й читацьку. Через специфіку об'єкта дослідження можливим залишається лише третій тип – інтерпретація споживача. Можемо припустити, що абсолютно незрозумілих для пересічного носія англійської мови в нашій вибірці не існує завдяки поєднанню іншомовних включень з англомовними. Однак сприйняття таких ароматонімів

дещо ускладнюється, що може призвести до зниження їх сугестивного потенціалу та, відповідно, привабливості для адресата.

Список використаних джерел:

1. Бучко Д. Г. Словник української ономастичної термінології / Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків : Ранок-НТ, 2012. – 256 с.
2. Крюкова І. В. Рекламное имя: рождение, узуализация, восприятие / І. В. Крюкова – Волгоград: Перемена, 2003. – 100 с.
3. Ладиненко А.П. Лінгво-інтерпретаційні та функціональні особливості іншомовних включень у художньому тексті [Текст] : дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.15 - загальне мовознавство / Ладиненко Альбіна Павлівна ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2015. – 217 с.
4. Степанюк Н.В. Способы интеграции инокодовых сообщений в текст (на материале научной и художественной англоязычной прозы) : дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови / Степанюк Неля Васильевна; Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 2002.- 258с.
5. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – [изд.2-е, испр.] – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – 368 с.
6. Суперанская А. В. Теория и методика ономастических исследований / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, В. Э. Сталтмане, А. Х. Султанов. – М.: Наука, 1986. – 256 с.
7. Sorokin Y. Creolized texts and their communicative function / Y. Sorokin, E. Tarasov // Optimization of speech influence. – М.: Nauka, 1990. – P. 180-196.

Варбанець Тетяна Вікторівна

*аспірант кафедри граматики англійської мови,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
(Україна, Одеса)*

АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ВІРТУАЛМІФОНІМІВ

***Анотація.** В роботі розглядаються особливості мотивації віртуалміфонімів – власних назв, що номінують об'єкти віртуальних світів електронних ігор, у когнітивно-ономастичному аспекті.*

***Ключові слова:** електронна гра, відеогра, комп'ютерна гра, віртуальний світ, віртуалміфонім, мотивація.*

В останні десятиріччя все більшої популярності набирають ігрові програми на різних **платформах** – комп'ютерах, консолях (спеціалізованих ігрових додатках до телевізора), мобільних телефонах тощо. Для уникнення термінологічної неоднозначності пропонуємо називати ці програми **електронними іграми**.

Об'єктом дослідження є онімічна складова англійського дискурсу електронних ігор. **Предметом** дослідження є специфіка мотивації онімів, що притаманні англійському дискурсу електронних ігор. **Матеріалом** дослідження послуговували власні назви, вибрані з електронних ігор *The Witcher 3: Wild Hunt*, *Borderlands 2* та *Grand Theft Auto V* (яку ми далі називатимемо *GTA V*), загальною кількістю 100 одиниць.

Через схожість електронних ігор та літературних творів (електронна гра – це, за словами Г. Костікяна, «інтерактивне оповідання» [4]), за основу термінологічного апарату для опису віртуальних світів електронних ігор взято наробки літературної ономастики. В попередніх розвідках було окреслено основні класи власних назв, що притаманні електронним іграм, тобто **віртуалміфонімів** [1;2].

В цій роботі увагу сконцентровано на особливостях **мотивації** віртуалміфонімів. Під мотивацією ми розуміємо, за О.О. Селівановою, «наскрізну ... психоментальну операцію встановлення семантичної й формальної залежності між мотиватором [твірною основою] і похідною номінативною одиницею (мовним знаком)» на основі різних аспектів «структури знань про позначуване в етнічній свідомості» [3, с. 480].

В когнітивно-ономасіологічному підході О.О. Селіванової виділяються наступні типи мотивації [там само, с. 482-486]:

- **Пропозиційний**, який передбачає «застосування знаків-мотиваторів у прямих значеннях», тобто в процесі номінації «не використовуються механізми уяви». Має наступні підтипи:

- **Гіперонімічний**, який передбачає «вибор мотиваторів зі складу родових понять у мережі концептуальних ієрархічних зв'язків пропозиційних структур». Прикладами можуть слугувати *White Orchard* – назва локації в грі *Witcher 3*, яка точно описує цю місцевість; *Sandy Shores* – назва локації в грі *GTAV*, яка є дотичним описом цієї локації;

- **Еквонімічний**, який охоплює випадки вибору мотиватора «з позначень одного рівню узагальнення, зафіксованих в одному класі об'єктів як рубрикативи». Прикладом може виступати *SanctuaryHole* – назва локації в грі *Borderlands 2*, яка з'явилась на місці локації *Sanctuary* після її передислокації;

- **Опозитивний**, який передбачає уживання «протилежного позначення зі застосуванням форманта заперечення». Можна навести наступний приклад: *No Man's Land*, назва локації в грі *Witcher 3*; *The Nowhere* – назва готелю в грі *Witcher 3*;

- **Категорійний**, що відповідає «конверсії, створенню синтаксичних дериватів». Приклад: *Chop* – ім'я собаки в грі *GTA V*;

- **Предикатно-аргументний**, при якому «мотиватор може позначати суб'єкт, предикати різних типів, об'єкт, інструментив, медіатив, локатив, темпоратив...». Прикладами можуть бути *Skullmasher* чи *Invader* – назви снайперських гвинтівок в грі *Borderlands 2*;

- **Асоціативний**, який є «за загальним механізмом метафоричним». Можна виділити такі підтипи:

- **Структурно-метафоричний**, який «характеризується інтеграцією донорської та реципієнтної зон на підставі одного суміжного компонента». Прикладом може виступати *Bison* – назва автівки, яка відрізняється великою потужністю, в грі *GTAV*;

- **Дифузно-метафоричний**, який «ґрунтується на дифузному поєднанні асоціативних комплексів різних доменів на підставі аналогії». Наприклад, *Bloody Baron* – прізвисько одного з персонажів гри *Witcher 3*;

- **Гештальтний** застосовує мотиватори – знаки інших концептів – на підставі подібності зорових, слухових, одоративних, тактильних, смакових гештальтів». Як приклад можна навести *Crow's Perch* – назву міста, яке знаходиться на висоті в грі *Witcher 3*;

- **Архетипний** «характеризується вибором мотиваторів з огляду на асоціативне поєднання структури знань з іншою концептосферою на підставі

первісних уроджених психічних елементів». Наприклад, назва снайперської гвинтівки *Pitchfork* в грі *Borderlands 2* поєднана в колективній підсвідомості з дияволом;

- **Модусний** передбачає «обрання оцінки позначуваного мотиваційною базою ономасіологічної структури і ґрунтується на різних пізнавальних функціях: сенсорних механізмах інтеріоризації світу, емоційному сприйнятті, мисленнєвій раціональній обробці, образно-метафоричному уподібненні з опертям на стереотипи, культурну символіку, архетипи колективного підсвідомого». Як приклад можна назвати *Cat* – назву зілля, яке дає можливість бачити в темряві, в грі *Witcher 3*;

- **Змішаний**, який охоплює випадки «поєднання в ономасіологічній структурі мотиваторів різного статусу у структурі знань про позначене». Прикладом є *FelineArmor* – назва набору броні, що дає бонус до швидких та ловких ударів, в грі *Witcher 3*, яка поєднує в собі мотиватори пропозиційного та модусного (кішка є стереотипом спритності та швидкості) типу;

- **Концептуально-інтеграційний**, якому відповідає «творення нового найменування шляхом сумарної композиції». Прикладом може слугувати *MMORPGFPS* – назва місії в грі *Borderlands 2*, яка є поєднанням назв двох жанрів електронних ігор: *MMORPG* (*Massively multiplayer online role-playing games*) та *FPS* (*First-person shooter*).

В подальших розвідках планується провести кількісний розподіл суцільної вибірки онімів з ігор *TheWitcher 3: WildHunt*, *Borderlands 2* та *GrandTheftAutoV* згідно з наведеною класифікацією.

Список використаних джерел:

1. Варбанець Т.В. Онімія віртуальних світів електронних ігор / Т.В. Варбанець // Мова. – 2016. – №26. – С. 61-66.

2. Варбанець Т.В. Онімна складова англомовного дискурсу електронних ігор / Т.В. Варбанець // Матеріали наукової конференції на пошану 100-річчя з дня народження професора А.К. Корсакова. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. – С. 111-112.

3. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.

4. Costikyan G. IHaveNoWords&IMustDesign [Електронний ресурс] / G. Costikyan // Interactive Fantasy. – 1994. – #2 // Режим доступу: <http://www.costik.com/nowords.html>.

Васильєва Ольга Олександрівна

викладач кафедри іноземних мов №2,
НУ «Одеська Юридична Академія»,
(Україна, Одеса)

ВЛАСНІ НАЗВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КВІТКОВИХ КОМПОЗИЦІЙ

***Анотація.** Статтю присвячено уточненню денотатно-номінативної класифікації ідеонімів з урахуванням двоїстої мовної природи пропріативів, що позначають квіткові композиції.*

***Ключові слова:** ідеонім, артіонім, імажонім, власна назва квіткової композиції.*

Завдяки постійному розширенню обсягу предмета дослідження ономастичних студій відбувається уточнення перерозподілу проблематичних підкласів пропріативів за відповідними онімними розрядами, що є релевантним й для власних назв квіткових композицій. Загальна денотатно-номінативна класифікація власних назв є детально розробленою, зокрема зусиллями таких видатних вчених, як О.В.Суперанська [4], Н.В.Подольська [3], М.М.Торчинський [6], Д.Г.Бучко [1]. Певні уточнення до класифікації ідеонімів було запропоновано нами в попередніх розвідках [докл. див. 2], однак досі залишаються певні проблематичні випадки, які потребують свого вирішення, що й робить дану розвідку **актуальною**.

Метою цієї роботи є встановлення статусу власних назв квіткових композицій з огляду на їх двоїсту природу. З одного боку, такі об'єкти можуть бути унікальними витворами мистецтва, які створюють мистери ікебани, з другого – звичайним серійним товаром. В обох випадках квіткові композиції мають свої назви – унікальні для першого типу, серійні для другого. Є, звичайно, також рядові флористи, які просто продають квіти, тому їх букети позбавлені можливості отримати назву. **Об'єктом** дослідження послуговували власні назви квіткових композицій, **предметом** – їх денотатно-номінативна віднесеність. **Матеріалом** дослідження було обрано 100 англомовних власних назв на позначення квіткових композицій з матеріалів друкованих й електронних англомовних ЗМІ.

Найдетальнішою денотатно-номінативною класифікацією власних назв на цей час є робота М.М.Торчинського [6], в якій власні назви квіткових композицій віднесено до **ідеонімів**, тобто власних назв духовних витворів

людства, до підкласу **артіонімів** – власних назв творів мистецтва. Останні, в свою чергу, підрозділяються на **імажоніми** (власні назви образотворчого мистецтва), **сценоніми** (власні назви сценічних творів), **музиконіми** (власні назви музичних творів) та **фільмоніми** (власні назви фільмів). Саме до імажонімів і віднесено власні назви квіткових композицій, наприклад, шедевр всесвітньо відомого майстра ікебани Тосіро Кавасе *Moon over the Fields*. Спочатку ікебана, яка виникла більше 600 років тому в японських буддійських храмах, була релігійним мистецтвом ритуального покладення квітів на вівтар Будди. За цей час сформувалися кілька різних стилів мистецтва ікебани, так званих шкіл: ікенобо, охара, согецу та ін., загальною кількістю біля 2000, які поступово завоювали популярність в усьому світі. Зараз проводяться експозиції, фестивалі, конкурси квіткових композицій, видаються посібники для створення ікебан, тобто захоплення цим мистецтвом набуло масового характеру. Існують навіть генератори власних назв квіткових композицій, наприклад, *Fantasy Name Generators* [7], де пропонуються назви букетів на кшталт *Country Meadow, Fancy Fruits, Forest Fresh, Summer Miracles, Amber Admiration, I Missed You* та под.

Тенденцію номінувати своє квіткове творіння, закладену засновниками шкіл ікебани, підтримують нині комерційні флористичні підприємства. Нами було знайдено рейтинг 30 найкращих букетів для продажу [8], до якого включено такі назви: *Warm Red Tones, Sweet Succulents, Shades of White, Pretty in Pink, Pops of Orange* та ін.

Ми пропонуємо відносити до **ідеонімів** лише власні назви відомих шедеврів майстрів ікебани, як, наприклад, витвори школи Охара *Autumn Tray, Cyprus Woods* та подібні, а інші, особливо комерційні назви квіткових композицій – до **хремотонімів**: «власних назв людських творінь» [1, 189], «власних назв предметів» [5, 19]. Таким чином, стає можливим краще зрозуміти двоїсту природу цього типу пропріативів і врахувати її при вдосконаленні денотатно-номінативної класифікації ідеонімів.

Список використаних джерел:

1. Бучко Д.Г. Словник української ономастичної термінології / Д.Г. Бучко, Н.В. Ткачова. – Харків: Ранок-НТ, 2012. – 256 с.
2. Васильєва О.О. Денотатно-номінативна класифікація ідеонімів / О.О.Васильєва // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : зб. наук. праць. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – Вип. 5 (330). – 322 с. – С. 165-168.
3. Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии / Н.В. Подольская. – 2-е изд. – М.: Наука, 1988. – 192 с.

4. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного / А.В. Суперанская. – 2-е изд. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 368 с.

5. Ткаченко Г.В. Англомовні хремотоніми як лінгвокогнітивні феномени картини світу : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Г.В. Ткаченко – Одеса, 2012. – 236 с.

6. Торчинський М.М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01 / М.М. Торчинський. – К., 2010. – 502 с.

7. Fantasy Name Generators [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fantasynamegenerators.com/bouquet-names.php#.WOoQCPny7Q>

8. Editors' Picks: 30 Best Bouquets [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.bhg.com/wedding/flowers/editors-picks-best-bouquets/>

Горошко Олена Ігорівна

*доктор соціологічних наук, доктор філологічних наук,
завідувач кафедри міжкультурної комунікації та іноземної мови,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
(Україна, Харків)*

INTERNET LINGUISTICS: FROM METAPHOR TO DISCIPLINE?

***Анотація.** The article enlightens the development of Internet linguistics linked with the rapid development of Internet technology and traces all shifts from scarce research in the late 80s of the last century within traditional linguistics to a separate subject area in the XXI century. For descriptions of all these innovative processes taking place in the communicative space on the basis of these technologies, one can recommend to use an umbrella term keyboard (voice) – to - screen (voice) communication, covering all these types of communication. To describe the linguistic constitute in this communication realized with the help of web 2.0 platforms and gadgets we propose to use the term linguistics 2.0 that emphasizes the linguistic research component in this process within modern internet linguistics.*

***Ключові слова:** internet-linguistics, computer-mediated communication, Keyboard (Voice) – to - Screen (Voice) Communication, linguistics 2.0.*

The studies of Internet impact on our language and speech began in the late 90th or at the beginning of XXI century when the number of internet users increased dramatically and it became clear that more than 3,731,973,423 or nearly about 50% of people on the Earth already heard about the Global Net [17].

Firstly it was namely the English-speaking internet as the most researched area [2]. The Russian-speaking Internet has been investigated since 2006-2007 and the Ukrainian segment of net started to be researched not more than 5-6 years ago [1-2]. The main topics cover firstly peculiarities in vocabulary use, oral-written format of speech, gender and genre aspects, word-building, etc [8, 15-16].

The area of these studies from the very beginning was called as *Computer-Mediated Communication* (CMC). The term CMC was coined by Nancy Baron and used in her paper *Computer-Mediated Communication as a Force of Language Change* (1984) [4]. It wasn't connected firstly at all with the use of the language on the Net.

However, as the Internet evolves and more and more people start using the Net the focus of linguistic research shifts from the linguistic peculiarities mediated by a computer channel of transmitting text-information to the peculiarities of language use within the communicative environment provided by the global Net.

Susan C. Herring the pioneer in this field of research argues: «When I began studying computer-mediated communication (CMC) in 1991, it was a novel topic of research in most academic disciplines and by no means generally recognized as legitimate. CMC back then consisted mainly of email and asynchronous discussion groups – newsgroups, mailing lists and privately hosted bulletin board systems. Internet relay chat (IRC), invented a few years before, had not yet attracted much attention; there was no World Wide Web; and blogs, wikis, instant messaging, text messaging, virtual worlds, social network sites and audio and video chat had yet to be introduced. Impoverished as this state of affairs may seem to present generations of digital media users, to early adopters and researchers CMC appeared rich with possibilities. In attempting to come to grips with a profoundly new set of technologies, some of my contemporaries focused on the positive and others on the negative aspects, but few of us remained unmoved. The potential of CMC to bring about social, organizational and linguistic change attracted passionate speculation and debate and stimulated empirical studies across the disciplinary spectrum» [12]. In 1996 Herring introduced a new field of research speaking about *text-based computer-mediated communication* [16].

Thus, CMC presents a type of communication that takes place between human beings via the instrumentality of computers. The first notion of CMC was concentrated on the text-based CMC, in which users communicate with the means of written text, e.g., by typing a message on the keyboard of one computer which is read by others on their computer screens, either immediately (*synchronous CMC*) or with delay in time (*asynchronous CMC*).

Scholars that researched the *language* of CMC argue that it is typed, and hence like writing, but exchanges are often rapid and informal, and hence more resemble spoken conversation. Moreover, the computer-mediated register has unique features of its own, such as the use of «emoticons» (smiley faces composed of ascii characters) and other graphics, as well as special lexis («lurking», «flaming», «trolling», «spamming») and acronyms (FAQ, IMHO, LOL). They also enlighten that CMC is not homogeneous, but like any communicative modality, manifests itself in different styles and genres, some determined by the available technologies (e.g., real-time «messenger» modes, as opposed to asynchronous e-mail), others by human factors such as communicative purpose, speaking virtual community which can be defined as *community of speech practice*) and group membership. Andreas Jucker and Christa Durscheid declare that this separation of the contributions in the medium

from those of human users presents an important prerequisite to further CMC research development [18]. It is also important for further CMC research that its structural components and variants must be accurately defined and described. Namely this description expands our knowledge of the typological diversity of human communication.

Nowadays all results obtained in CMC research can be classified into such areas as:

- CMC as data in which they analyze lexical and grammatical features of a large corpus of computer-mediated messages. It allows scholars for building CMC resources which are interoperable with text and speech corpora that are already represented in TEI and thus shape the way for corpus-based research on language use across different types of corpora (= comparative analysis of the language use in CMC, in edited text and in spoken language [9-10]).
- CMC research across languages and cultures that would allow building interoperable CMC corpora for different languages and thus enhance the empirical basis for doing CMC research;
- CMC across different modalities including models for the description of not only verbal but also of non-verbal communication. It is of high topicality currently concerning the widespread of social media with social networking sites (SNSs) with a lot number of possibilities to converge different semiotic systems into one platform (audio, video, text, cartoons, etc.) [3-4, 7].

However, in 2008 Herring suggested slightly different approach towards CMC research taking in mind more «inner linguistic component» [11-12]. She proposed to shape five major areas:

Classification research targeted at relationship of internet language with modalities of speech/writing, different genres, synchronicity, participant structure, topics, etc;

Investigation research describing structural features of Internet Language as typography, orthography, Netspeak (new words formation and use, emoticon, emodji, etc);

Discourse research manifesting in investigation of variety of discourse patterns in CMC. It covers such pragmatic issues as politeness, violations of relevance, and the performance of various speech acts, register phenomena (including style, gender, dialects, community of practice, analysis of language through contexts and cultures);

Through linkage with human interaction research that covers politics, learning, marketing, interpersonal communication. It deals with such theoretically-rich notions as: *collaboration, community, democracy, identity, power, reputation, trust, promotion* and some others;

Language ecologies and multi-cultural issues in language use on the net have increasingly attracted attention by scholars as Herring argues while the Internet expands its global scope [10].

One separate area in CMC research is dealt with its methodology. Thus, in order to enlighten namely the methodological approach Herring starts to speak about *Computer-Mediated Discourse Analysis* (CMDA), that presents an approach to the analysis of computer-mediated communication (CMC) focused on language and language use; it is also a set of methods (a «toolkit») grounded in linguistic discourse analysis for mining networked communication for patterns of structure and meaning, broadly construed [13-14].

In addition Internet language offers a number of advantages for research, including an abundance of naturally-occurring (i.e., non-experimental) data that, unlike speech, does not require transcription and that can be readily analyzed using computational means and various software.

The ability of researchers to «lurk» in online environments without their presence being visible or salient to participants is another advantage, especially for studies of social interaction, albeit one that raises ethical issues.

An ongoing challenge associated with language and the Internet is namely the rate at which new technologies continue to be introduced.

All these studies in the field of CMC provoked the situation in modern linguistics that one started speaking about this subject area as a separate field in this discipline. In 2011 David Crystal began to use the term Internet Linguistics that became more appropriate for description of this subject area on post-soviet linguistic discourse [8]. Also Crystal discusses the appropriate terminology for the study of language used on the Net and reflects on different concepts, such as «computer mediated communication» (CMC), «electronically mediated communication» (EMC) or «digitally mediated communication» (DMC), «Internet-based communication» (IBC) used, for instance, by Michael Beißwenger (2007) or «Internet-mediated communication» used by Francisco Yus (2011) [6, 19]. Up to now the term CMC has been the most popular and the most traditional one among these terms in English-speaking research.

Later to enlighten the new trends in Internet linguistics associated with the rapid development of Internet technology and to delineate all these innovative processes taking place in the communicative space on the basis of these technologies, the umbrella term *keyboard (voice) – to - screen (voice) communication*, appeared to cover all these types of communication that may be depicted through a number of specific dichotomies: asynchronous - synchronous; written - spoken; monologue – dialogic; text - utterance; private - public; mobile – stationary, monomodal - multimodal and voice - keyboard (screen) (realized through Telegram or WhatsUp

Messengers) . To specify the linguistic constitute in this communication on the base of web 2.0 technologies Andreas Jucker and Christa Durscheid in their paper «New Trends in Internet-Linguistics or Keyboard (Voice) – to - Screen (Voice) Communication» (2012) propose to use the term *linguistics 2.0* that emphasizes the linguistic research construal in this process [18].

Therefore the internet and social media have given rise to a broad range of new communicative genres which are collected under the term Computer-Mediated Communication in Social Media (CMC SM). One can mention such genres as—chats, forums, text messaging (SMS, WhatsApp), interaction on wiki talk pages and in blog comments, via Twitter, on social network sites (like Facebook or Pinterest), and in multimodal 3D environments. Thus in linguistics 2.0 the objects for research cover text comments on photo-sharing sites; text, audio, and video responses to YouTube videos; text (and voice) chat during multiplayer online games; and text messages from mobile phones posted to interactive TV programs, etc. Due to the strong convergence processes in this field because it involves the convergence of text with text, text with another mode, video or audio and vice versa, comments on news stories; ‘talk’ pages associated with Wikipedia articles; status updates and comments convergence of different layers in texts, time overlaps, the senders and receivers of the messages we can trace the trend of increasing convergence, provoked even a special term Computer-Mediated Communication in Social Media [Ibid].

Thus enlightening the new trends in Internet linguistics associated with the rapid development of Internet technology for the formalization of all these innovative processes one can recommend to use an umbrella term *keyboard (voice) – to - screen (voice) communication*, covering all these types of communication through the Net.

To describe the linguistic component in this communication realized with the help of web 2.0 platforms and gadgets we propose to use the term *linguistics 2.0* that emphasizes the linguistic research component in this process and being a part of a wide anew approach in linguistics calling internet linguistics. Namely this discipline can be rendered as a new area of linguistics with its proper methodology and research objects.

And from a metaphor in late 80s we can speak about separate subject area in the Modern Linguistics currently with a huge flow of papers and research areas due to a rapid development both internet and software technologies.

References:

1. Акимова Н. В. История Исследования языка Интернета в Украине // Русская филология. Научно-методический журнал. - Харьков: ХНПУ, 2012. - № 1-2 (46), с. 55-59.

2. Баркович А. А. Компьютерно-опосредованная коммуникация // Вестник Удмуртского университета. Серия «История и филология», 2015, Выпуск № 3, с. 97-101.

3. Голошубина О. К. Разговор о мессенджере как специфический жанр интернет-коммуникации // Вестник Омского университета, 2015. № 1, с. 208–212.

4. Матусевич Л. Н. Реалізація принципів кооперації та ввічливості у комунікативній ситуації дозволу // Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія». Випуск 23, 2016. с.105-116.

5. Baron, N. (1984). Computer-Mediated Communication as a Force of Language Change // *Visible Language* 18 (2): 118-141.

6. Bieswanger, M. (2007). «2 abbrevi8 or not 2 abbrevi8. A contrastive analysis of different space and time-saving strategies in English and German text messages». In: Floyd, Simeon et al. (eds.) (2007): *Texas Linguistic Forum 50*. Austin, Texas Linguistic Forum: 1–12.

7. Bourlai, E., & Herring, S. C. (2014). Multimodal communication on Tumblr: «I have so many feels!» Proceedings of WebSci'14, June 23–26, Bloomington, IN. <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/tumblr.pdf>

8. Crystal, D. (2011). *Internet Linguistics: A Student Guide*. London: Routledge.

9. Herring, S. C. (2014). Research: Computer-mediated communication. *ASIS&T Bulletin*, 40(3). http://www.asis.org/Bulletin/Feb-14/FebMar14_Herring.html

10. Herring, S. C. (2014). Language and the Internet. In W. Donsbach (Ed.), *The concise encyclopedia of communication*. Oxford, UK: Wiley-Blackwell. Prepublication version: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/concise.pdf>.

11. Herring, S. C. (2008). Language and the Internet. In W. Donsbach (Ed.), *International Encyclopedia of Communication* (pp. 2640-2645). Blackwell Publishers. Preprint: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/lg.inet.pdf>

12. Herring, S. C. (2008). Foreword. In S. Kelsey & K. St. Amant (Eds.), *Handbook of Research on Computer-Mediated Communication*. Idea Group, Inc. Preprint: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/foreword.CMC.hb.pdf>

13. Herring, S. C. (2004). Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online behavior. In S. A. Barab, R. Kling, & J. H. Gray (Eds.), *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning* (pp. 338-376). New York: Cambridge University Press. Preprint: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/cmda.pdf>

14. Herring, S. C. (2004). Online communication: Through the lens of discourse. In M. Consalvo, N. Baym, J. Hunsinger, K. B. Jensen, J. Logie, M.

Murero, & L. R. Shade (Eds.), *Internet Research Annual, Volume 1* (pp. 65-76). New York: Peter Lang. <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/ira.2004.pdf>

15. Herring, S. C. (In press, 2008). Language and the Internet. In: W. Donsbach (Ed.), *International Encyclopedia of Communication*. Blackwell Publishers.

16. Herring, S. C. (Ed.). (1996). *Computer-Mediated Communication: Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspectives. Pragmatics and Beyond* series. Amsterdam: John Benjamins. 324 pp.

17. Internet World Stats - Usage and Population Statistics (2017). <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>.

18. Jucker, A. Durscheid, C. (2012). The Linguistics of Keyboard-to-screen Communication. A New Terminological Framework / / *Linguistics Online* 56 (6) http://www.linguistik-online.org/56_12/juckerDuerscheid.html

19. Yus, Francisco (2011): *Cyberpragmatics. Internet-mediated Communication in Context*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. (= *Pragmatics & Beyond New Series* 213).

Жаборюк Олена Анаталіївна

*доктор філологічних наук, професор кафедри
граматики англійської мови,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
(Україна, Одеса)*

ЗАРОДЖЕННЯ СВІДОМОСТІ І ПРИРОДНОЇ МОВИ

***Анотація.** Доповідь пропонує авторське бачення нейропсихічного механізму зародження свідомості і природної мови.*

***Ключові слова:** психогенеза, мова, мовлення, мислення, предикація, предикативність, синтаксичні структури.*

Перш ніж перейти безпосередньо до з'ясування сутності цього явища, нам потрібно створити певну вихідну платформу, відштовхуючись від якої ми змогли б рухатись у напрямку еволюції мислення й мови. Для цього, виходячи з запропонованої нами синтаксичної теорії – теорії логіко-граматичної динаміки, нам потрібно з'ясувати декілька важливих моментів: час початку процесу психогенези, вихідні форми МИСЛЕННЯ Й ПРИРОДНОЇ МОВИ і, зрештою, чи було МИСЛЕННЯ первісно пов'язане з МАТЕРІЄЮ, і якщо так, то з якою саме.

Відлік психогенези йде, як відомо, від початку зародження первісної людини та первісного суспільства. На цьому етапі еволюції єдиною формою МИСЛЕННЯ була первісна ПРЕДИКАТИВНІСТЬ, а єдиною формою мови – первісне МОВЛЕННЯ. Щодо питання, чи було МИСЛЕННЯ пов'язане з МАТЕРІЄЮ, то, зважаючи на безсистемний, неупорядкований характер первісного МОВЛЕННЯ, яке зводилось до випадкових звукових послідовностей, говорити про зв'язок МИСЛЕННЯ зі звуковою (мовленнєвою) МАТЕРІЄЮ навряд чи можна. Однак МИСЛЕННЯ все ж мало зв'язок із МАТЕРІЄЮ і, що характерно, – найтісніший, ніж будь коли. Йдеться про органічну МАТЕРІЮ, а точніше – психосоматичну систему конкретного первісного індивіда (нейроматерію). Первісна ПРЕДИКАТИВНІСТЬ, фактично, зводилась до нейроматерії, розчинялась у ній, створюючи цим самим діалектичний конфлікт між МИСЛЕННЯМ та МАТЕРІЄЮ: закуте в органічну матерію, МИСЛЕННЯ намагається відірватись від неї, прагне абстракції.

Конфлікт між МИСЛЕННЯМ та МАТЕРІЄЮ супроводжується ще одним діалектичним конфліктом: конфліктом ІНДИВІДУАЛЬНОГО з ЗАГАЛЬНИМ: з

одного боку, необхідністю спілкування первісного індивіда зі своїми сородичами, а, з другого, – неможливістю, а точніше, значною обмеженістю такого спілкування.

Вирішити ці конфлікти допомогла ЛЮДИНІ сама ПРИРОДА, яка не лише створює конфлікти як рушійну силу саморозвитку, але й закладає передумови для їх успішного подолання. Такою передумовою відриву МИСЛЕННЯ від органічної МАТЕРІЇ (а разом із цим і подолання супутнього конфлікту ІНДИВІДУАЛЬНОГО з ЗАГАЛЬНИМ) слід вважати циклічність світу: регулярну повторюваність усіх його ПРОЦЕСІВ, зокрема й тих, що безпосередньо пов'язані з ЛЮДИНОЮ, її життєдіяльністю.

Принципом дії цієї вселенської «центрифуги» є довготривала — протягом сотень тисяч поколінь – регулярна активація певних ділянок кори головного мозку людини одними й тими ж сигналами з зовнішнього середовища, а її результатом – утворення в корі мозку «слідів» («відбитків») цих постійних, регулярних збуджень. Ці «сліди» є свого роду «квантами» досвіду людини, її знань про довколишній світ¹. Ці відбитки починають, так би мовити, «власне життя».

Сигналом наявності у свідомості людини першоконцептів є таке явище, як самозбудження кори головного мозку – мозок збуджується вже не під безпосереднім впливом зовнішніх чуттєвих подразників, як раніше, а сам по собі. Це виявляється, зокрема, у здатності людини бачити певну річ (істоту) уві сні, відтворювати її зовнішні обриси на стінах темної печери, освітленої лише смолоскипом тощо. Зважаючи на абстрактний характер цих «квантів», а також на їх однаковість у межах певної первісної спільноти, зумовлену спільним характером колективного досвіду та єдністю ПРИРОДИ, ми з повним правом можемо кваліфікувати ці «кванти» як першо-концепти, а період їх формування – як зародження свідомості: колективного розуму, колективного знання про світ. (Пор.: рос. *со-знание* – **спільне** знання; укр. *свідомість* – від давньослов. *съвѣдѣти* – *знати*; англ. – *con-sciousness*). Поява таких «слідів» і є знаком того, що МИСЛЕННЯ остаточно відірвалося від органічної матерії, так би мовити, «згустилося», і набуло певної абстрактної форми. Цей період у психогенезі був найскладнішим і найтривалішим.

Далі відбувається наступне: відірвавшись від органічної МАТЕРІЇ та існуючи у формі праконцептів (перший ступінь абстракції), МИСЛЕННЯ, згідно з

¹ Кубрякова Е.А. Роль словообразования в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира М., 1988.—С.157.

фактором I (F_1)², знову прагне до сполучення з МАТЕРІЄЮ, інакше ці праконцепти залишились би невираженими. Цей період психогенези знаменується пошуками відповідної МАТЕРІЇ, які йдуть у двох напрямках: матерії жестів (у історії та культурі багатьох народів залишилось багато свідчень цього) та матерії звуків. Остання, тобто матерія звуків, як засвідчує практика людства, виявилась найбільш придатною для втілення першоконцептів – саме на ній і було зроблено остаточний вибір. Оформившись у звукові ланцюжки першоконцепти перетворюються на першослова (праслова). Найдавніші з цих слів, найвірогідніше, були утворені на основі звуконаслідування, яке згодом поступається формуванню слів «за домовленістю». Першослова мали форму слів-речень, на зразок тих, які можна спостерігати в дитячій мові («на», «бу-бух» тощо). Залишки цього етапу розвитку мови й мислення збереглися й донині у формі т.з. «номінативних речень», які О.О. Потебня цілком слушно називає «рудиментами прадавнього мислення»³. Утворення праслів знаменує собою початок формування МОВИ як суспільного явища. Скільки слів утворилося на початку, через який проміжок часу з'являлось кожне наступне, чи однаковою кількістю слів володіли первісні мовці - усе це не так вже й важливо, головне те, що «процес пішов», а розпочавшись, йому вже не було зупину.

Summary. The report presents the author's own understanding of the neuropsychical mechanism of the evolution of Thought and Natural language.

² Проблема психогенези крізь призму теорії логіко-граматичної динаміки. /Мовознавство. – К. : НАН України, Ін-т мовознавства, 2009. – № 6. – С. 3 - 14.

³ Галкина-Федорук Е.М. Суждение и предложение. — М : Изд-во МГУ, 1956. — С. 56.

Зинченко Наталия Сергеевна

*старший преподаватель,
Приднестровский Государственный Университет,
(Приднестровье, Тирасполь)*

СИНЕРГЕТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ДИСКУРСА КАК ОСНОВА ИССЛЕДОВАНИЯ ТЕКСТОВОЙ ИРОНИИ

***Аннотация.** Автором на основе анализа строения произведений Джейн Остен предложено решение проблемы выявления и описания иронии художественного текста путём синергетического моделирования дискурса.*

***Ключевые слова:** ирония, лингвистическое моделирование, синергетика, дискурс, художественный текст, Джейн Остен.*

Проблема, к разрешению которой мы решили обратиться, возникла вследствие парадоксального факта: несмотря на многовековую историю изучения феномена иронии в эстетико-философском (Аристотель, Трифон, Ф. Шлегель, К. Зольгер, Гегель, Ю. М. Лосев, М. Фуко, Ж. Лиотар, В. М. Пивоев), психологическом (З. Фрейд, С. Л. Рубинштейн, Э. И. Киршбаум), языковедческом (И. В. Арнольд, О. С. Ахманова, У. С. Бут, И. Р. Гальперин, Т. Ф. Лимарева, И. Нокс, Е. А. Селиванова, Р. Тенер, Ю. В. Каменская, М. Е. Лазарева, М. Ю. Орлов, К. В. Охримович, Н. Н. Попкова, С. И. Походня, Ж. Е. Фомичева и др.) аспектах, до сих пор не существует лингвистического (при разных точках зрения на сущность языка) объяснения феномена восприятия творчества Джейн Остен. Абсолютно все исследователи, критики указывают на «всепроникающую иронию» романов этой английской писательницы начала XVIII века, именно благодаря которой художественные произведения прошлого выдержали испытание временем и нашли неожиданный отголосок в современном постмодернистском восприятии мира. Однако до сих пор отсутствует эффективная модель выявления и описания этого «всепроникновения».

Цель нашего исследования – конструирование синергетической модели художественного дискурса, позволяющей объяснить иронический эффект.

Объектом исследования стал иронический художественный дискурс, а **предметом** – синергетическая модель иронического художественного дискурса. **Материалом** исследования послужили два романа Джейн Остен – «Northanger Abbey», «Pride and Prejudice» [5].

В принципе, как совершенно верно замечает Н. А. Кузьмина, синергетика – как научная парадигма, ориентированная на изучение сверхсложных, открытых, нелинейных, динамических систем, может быть применена к любой области знания, и замена в лингвистике одних терминов другими не меняет сути вопроса [2]. Вместе с тем, полагаем, что использование одной парадигмы позволяет избежать эклектики и сделать описание более последовательным.

Из всего разнообразия толкований дискурса в лингвистике нам ближе всего разработки идей Т. ван Дейка и французской школы дискурс-анализа, где дискурс рассматривается как существенная составляющая социокультурного взаимодействия. Последовательное разграничение понятий «речь», «текст», «коммуникация», «дискурс» проводит Е. А. Селиванова: «речь рассматривается как средство коммуникации; текст – как целостная семиотическая организация коммуникации; коммуникация – как процесс информационного обмена; дискурс как коммуникативное событие, ситуация, включающая текст и иные составляющие» [3, 42 – 43].

Представляется, что в синергетической парадигме воспринимаемая и читателем, и персонажами ирония художественного произведения может быть смоделирована как многомерное явление **телескопического дискурса**.

При этом мы предлагаем последовательно различать 4 вида дискурса, входящих в открытую систему художественного произведения.

Мегадискурс соответствует понятию интердискурса во французской школе дискурс-анализа и представляет собой результат коммуникации «**автор как система – читатель как система**». **Макродискурс** – это сам роман, рассмотренный с синергетических позиций (О. И. Глазунова, Е. Н. Князева, Г. Г. Москальчук). В макродискурс органически включены **микродискурсы** – изображенная коммуникация персонажей – и **метадискурс** – авторские подсказки для понимания смысла макро- и микродискурсов.

Аттракторами в телескопическом дискурсе выступают, как нам представляется, дискурсные концепты. В современной лингвистике существует понятие «текстовый концепт», «концепт текста» (И. В. Арнольд, Е. М. Кагановская, В. В. Красных, В. А. Кухаренко др.), под которым понимают явление наподобие «пускового механизма», замысла, возникающее еще на стадии до порождения текста. В дальнейшем, уже на стадии восприятия, концепт текста становится конечной целью этого текста [1, 202]. Синергетическая модель дискурса предполагает изучение речевого произведения как процесса, разворачивающегося по стреле времени во взаимодействии с окружающим миром, а также реальными и виртуальными мирами прошлого и будущего. Именно поэтому объективация дискурсных

концептов в иронических произведениях совпадает с точками **бифуркации** и создают эффект **эмерджентности**.

Так, например, анализ романов Джейн Остен «Northanger Abbey» и «Pride and Prejudice» позволил выделить дискурсные концепты HEROINE и DECENCY, которые являются «пусковыми механизмами» каждой составляющей телескопического дискурса. Полисемия вербального объективатора первого из них, противопоставление понимания, кого можно считать героиней в реальном и виртуальном, «вымышленном» мирах, приводят к неожиданным поворотам сюжета, двойственности смысла, иногда непонятного современникам без специальных комментариев. Дискурсный концепт DECENCY совпадает с одним из ключевых концептом английской лингвоментальности, но его содержание вариативно и зависит от исторических, культурных, социальных условий, отношения коммуникантов друг к другу.

Попытка адресата совместить реальный мир с иллюзорным – возникающим в мечтах или обусловленным предрассудками персонажей, а также с миром самого автора приводит к когнитивному явлению бисоциации. Согласно теории А. Кёстлера, идеи которого развивают В. Раскин и С. Аттардо, комический эффект иронии возникает при внезапном пересечении в сознании воспринимающего двух независимых, но логически оправданных ассоциативных контекстов: фреймов и сценариев [4]. Именно эти точки бисоциации в рамках синергетической модели художественного дискурса выступают точками бифуркации, а неожиданность (эмерджентность) речи персонажей, самого автора и в восприятии читателем вызывает эффект иронии.

Полагаем, что представленная модель может быть эффективной при конкретном анализе текстов Джейн Остен.

Список использованной литературы:

1. Красных В. В. Основы психолингвистики и теории коммуникации: Курс лекций / В. В. Красных. – ИТДГК «Гнозис», 2001. – 270 с.
2. Кузьмина Н. А. Язык синергетики и синергетика языка / Н. А. Кузьмина // Вестник Омского университета. 2004. №3. – С. 8 – 44.
3. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: Монографическое учебное пособие / Е. А. Селиванова. – К.: ЦУП, «Фитосоциоцентр», 2002. – 336 с.
4. Koestler A. The Act of Creation / A. Koestler. – New York: The Macmillan Company, 1964. – 751 p.
5. Austen J. The complet novels of Jane Austen. – Wordsworth Editios, 2004. – 1430 p.

SYNERGETIC MODEL OF THE DISCOURSE AS BASIS OF TEXT IRONY RESEARCH

Summary. The author on the basis of the analysis of the structure of Jane Austen's works has proposed a solution of the problem of identification and the description of fiction text irony by synergetic modeling of a discourse.

Key words: irony, linguistic modeling, synergetics, discourse, fiction text, Jane Austen

Кабанцева Надія Вікторівна

*аспірантка кафедри германських та східних мов,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

**СУБСФЕРА «ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ»
ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПТОСФЕРИ «ПОЛІТИЧНА МЕТАФОРА»
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

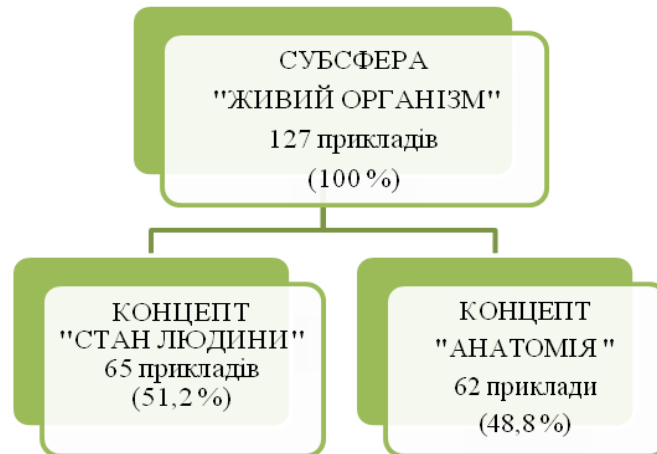
Ключові слова: публіцистичний стиль, політична метафора, концептосфера, субсфера.

Концептуальні метафори застосовані на людському досвіді та в певному культурному середовищі, а, отже, унікальний вплив культурних традицій діє на наше сприйняття світу і використання метафор. «Вивчення специфіки метафори публіцистичного стилю на матеріалі англійської та української мов на певному етапі суспільного розвитку дозволяє простежувати як тенденції мовного розвитку, так і тенденції розвитку суспільної свідомості» [5, 92]. Політична метафора української мови має культурну специфіку, де людина моделює політичну реальність за своєю подобою. Їй властиво метафорично концептуалізувати політичну дійсність у вигляді певної подібності свого тіла і складових його органів, своїх фізіологічних дій і потреб та психофізичних властивостей. Дані властивості політичної метафори української мови обмежуються рамками субсфери «Живий організм».

За результатами дослідження на базі української мови субсфера «Живий організм» є складовою фундаментальної вихідної понятійної сфери «Світ людини» концептосфери «Політична метафора».

У межах субсфери «Живий організм» базовими концептами є «Стан людини» та «Анатомія» (див. схему):

Субсфера «Живий організм»

Схема

Концепт «Стан людини» посідає перше місце за частотністю серед концептів субсфери «Живий організм» (див. схему), наприклад:

(1) *Вкидання бюлетенів і «сумне» голосування: реакція соцмереж на вибори до Держдуми РФ.* – У реченні (1) спостерігається вживання метафори «сумне голосування», яка має негативне значення і позначає низьку явку виборців на дільниці під час виборів до Держдуми РФ.

До концепту «Стан людини» входить два фрейми: «Психічний стан» та «Фізичний та фізіологічний стан» (див. табл.). Фрейм «Психічний стан» є найбільш частотним і складає 60 % від загальної кількості політичної метафори концепту «Стан людини» (див. табл.), наприклад:

(2) *Представник Сирії в ООН: напад в Алеппо – «боязкий теракт».* – У реченні (2) спостерігається вживання метафори «боязкий теракт», де терористи метафорично асоціюються з боягузами. Відбувається вербалізація емоційного концепту «страх», що відображує психічний стан людини.

Таблиця

Субсфера «Живий організм»: статистичний аналіз

№	Концепт	Фрейми	Всього	Разом
7)	«Стан людини»	«Психічний стан»	39 (60 %)	65 (100 %)
		«Фізичний та фізіологічний стан»	26 (40 %)	
8)	«Анатомія»	«Анатомічні органи»	39 (63 %)	62 (100 %)
		«Анатомічні системи»	23 (37 %)	

Фрейм «Фізичний та фізіологічний стан» (див. речення (3)) становить 40 % від загальної кількості політичної метафори концепту «Стан людини» (див. табл.), наприклад:

(3) *НАК накопичує жирок.* – У прикладі (3) метафора «накопичувати жирок» означає заповнити газосховища, купуючи газ влітку, коли ціни мінімальні. До метафори «накопичувати жирок» закладено позитивну конотацію, адже вона передає схвальне ставлення мовця щодо питання закупівлі газу влітку, що сприяє економії коштів компанії. Позитивної конотації надає дієслово «накопичувати» у значенні «збільшувати», «нарощувати», а також слово «жирок» зменш.-пестл. до «жир» [2, 530], яке у свідомості реципієнта асоціюється з добробутом, великими статками.

Концепт «Анатомія» субсфери «Живий організм» (див. речення (4)) займає друге місце за частотністю від загальної кількості метафор субсфери «Живий організм» і становить 48,8 % від загальної кількості метафор вказаної субсфери (див. табл.), наприклад:

(4) *УКРАЇНЦЯМ – ВІКУ ТА РОЗУМУ! Мозок не йде на пенсію за віком.* – У прикладі (4) використовується метафора «мозок не йде на пенсію». У метафоричному значенні «мозок» – це «основне ядро, керівний і спрямовуючий центр чого-небудь»; «розум, розумові здібності» [3, 780]. У цьому прикладі персоніфікований метафоричний вираз «мозок не йде на пенсію» означає висококваліфікованих працівників, що мають великий досвід у вирішенні певних питань та не бажають йти на пенсію за віком.

У межах концепту «Анатомія» виокремлено 2 фрейми «Анатомічні органи» та «Анатомічні системи». Фрейм «Анатомічні органи» становить 63 % від загальної кількості політичної метафори концепту «Анатомія» (див. табл.), наприклад:

(5) *Тут сьогодні формується нове обличчя українського війська – Президент дав старт українсько-американським навчанням «Фіарлес Гардіан – 2015»* – У прикладі (5) використовується метафора «артерії безпеки». У метафоричному значенні «обличчя» означає «загальний вигляд, зовнішні обриси чого-небудь»; «найбільш показова сторона явища, предмета і т. ін., яка виражає його суть» [5, 525]. У цьому прикладі метафору «обличчя українського війська» використано у значенні формування в Україні взірцевої армії, яка буде гідною нащадків бойової козацької слави.

Фрейм «Анатомічні системи» становить 37 % від загальної кількості політичної метафори концепту «Анатомія» (див. табл.), наприклад:

(6) *«Артерії» нашої безпеки.* – У цьому прикладі використовується метафора «артерії безпеки». У метафоричному значенні «артерія» – це «важливий комунікаційний шлях, напр.: залізнична лінія, судноплавна ріка,

канал, головна вулиця і т. ін.» [1, 62]. Таким чином, у прикладі (6) мова йде про «артерії безпеки» – дороги, адже відремонтовані дороги є запорукою безпеки життя водіїв.

Як свідчать отримані дані, переважна частина політичних метафор, що складають субсферу «Живий організм», характеризуються негативною конотацією. Враховуючи той факт, що метафора – це ідеальна модель мовного відображення базового когнітивного процесу на основі аналогії чи асоціації, можна констатувати негативне ставлення українського соціуму до політичних подій у державі.

Список використаних джерел:

1. Білодід І. К. Словник української мови / І. К. Білодід, А.А. Бурячок, В.О. Винник. – К.: Наук. думка, 1970. – Т.1. – 800 с.
2. Білодід І. К. Словник української мови / І. К. Білодід, А.А. Бурячок, В.О. Винник. – К.: Наук. думка, 1971. – Т.2. – 550 с.
3. Білодід І. К. Словник української мови / І. К. Білодід, А.А. Бурячок, В.О. Винник. – К.: Наук. думка, 1973. – Т.4. – 840 с.
4. Білодід І. К. Словник української мови / І. К. Білодід, А.А. Бурячок, В.О. Винник. – К.: Наук. думка, 1974. – Т.5. – 240 с.
5. Кабанцева Н.В. Семантична класифікація метафори в публіцистиці на матеріалі англійської та української мов / Н.В.Кабанцева // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – 2014. – №10. – С. 92-94.

Карпенко Олена Юріївна

*доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри граматики англійської мови,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
(Україна, Одеса)*

Серебрякова Валерія Вадимівна

*кандидат філологічних наук,
викладач кафедри англійської мови за професійним спрямуванням,
Одеський національний морський університет,
(Україна, Одеса)*

ВІРТУАЛЬНИЙ, РЕАЛЬНИЙ ТА САКРАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТИ ПОЕТОНІМОСФЕРИ

***Анотація.** Дану розвідку присвячено аналізу віртуальних, узуальних та сакральних поетонімів в поетонімосфері циклу романів С.Мейер «The Twilight Saga». Проведено розподіл поетонімів за ступенем екзотичності.*

***Ключові слова:** поетонімосфера, поетонім, реальний компонент, віртуальний компонент, сакральний компонент, ступінь екзотичності.*

Дана робота присвячена аналізу співвідношення та взаємодії реальних, сакральних та віртуальних власних назв в художньому дискурсі. **Об'єктом** дослідження послуговували літературно-художні власні назви, **предметом** – їх ступінь реальності та екзотичності. В якості **матеріалу** дослідження було обрано поетонімосферу циклу романів С.Мейер з загальною назвою «TheTwilightSaga».

Краще розуміння природи власних назв, які функціонують у будь-якому художньому творі, надає розподіл онімійного фрейму ментального лексикону за ступенем їх реальності, який було запропоновано О.Ю.Карпенко, на реальний, віртуальний та сакральний компоненти [2, 100-103]: **реальний компонент** – це «відображення у власних назвах реальної, об'єктивної дійсності»; **віртуальний компонент** – це «оніми, вжиті у художніх творах»; **сакральний компонент** стосується власних назв тих об'єктів, «в які люди вірили або вірять». Причому до віртуального компоненту онімійного фрейму можуть входити «наймення реальних людей – історичних осіб», та, треба додати, будь-яких інших класів об'єктів, які мають власну назву та існують в об'єктивній дійсності. Елементи сакрального компоненту онімійного фрейму також можуть переходити у віртуальну його складову за умови використання

теонімів або інших сакральних онімів у художньому творі. Наприклад, головного героя досліджуваних романів поіменовано так: «*Edward hadn't moved a fraction of an inch, a carving of Adonis*»; «*He stood in the middle of the kitchen, the statue of Adonis again*». *Адоніс* – це персонаж давньогрецької міфології, уособлення та божество померлої та воскреслої природи, напівбог, якого покохала Афродіта [3, 23]. Використання даного теоніма у художньому творі характеризує персонажа як надзвичайно вродливу людину, але жодним чином не імплікує участь божества у розвитку подій. Зовсім іншим за природою є використання автохтонної міфології індіанців, яку було створено уявою автора аналізованої саги. Досить розвинута онімійна система номінацій богів вовкулаків на кшталт *TahaAki, TahaWi, YahaUta, Kaheleha* гіпотетично входить до реального компоненту онімійного фрейму, але для читача ці оніми належать до віртуального фрейму як з боку релігійної приналежності, так і з боку їх буття елементом художньої тканини твору.

Можемо висновувати, що у красному писемстві всі без винятку оніми перетворюються на поетоніми за рахунок злиття всіх трьох секторів онімійного фрейму лише у віртуальний. Принагідно відзначимо, що до віртуального компоненту, або **скрипту** за термінологією О.Ю.Карпенко, належать не лише всі власні назви художніх творів, але й будь-яких інших креацій людської уяви. Йдеться про власні назви, які функціонують у кінофільмах, мультфільмах, комп'ютерних іграх, театральних виставах (які не виключно наслідують художні твори) тощо. Всі ці класи онімів ще потребують окремого термінування та вивчення.

Релевантним для доведення цієї тези є виокремлення 10 груп власних назв у науково-фантастичному творі залежно від **ступеня екзотичності**, яке запропонувала О.Ю.Андрєєнко [1, 39-44]:

1) Екзотичні okazіональні власні назви без жодних структурних чи фонетичних підказок, які не узгоджуються з фонетичними нормами мови, прикладами яких можуть бути теоніми *Utlapachi TahaAki*;

2) Екзотичні okazіональні власні назви, що позбавлені будь-яких підказок, але не суперечать фонетичним нормам мови, які можемо продемонструвати за допомогою прізвища родини вампірів *theDenali*;

3) Екзотичні okazіональні власні назви, що містять фонетичні підказки щодо асоціативного навантаження онімів, прикладом яких може бути прізвище *theVolturi*;

4) Екзотичні okazіональні власні назви з відтвореною внутрішньою формою: *Renesmee, Carlisle*;

5) Екзотичні okazіональні власні назви, що семантизовані за структурними моделями аналізованої мови, наприклад: *theQuileutesons*;

6) Екзотичні okazіональні власні назви, що повністю складаються з узуальних компонентів, які, проте, не властиві для них функції: *MrAlpha*, «*oneroyalfamily – theKings, ironicallyenough*»;

7) Okazіональні власні назви, які складаються з узуальних компонентів у своєму прямому значенні, але в незвичному поєднанні на кшталт енциклопедичного сайтоніма *VampiresA-Z*;

8) Okazіональні власні назви, які складаються з узуальних компонентів у своєму прямому значенні, але в реальній мові не існують, наприклад: *IsleEsme*, *theChildrenoftheMoon*;

9) Okazіональні власні назви, які складаються з узуальних, переважно трансонімізованих компонентів у своєму прямому значенні, але реально не існують, наприклад, *SaintMarcusDay*;

10) Узуальні власні назви в узуальному вжитку, які мають свій власний семантичний шлейф та асоціативну ауру, що і привносять до художнього твору, наприклад: *Scheherezade-style*, *aBotichelliangel*.

Слід зазначити, що в аналізованих творах превалюють власні назви, які належать до п'яти останніх груп згідно із ступенем їх екзотичності. Це зумовлено тим, що автор саги переважно використовувала узуальні наймення, які є рідковживаними для англомовної картини світу, або виступають результатом комбінування узуальних елементів із метою надання персонажам певної екзотичності з урахуванням того, що вони все ж таки походять від людей, живуть серед людей та мімікують під людей. Це посилює антропоцентричну спрямованість онімного поля досліджуваних творів одночасно із створенням специфічної, певною мірою екзотичної поетонімосфери.

Список використаних джерел:

1. Андреевко Е. Ю. Коммуникативно-прагматический потенциал имени собственного в научно-фантастическом тексте : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Е. Ю. Андреевко. – Одесса, 1992. – 214 с.

2. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики : [монографія] / Олена Юрійвна Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2006. – 325 с.

3. Словарь античности / [сост. Й. Ирмшер, Р. Йоне]. – М. : Прогресс, 1989. – 704 с.

4. Meyer S. *Breaking Dawn* / Stephenie Meyer. – London : Atom, 2010. – 702 p.

5. Meyer S. *Eclipse* / Stephenie Meyer. – London : Atom, 2010. – 559 p.

6. Meyer S. *New Moon* / Stephenie Meyer. – London : Atom, 2010. – 497 p.

7. Meyer S. *Twilight* / Stephenie Meyer. – London : Atom, 2010. – 434 p.

Карпенко Максим Юрійович

кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри граматики англійської мови
факультету романо-германської філології,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
(Україна, Одеса)
ORCID ID: 0000-0003-0308-5284

ПРО КОРЕЛЯЦІЮ ДОВЖИНИ САЙТОНІМІВ З ФУНКЦІОНАЛЬНОЮ НАВАНТАЖЕНОСТЮ САЙТІВ

Анотація. В роботі розглянуто аспекти кореляції функціональної спрямованості сайту з довжиною доменного ім'я. Зроблено спробу відстежити, яку довжину мають сайтоніми різних функціональних зон та, в залежності від цього, які структурні особливості є домінуючими в різних функціональних зонах.

Ключові слова: сайтонім, Інтернет, Інтернет-дискурс, Інтернет-ономастика.

Метою цієї розвідки є встановлення довжини власної назви на позначення сайту – **сайтоніма** – в залежності від його приналежності до відповідної функціональної зони. **Об'єктом** дослідження послуговували англійськомовні сайтоніми, **предметом** – їх довжина й структура. **Матеріалом** дослідження було обрано 1000 англійськомовних сайтонімів методом суцільної вибірки з міжнародного рейтингу сайтів *AlexaInternet* [5].

Сайтоніми, що називають сайти з різними функціями, мають власні особливості словотвору [2]. Аналіз словотвірних особливостей сайтонімів різних функціональних зон є суттєвим етапом подальшого дослідження ономастикону Інтернету. В результаті використання тих чи інших словотвірних моделей з'являються різні за структурою сайтоніми [3; 4], що накладає відбиток не тільки на їх функції, але й на їх довжину, тобто кількість символів. Довжина доменного імені є одним з вирішальних параметрів, які зумовлюють його ціну, доступність, легкість запам'ятовування, елітарність тощо. Нижче наведено аналіз кількісних показників розподілу сайтонімів різних функціональних зон [про функціональні зони див. докл. 1] за довжиною, з урахуванням публічного суфікса та без нього:

Таблиця 1.

**Середня довжина сайтонімів різних функціональних зон
(з урахуванням публічних суфіксів)**

Функціональна зона	Середня довжина (кількість знаків)
Освітня	13.35
Файлообмінна	12.54
Рекреаційна	12.28
Дорвеї	11.74
Комерційна	11.73
Комунікативна	11.65
Інформаційна	11.59
Середня довжина по вибірці:	12.13

Таблиця 2.

**Середня довжина сайтонімів різних функціональних зон
(без урахування публічних суфіксів)**

Функціональна зона	Середня довжина (кількість знаків)
Освітня	9.37
Файлообмінна	8.64
Рекреаційна	8.38
Дорвеї	8.00
Комерційна	7.65
Комунікативна	7.64
Інформаційна	7.48
Середня довжина по вибірці:	8.17

Як бачимо з наведених вище таблиць, найдовшими є сайтоніми освітньої зони через їх переважно складену структуру, що включає багато ключових слів, а найкоротшими – сайтоніми інформаційної, комунікативної та комерційної зон через їх спрямованість на частотне використання.

Список використаних джерел:

1. Карпенко М.Ю. Розподіл англomовних сайтонімів за функціональними зонами / М.Ю. Карпенко // Нова філологія. – Вип. 51. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – С. 78 – 82.

2. Карпенко М.Ю. Словотвірна класифікація сайтонімів англомовного сектора Інтернету / М.Ю. Карпенко / / Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2014. – № 130. – С.496-502.

3. Карпенко М.Ю. Структурна класифікація сайтонімів / М.Ю. Карпенко // Записки з ономастики. – 2013. – № 16. – С. 60-72.

4. Карпенко М. Ю. Структурні особливості сайтонімів англомовного сектору Інтернету / М.Ю. Карпенко // Записки з романо-германської філології. – 2015. – №2 (35). – 89-95.

5. Alexa the Web Information Company [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.alexa.com/>.

Larina Elina

PhD,

Leiterin des Lehrstuhls

für germanische und orientalische Sprachen,

Internationale Universität für Geisteswissenschaften,

(Ukraine, Odesa)

KOGNITION-KOMMUNIKATION-INTENTION

Immer mehr Sprachwissenschaftler verbinden die Lösung linguistischer Aufgaben mit der Erforschung der menschlichen kognitiven Tätigkeit.

Im Mittelpunkt der kognitiven Forschungen stehen die verschiedenartigen Typen von den Kenntnissen und die vielfältigen Formen von der Erarbeitung von Wissen, die Prinzipien, die Vorgänge regieren. Die Kognitivistik von den letzten Jahrzehnten hat gezeigt, dass semantisch-sprachliche Verbindungen die Organisationsprinzipien des Systems menschlicher Kenntnisse über die Welt widerspiegeln.

Die Repräsentanten der kognitiven Linguistik behaupten daher mit Recht, dass unser konzeptuelles System, das sich in Form sprachlicher Bilder der Welt widerspiegelt, von der physischen und kulturellen Erfahrung abhängig und mit ihr unmittelbar verbunden ist. Das Interesse fürs sprachliche Bild der Welt zeigte sich noch in den Werken von W.Humboldt, der meinte, dass die Sprache für eine Nation das Organ für ihr originelles Denken und Erfassen ist.

Das Bild der Welt, das man das Wissen über die Welt nennen kann, liegt dem individuellen und öffentlichen Bewußtsein zugrunde. Die Sprache entspricht den Anforderungen des erkenntnismäßigen Vorgangs. Die konzeptionellen Bilder der Welt bei verschiedenen Menschen können ganz verschieden sein, zum Beispiel bei den Repräsentanten sozialer, altersbedingter oder geistlicher Gruppen. Folglich wirkt das Menschheitliche, Nationale und Persönliche im konzeptionellen Bild der Welt verschiedener Epochen zusammen.

Das Verständnis, dass die Sprache als kognitiv-prozessionelle Erscheinung auftritt, dass sie die Informationen über die Welt übermittelt und mit den Vorgängen der Bildung, Organisierung, Übertragung und Verarbeitung der Informationen verbunden ist, führt zur Erkenntnis, dass Kognition mit Kommunikation eng verbunden ist.

Heute ist die Grundlage der Kommunikationstheorie die Struktur des kommunikativen Aktes, die den Autoren der Mitteilung (A), die Mitteilung selbst

(M) und den Rezipienten (R) einschließt. Beim Entstehen eines Diskurses (unter Diskurs verstehen wir eine verbalisierte sinnhafte Tätigkeit, die auch extralinguistische Komponenten einschließt) muss man die Kenntnisse und Vermutungen der Rezipienten über die Umgebungsrealität und die typische Organisation eines Textes sowie die Regeln des genregerechten Aufbaus einer Mitteilung in Rechnung stellen, wie sie in der gegebenen sozial-kulturellen sprachlichen Gemeinschaft existieren. Texte werden demnach als eine Komponente des Diskurses, als eine Informationsquelle über den Diskurs betrachtet. Für das Verständnis von Texten ist die Modellierung der Kenntnisse über die Welt von großer Bedeutung.

In diesem Kontext ist der Begriff Intertextualität von grossem Interesse. Er wird in der Literaturwissenschaft verwendet und leitet sich von Michail Bachtins Begriffen «fremde Stimme», «fremdes Wort» und «Dialogfähigkeit» ab. Nach Bachtins Auffassung ist ein Text ein Dialog eines Autors mit der gesamten vorhergehenden und modernen Kultur. Jedes beliebige sprachliche Auftreten sowohl von Autoren als auch von anderen orientiert sich am vorhergehenden Auftreten in demselben Gebiet und geht von einem bestimmten wissenschaftlichen Problem oder künstlerischen Stil aus. Im engen Sinne wird Intertextualität als Wechselwirkung von gegebenen Texten mit den vorhergehenden betrachtet, wie sie in Zitaten, Allusionen, Rekurrenzen und anderen Wechselbeziehungen ausgedrückt sind.

Die Intertextualität kann als Dialog von Texten verstanden werden, und zwar als Kombination von Teilen der Vorgängertexte und Kontexte in einem neuen Text in Anlehnung an frühere Texte und deren Struktur und sprachliche Besonderheiten. Aufgrund der Intertextualität steigt die Resonanzfähigkeit des Textes, das Verständnis des Entstehens neuen Sinns oder in anderen Worten «das modale und Implikationspotential des Textes» (E. Kubrjakowa). Im Ergebnis helfen intertextuelle Parallelen dem Rezipienten den Sinn eines Textes zu erschließen und die Intention des Autors zu identifizieren.

Die sprachlichen Produkte des öffentlich-politischen Kommunikationsbereiches sind charakterisiert durch einen hohen Grad pragmatischer Anteile. Das ihnen zugrunde liegende Motiv ist der Wunsch, auf den Rezipienten Einfluss auszuüben. Der Diskurs als Prozess der Konstruktion von Wirklichkeit durch Redende bzw. Schreibende sowie der Prozess der Interpretation durch die Zuhörenden bzw. Lesenden ist charakteristischerweise dynamisch (T.A. van Dijk). Von vielen Forschern wird auch die Notwendigkeit betont, die «Hintergrundkenntnisse» und nationalen Aspekte vor diesem Hintergrund (O. Achmanowa) zu berücksichtigen, ohne deren Kenntnis das vollständige und richtige Verstehen im Rahmen des politischen Diskurses unmöglich ist.

Ein Text beruht auf einer Situation, die das Motiv und die Intention für seine Produktion liefert; als Verkörperung der Intention dient das Konzept, das jedem beliebigen Text zugrunde liegt. Von dem oben Erwähnten ausgehend, liefert die Forschung der Intentionen den Schlüssel zum Verständnis der Mittel der verbalen Anregungen.

Мизецкая Вера Ярославовна

*доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой
иностранных языков профессионального общения,
Международный гуманитарный университет,
(Украина, Одесса)*

ГЛОБАЛЬНЫЕ ЭТИМОЛОГИИ М. РУЛЕНА: «ЗА» ИЛИ «ПРОТИВ»?

***Аннотация:** Тезисы посвящены вопросу продуктивности использования метода глобальных этимологий для определения генетического родства языков.*

***Ключевые слова:** глобальные этимологии; метод массовых сравнений; традиционная компаративистика.*

Основной задачей своей научной деятельности американский ученый, последователь Дж. Гринберга, М. Рулен видит в доказательстве того, что все языки и языковые семьи мира восходят к единому «Ursprache», - праязыку человечества. При этом он использует методики так называемых «глобальных этимологий» (global etymologies).

Глобальные этимологии – это такие слова или морфемы, которые предположительно существовали уже в праязыке человечества и в том или ином виде до сих пор сохраняются во всех или хотя бы в большинстве макросемей мира. Речь, прежде всего, идет о корневых морфемах. Текущий список таких «этимологий», по версии Рулена, насчитывает несколько десятков единиц. Наиболее полный список включает 27 «глобальных этимологий». Предшественником М. Рулена был итальянский лингвист Альфредо Тромбетти (1866-1929), который в 1905 г. опубликовал большую работу «Единое происхождение языка». Те сравнения, на которых он выстраивал свою теорию, мало чем отличались от «глобальных этимологий» Рулена, а также Бенгтсона и Блажека, которые тоже работали над проблемой «глобальных этимологий». Основным же методом получения данных является у Рулена метод, предложенный его учителем Дж. Гринбергом и называемый «метод массовых сравнений». Этот метод отличается максимальной свободой отбора сравниваемых единиц, который производится без опоры на какие-либо жесткие критерии такого сравнения. Большое внимание уделяется количественному показателю сравнений при игнорировании второстепенных характеристик

сопоставляемых единиц. Что при этом следует считать иррелевантным, несущественным, - определяет исследователь, исходя из своих субъективных представлений. Методика «глобальных этимологий» сводится к следующему: в рамках одного этимологического гнезда перечисляется набор форм, похожих друг на друга по звучанию и по значению. Главное условие – они должны быть представлены в реконструированных праязыках или в живых языках большинства семей или макросемей.

Многие этимологии Рулена выглядят достаточно убедительно. Так, даже один из критиков Рулена традиционалист Г.С. Старостин отмечает несколько весьма удачных случаев «глобальных этимологий».

В частности, по мнению Г.С. Старостина, к ним можно отнести корень вида ТК. Исходное значение, которое указывает Рулен, - «палец». Следы его действительно обнаруживаются почти во всех макросемьях, хотя производные значения сильно разнятся. К сравнению Рулен привлекает и слова с субстантивным значением «ладонь» и «рука», с глагольным значением «показывать» (индоевропейский корень *deik*, - отсюда термин дейксис) и даже числительное «один». Так, в некоторых языках Океании «один» - это действительно первоначальное «палец».

Второй такой же «безукокоризненный» с этимологической точки зрения корень – это PAL, для которого предполагается значение «два». Он восстанавливается на основании многочисленных форм разных языков, означающих либо «два», либо «половину», либо «разрубать, делить (пополам)» и т.п. К этому же корню восходит русское пол - и прадравидское ра: 1 (часть, порция) и прабанту: *badi=bali* – «два».

Не вызывают особых возражений и такие «антропоморфные» этимологии, как «мужчина» и «женщина». Для первого пракокорень восстанавливается как MAN (например, английский язык, «америндское» *man* (муж)) и для второго как KUN. Сюда же относится индоевропейский корень *gwen*, к которому вполне достоверно восходят русское «жена», английское «queen», греческое «гюне» и даже «америндское» *kuna*.

Вместе с тем и работы Тромбетти и работы Рулена большинством компаративистов – традиционалистов никогда не рассматривались всерьез.

Тем не менее, рациональное зерно в теории глобальных этимологий, безусловно, присутствует. Это своего рода первичный сравнительный материал, который можно использовать для генерирования предварительных гипотез генетических корреляций.

«Глобальная этимология» – это рациональная попытка наиболее экономным и простым способом (метод массовых сравнений) объяснить такие сходства, которые пока не проанализированы традиционными способами

компаративистики (метод фонетических соответствий, реконструкция форм и др.).

Самым уязвимым в «глобальных этимологиях» являются койсанские языки с их щелкающими звуками. Традиционная компаративистика пока не подтверждает этимологических выводов, полученных путем «массового сравнения Гринберга-Рулена». Нет пока реконструкций почти 800 языков и диалектов Новой Гвинеи, что заставляет традиционалистов скептически относиться и к данным по этим языкам, полученным также методом «массового сравнения».

На наш взгляд, отсутствие материалов, полученных традиционным путем, ещё не доказывает ошибочность выводов, сделанных на основе техники «массовых сравнений», которые нельзя сбрасывать со счетов как ненаучные. Очевидно, совместные усилия традиционалистов и гринбергианцев позволяет восстановить более полезную картину развития языков мира и их генетических связей.

Список использованной литературы:

3) Старостин Г.С. и др. «К истокам языкового разнообразия». – М.: Издательский дом «Дело», 2016. – 548с.

4) Bengtson J. & Ruhlen M. global etymologies // Ruhlen M. On the Origin of Languages: Studies in Linguistic Taxonomy. – Hanford University Press, 1994. – P. 277-336.

Михайлюк Нина Петровна

кандидат филологических наук, доцент кафедры
иностранных языков профессионального общения,
Международный гуманитарный университет,
(Украина, Одесса)

**СПЕЦИФИКА ГЕНДЕРНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ
В ОБЛАСТИ ФЛОРИСТИЧЕСКИХ КОНЦЕПТОВ
(НА МАТЕРИАЛЕ СКАЗКИ О. УАЙЛЬДА)**

Аннотация. Статья посвящена исследованию особенностей гендерной идентификации флоризмов в авторских сказках О. Уайльда с помощью соответствующих прономинальных единиц, в которых актуализируется категория рода.

Ключевые слова: прономинальный транспозит, антропогендерная прономинальная транспозиция; существительное-флоризм; гендерная сема; андроцентризм; феминность; антропоморфизм; персонификация.

Гендерная лингвистика сравнительно новое научное направление о взаимодействии языка и гендера, и является неотъемлемой составной антропоцентрической парадигмы языкознания.

Актуальность статьи связана с устойчивым ростом интереса к гендерным исследованиям и обусловлена чрезвычайной важностью вопроса о том, как отображается гендер в языке и выяснением как фактор гендера влияет на выбор языковых средств в различных языках.

Цель работы – установление специфики гендерной идентификации флоризмов в авторской сказке «Соловей и роза» (*The Nightingale and the Rose*) и показать, какую роль играют в этом прономинальные транспозиты, что поможет более глубокому анализу и интерпретации художественного текста в целом и текста сказок О. Уайльда в частности.

В области флористических концептов имеются отдельные устойчивые прономинальные транспозиты, что обусловлено устойчивостью соответствующих образов в мировой или англоязычной литературе.

Так, достаточно последовательно с помощью местоимения *he* в сказке О. Уайльда «Соловей и роза» (*The Nightingale and the Rose*) актуализируется андроцентрическое начало образа такого дерева, как дуб: *But the Oak-tree understood, and felt sad, for he was very fond of the little Nightingale who had built her nest in his branches [3, p. 35].*

В анализируемой сказке старый каменный дуб персонифицирован, это происходит, во-первых за счёт написания этого флоризма с заглавной буквы, сопровождаемое определённым артиклем *the*, во-вторых, посредством употребления глаголов *understand* «понимать», *feel sad* «грустить», *be fond of* «любить, увлекаться», которые используются, как правило, когда речь идёт о человеке.

Однако, как показал этимологический анализ, этот мужской образ не имеет генетических корней. В древнеанглийском *oak* (*aś*) было существительным женского рода [1, 59]. Таким образом, мужской род применительно к этому дереву, прежде всего дань универсальной фольклорной традиции, где дуб ассоциируется с мужской силой, твёрдым мужским характером и волевыми качествами.

Женскую идентификацию, если происходит прономинальная транспозиция, имеет в англоязычной поэзии и фольклоре роза, хотя такие случаи встречаются достаточно редко. Согласно краткой энциклопедии символов «роза – безукоризненный, образцовый цветок в западной традиции. Полный набор символических значений розы включает: красоту, совершенство, изящество, радость, любовь, удовольствие, хвалу, славу, пышность, блаженство, аромат, пламенность, гордость, мудрость...[2].

Даже в сказке О. Уайльда «Соловей и роза» (*The Nightingale and the Rose*) сказочный персонаж *Nightingale* имеет феминную гендерную квалификацию (*she*), а *rose* так и остаётся цветком, неодушевлённой сущностью, не имеющей гендерной принадлежности, о чем свидетельствует использование нормативных местоимений *it* и *its*: *The red rose heard it and it trembled all over with ecstasy, and opened its petals to the cold morning air* [3, p. 37].

Интересен тот факт, что в тексте упомянутой сказки слово «роза» с маленькой буквы, хотя, как правило, неодушевлённые персонажи в сказках пишутся с большой буквы. Здесь же автор не считает её персонажем, а просто предметом или даже деталью, при помощи которой он выражает свои идеи, но она очень важна для О. Уайльда, поэтому в заголовке это слово написано с большой буквы. Персонификация розы происходит здесь, как видим, не с помощью прономинальной транспозиции, а с помощью лексических единиц других частей речи – глаголов (*to tremble; to hear*) и существительного (*ecstasy*).

В целом антропогендерная транспозиция флоризмов, как показали наши наблюдения, встречается гораздо реже, чем антропогендерная транспозиция зоонимов. Возможно, подобное объясняется тем, что зоонимы все же обозначают одушевлённые сущности. Поэтому антропоморфизм воспринимается здесь как более естественное явление, о чем, в частности, свидетельствуют альтернативы местоимений неодушевлённого блока (*it, itself*) и местоимений одушевлённого ряда (*he, she, himself*) даже в рамках одного

высказывания. Вместе с тем, антропоморфизм растительных объектов на этом фоне воспринимается как более оригинальное, стилистически маркированное явление, хотя и менее распространённое, чем антропоморфизм зоонимических существей.

Используя гендерную идентификацию флоризмов писатель стремился передать моральные и духовные ценности ирландского и британского народов, которые были так важны для воспитания тогдашнего поколения читателей конца XIX начала XX веков, для сохранения существовавших культурных традиций и английского языка.

Список использованной литературы:

1. Аракин В. Д. История английского языка: Учеб. пособие – 2-е изд. – М.: Физматлит, 2003. – 272 с.

2. Роза: краткая энциклопедия символов [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.symbolarium.ru/index.php/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0>

3. Wilde O. The Nightingale and the Rose / O. Wilde / / Fairy Tales and Stories. – L.: Octopus Books Limited, 1980. – PP. 31– 38.

Насакіна Світлана Вікторівна

*кандидат філологічних наук,
ст. викладач кафедри української та іноземних мов,
Одеський державний аграрний університет,
(Україна, Одеса)*

ЕСТЕТИКО-ПРОСВІТНИЦЬКА ФУНКЦІЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

***Анотація.** Визначено роль власних назв у рекламних текстах фармацевтичних препаратів. Доведено, що оніми є джерелом виразності та сприяють розкриттю ідеї рекламного тексту. Виконуючи естетико-просвітницьку функцію, власні назви служать для створення внутрішньотекстових зв'язків.*

***Ключові слова:** рекламний текст, власні назви, функції власних назв, фармацевтичні препарати.*

Постановка проблеми. Власні назви досліджуються мовознавцями з різних точок зору й у багатьох аспектах. Потребують вони спеціального аналізу і як елементи рекламних текстів фармацевтичних препаратів. За допомогою пропріальної лексики рекламний текст фармацевтичних препаратів може формувати моральні орієнтири й впливати на ціннісні орієнтації аудиторії.

Мета дослідження полягає у виявленні естетико-просвітницького потенціалу певних розрядів власних назв у рекламних текстах фармацевтичних препаратів. Поставлена **мета** визначає вирішення таких **завдань**: проаналізувати роль онімів у рекламних текстах; визначити особливості функціонування **онімів** у рекламних текстах фармацевтичних препаратів в українській та російській мовах.

Спираючись на власні назви, у рекламних текстах фармацевтичних препаратів представлено літературних героїв відомих літературних і музичних творів. Так, у рекламі препарату *Корега*, виконаному в жанрі **кресворд**, є питання: «*До кого звертається Одарка: «Відкіля це ти взявся, де ти досі пропадав?»*». Людина, не знайома з творчістю С.С. Гулака-Артемівського, розгадуючи кресворда, довідається про героїв першої української опери «Запорожець за Дунаєм» Одарку й Карася, таким чином ці власні назви потраплять до скарбнички ономастичних знань.

Цікавим, на наш погляд, є вживання в рекламних текстах фармацевтичних препаратів цитат, висловлювань, що також може бути

символом, котрий привертає увагу реципієнта й змушує провести зв'язок між цитатою й ліками, наприклад, реклама **Ливенциале**: «*Memento vivere!*» *Помни о жизни!*

Сприйняття рекламного тексту фармацевтичних препаратів аудиторією визначається також інформацією, яка може використати знання, забуті адресатом. Інколи вживання власних назв у досліджуваному матеріалі відповідає елементарній потребі урізноманітнити рекламний текст, додати йому освітньої спрямованості. Наприклад, у рекламі **Клімактоплана** вживаються **артіоніми** (назв творів мистецтва): «*Весна*» **Сандро Боттічелі**, «*Суд Паріса*» **Філіпа Перро**.

На наш погляд, оніми в рекламних текстах крім номінативної функції виконують **естетико-просвітницьку** функцію, тобто можуть впливати на формування культурних настанов у суспільстві.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, було виявлено, що виконуючи **естетико-просвітницьку** функцію, власні назви служать для створення внутрішньотекстових зв'язків, допомагають привернути увагу аудиторії, та відіграють помітну смислову роль, виступаючи важливим структурним елементом. Позитивна конотація власних назв у рекламних текстах фармацевтичних препаратів сприяє передбачуваній поведінковій реакції в адресата. Актуалізовані в цій статті проблеми функціонування онімів формують перспективи подальшого дослідження лінгвістами рекламних текстів із залученням ширшого матеріалу.

Полянiчко Олеся Дмитрiвна

*аспiрант кафедри граматики англiйської мови,
Одеський національний унiверситет iменi I.I .Мечникова,
(Україна, Одеса)*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ КОСМОПОЕТОНІМІВ

***Анотація.** Роботу присвячено вивченню структурних особливостей англомовних космопоетонiмiв – власних назв на позначення природних космiчних об'єктiв. Виокремлено структурнi типи й пiдтипи космопоетонiмiв науково-фантастичного роману Д.Адамса «The Hitchhiker's Guide to the Galaxy».*

***Ключові слова:** поетонiм, космопоетонiм, структурний тип.*

Дана робота присвячена вивченню певних аспектiв функцiонування в лiтературному тексті **поетонiмiв**, тобто «будь-яких власних назв у художньому творі» [1, 150], причому серед широкого масиву рiзномiрних лiтературно-художнiх онiмiв нами було обрано **космопоетонiми** – власнi назви природних космiчних об'єктiв, якi вживаються в художньому дискурсі. **Об'єктом** дослідження послуговували англомовнi космопоетонiми, **предметом** – їх структурнi особливостi. **Матеріалом** дослідження було обрано космопоетонiми роману Д.Адамса «The Hitchhiker's Guide to the Galaxy» загальною кiлькiстю 63 одиниці.

Структурна класифікація пропріальних одиниць привертає увагу багатьох ономаологiв здавна [докл.див. 2, 4, 3, 5, 1 та ін.]. Проте, всебiчний аналіз англомовних космопоетонiмiв досi здiйснено не було, що робить цю розвiдку актуальною. Традиційно онiми розподіляються на три структурнi типи з подальшим розподілом на пiдтипи: однокомпонентнi, двокомпонентнi та багатокомпонентнi. **Однокомпонентнi** космопоетонiми аналізованого роману, яких налічується в тексті 41 одиниця, представлено наступними структурними рiзновидами:

- **непохiдними словами**, наприклад, *The Earth, Virgo, Betelgeuse*;
- **похiдними словами**, наприклад, *Atlantis, Grebulons, Lamuella*;
- **складними словами**, наприклад, *Capricorn, The Frogstar, Vogsphere*.

Двокомпонентнi космопоетонiми представлені лише одним пiдтипом – **словосполученням**, наприклад, *Eroticon 6, Sesefras Magna, Planet of*

Prelumtarn, The Pole Star, Han Wavel, Planet Ten, Barnard's star, Alpha Proxima, Alpha Centauri. Загальна кількість такого типу космопоетонімів становить 15 одиниць, причому тут знаходимо як узуальні назви, так і оказіональні, які можуть бути вираженими безприйменниковими атрибутивними словосполученнями, наприклад, *The Pole Star, Sesefras Magna*, а також прийменниковими – *Planet of Prelumtarn*. Виокремлено також посесив *Barnard's star* та вживання різних індексів в якості одного з компонентів – числового чи літерного.

Багатокомпонентні космопоетоніми аналізованого художнього твору представлено наступними словосполученнями: *QQQ7 Active J Gamma, The Planet of Now What, Stavromula Beta 4, The Frogstar World A, The Frogstar World B, The Frogstar World C, Galactic Sector ZZ9 Plural Z Alpha*. Таких іменувань було виокремлено лише сім одиниць – чотири з них складаються з трьох компонентів, один – з п'яти, ще один – з шести. Досить прозорими семантично є назви, які створюють ланку *The Frogstar World A, The Frogstar World B, The Frogstar World C*, тобто номіновано різні планети зірки *The Frogstar*. Космопоетонім *Stavromula Beta 4* структуровано за узуальними стандартами, тому до непрозорого першого елемента додано два індекси – за допомогою грецької літери й числовий. Одне з найменувань – *The Planet of Now What* – пояснюється в тексті роману: «*The planet of Now What had been named after the opening words of the first settlers to arrive there after struggling across light years of space to reach the furthest unexplored outreaches of the Galaxy*» [6, 527], таким чином цей космопоетонім стає прозорим. Кардинально відрізняються два інші оніми: *QQQ7 Active J Gamma* та *Galactic Sector ZZ9 Plural Z Alpha*. Тут маємо справу з комбінацією англійських слів, назв грецьких літер та індексами, що значно ускладнює розуміння та запам'ятовування цих космопоетонімів, що має свідчити про їх «позаземне» походження. Для надання їм високого ступеню екзотичності автор припускається до такого складного іменування даних космічних об'єктів.

Таким чином, можемо висновувати, що в аналізованому художньому тексті співвідношення одно-, дво- та багатокомпонентних космопоетонімів складає 65,1, 23,8 та 11,1 %. Найскладнішими для розуміння є багатокомпонентні космопоетоніми, що дозволяє додати екзотичності науково-фантастичному тексту. В той же час є певні складнощі в сприйнятті однокомпонентних космопоетонімів, що зумовлюється відсутністю в їх структурі пояснювальних елементів. Подальші розвідки планується спрямувати на вивчення семантики й мотивації англомовних космопоетонімів.

Список використаних джерел:

1. Бучко Д. Г. Словник української ономастичної термінології / Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків : Ранок-НТ, 2012. – 256 с.
2. Німчук В.В. Українська ономастична термінологія (проект) / В.В.Німчук // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К.: Наукова думка, 1966. – Вип. 1. – С. 24–43.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н.В.Подольская / [под ред. А. В. Суперанской]. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
4. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / Александра Васильевна Суперанская. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – [изд. 2-е, испр.] – 368с.
5. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01 / Михайло Миколайович Торчинський. – К., 2010. – 502 с.
6. Adams D. The Hitchhiker's Guide to the Galaxy [Електронний ресурс] / D. Adams // Режим доступу: http://www.ebooktrove.com/top_ten/Douglas_Adams_The_Hitchhiker_Triology_5Books1ShortStory.pdf

Романюк Олександра Сергіївна

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри перекладу та мовознавства,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

ІНІЦІАЦІЯ СТОСУНКІВ ЯК ПЕРШИЙ ЕТАП СТАДІЇ «ЕСКАЛАЦІЯ РОМАНТИЧНИХ ВІДНОСИН»

***Анотація.** Автором запропоновано до розгляду перший етап стадії «Ескалація романтичних відносин» - ініціація стосунків. Досліджуються різні підходи до формування першого враження, яке задає загальний тон у подальших міжособистісних відносинах романтичної діади, а також необхідний час щодо його реалізації.*

***Ключові слова:** ініціація стосунків, міжособистісні відносини, романтична діада.*

Ініціація стосунків є першим етапом стадії «Ескалація романтичних відносин», який характеризується комунікативною ситуацією «Встановлення інтеракційного контакту». Ініціація стосунків реалізується за допомогою комунікативної стратегії «Створення першого враження», комунікативна мета якої - найбільше вразити співрозмовника за досить незначний і обмежений час.

Загалом, створення першого враження - є найвідповідальнішим етапом під час знайомства партнерів, адже перше враження, яке задає загальний тон у подальших міжособистісних відносинах романтичної діади, майже неможливо змінити. О.О. Бодальов зазначає, що перше враження - є складним і психологічним феноменом, який включає в себе чуттєвий, логічний та емоційний компоненти. Таким чином, феномен «перше враження» містить оцінювання особливостей зовнішнього вигляду та поведінки особистості, більш-менш усвідомлювані й узагальнені оціночні судження та емоційне ставлення до тієї людини, яка виявилася предметом сприйняття і оцінювання. Вчений проводить низку експериментів з метою визначення необхідного часу для формування найбільш повного і комплексного першого враження, визначаючи, що протягом першої хвилини спілкування ми найбільше оцінюємо риси фізіологічної зовнішності (одяг, фігура, зачіска, макіяж, охайність тощо), а вже за 5 хвилин спілкування можна зробити висновок про особистісні якості, характер співрозмовника [1, с.184-188].

Серію експериментів, щодо визначення необхідного часу для формування першого враження, провели психологи з Принстонського університету Дж. Вілліс і О. Тодоров зазначаючи, що це займає десяту частину секунди, і подальше спілкування істотно не змінює це враження, хоча воно може підвищити впевненість співрозмовників у своїх судженнях [4].

В свою чергу, Чарлі Хауперт вважає, що час, необхідний для формування першого враження, складає всього 7 секунд, тому, враховуючи брак відведеного часу, вчений надає рекомендації, які необхідно дотримуватися з метою створення ефективного враження під час першої зустрічі, а саме: щиро посміхатися, навіть якщо розмова ще не почалася; використовувати мову тіла (не схрещувати руки, підняти підборіддя, розмістити ноги трохи ширше за плечі); взяти на себе ініціативу, представити себе самого; дивитися співрозмовнику в очі; торкатися один одного (за результатами досліджень достатньо лише 1/40 секунди фізичного контакту для людей, щоб відчутти зв'язок один з одним); першим почати жартувати під час розмови, що робить автора жартів лідером де-факто тощо [2].

Вчені Ву Х. Фам і Ліза Міяке у своєму дослідженні «Вражаюче перше враження» надають стратегічні, систематичні засади і практичні поради щодо використання навколишнього середовища і культури на користь вражаючого першого враження, тривалість якого становить 30 секунд [3]. Зазначимо, що в рамках нашого дослідження, середня тривалість етапу «Ініціація відносин» дорівнювала також 30 секунд.

Отже, під час першої зустрічі співрозмовники намагаються якомога найбільше вразити один одного за досить незначний час, тому використовують комунікативну стратегію «Створення першого враження», яка може імплементуватися за допомогою комунікативних тактик, а саме: контакто-встановлюючої; самопрезентації; прагматично / емоційно-налаштовуючої.

Список використаних джерел:

1. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
2. Houpert Ch.13 Habits To Make An Amazing First Impression (Every Time) / Charlie Houpert. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.developgoodhabits.com/first-impression/>
3. Pham Vu H. Impressive First Impressions. A Guide to the Most Important 30 Seconds / Vu H. Pham, Lisa Miyake, 2010. - p.224. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.abc-clio.com/ABC-CLIOCorporate/product.aspx?pc=C9542C>

4. Wargo E. Psychological Science. How many seconds to a first impression?
July, 2006. [Электронный ресурс]. – Режим
доступа:[https://www.psychologicalscience.org/observer/how-many-seconds-to-a-
first-impression#.WN6liFXygnS](https://www.psychologicalscience.org/observer/how-many-seconds-to-a-first-impression#.WN6liFXygnS)

Савчук Ганна Василівна

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та мовознавства,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

КОНТЕКСТ СУДОВОГО ДИСКУРСУ

***Анотація.** Статтю присвячено вивченню особливостей контексту судового дискурсу. Схарактеризовано різні підходи щодо визначення поняття «контекст». Висвітлено розуміння ситуативного контексту та описано три його виміри: фізичний, соціально-психологічний, часовий.*

***Ключові слова:** контекст, ситуативний контекст, судовий дискурс, фізичний, соціально-психологічний, часовий.*

Сьогодні зростає інтерес лінгвістів, психологів, а також інших фахівців із суспільних наук до вивчення судової мовної взаємодії (Т.В. Губаєва, Т.В. Дубровська, Т.О. Скуратовська, Т.В. Ускова, S. Berk-Seligson, B. A Garner) [2; 3; 7; 8; 9; 10].

Судовий дискурс є яскраво вираженим типом інституційного дискурсу та має низку особливостей. Перш за все, спілкування в суді можна схарактеризувати як статусно-рольове. Основними учасниками судового дискурсу є суддя, прокурор, адвокат і представники громадськості, а найбільш типовою для судового дискурсу обстановкою, є зал судових засідань, у рамках якого відбувається реалізація судового дискурсу.

Відомо, що до елементарних компонентів будь-якої комунікації, також і судової, крім адресанта, адресата, повідомлення, каналу комунікації, зворотного зв'язку і т. ін. належить ще й ситуативний контекст. Розуміння ситуативного контексту при дослідженні особливостей та механізмів судового дискурсу дуже важливе й, оскільки саме він частково визначає значення судової мови й інших знакових систем.

На думку Г. В. Колшанського, контекст є ідеальним, а ситуація матеріальною: «категорія ситуації й контексту характеризують два різні аспекти одного поняття. Ситуація – сукупність реальних умов комунікації, а контекст належить до мовної системи. Аналогією зв'язку ситуації та контексту є співвідношення між предметом і поняттям, денотатом і сигніфікатом, тобто стосунків матеріального та ідеального» [5, 73].

Метою роботи є аналіз особливостей контексту судового дискурсу. Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**: схарактеризувати різні підходи щодо тлумачення поняття «контекст»; висвітлити поняття «ситуативний контекст спілкування» та його три виміри (фізичний, соціально-психологічний, часовий).

Існують різні підходи до поняття контексту і, відповідно, різні тлумачення контексту. Контекст – центральне поняття як для лінгвістики, так для «наук про пізнання» в цілому, до яких належать не тільки когнітивні науки (когнітивна психологія та лінгвістика, когнітивна соціологія, логіка, нейрофізіологія), але й психологія особистості, соціальна, культурна антропологія, культурологія. Антропологічний підхід у науках позначився на лінгвістичній проблематиці розуміння та інтерпретації, який передбачав звернення до контексту.

Існування лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, що мають безпосереднє відношення до контексту, його поліфункціональність і розбіжність дослідницьких інтересів щодо даного поняття, зумовлюють існування різних теорій контексту.

Контекстом у найширшому тлумаченні є складова дискурсу, який включає умови комунікативної взаємодії адресанта, тексту й адресата, занурених в інтеріоризоване буття і семіотичний універсум [1, 176].

Ф.С. Бацевич розглядає контекст як середовище, час, особливості каналу комунікації та інші умови, в яких має місце конкретне спілкування [1, 329]. Метою дискурсивного аналізу є виявлення соціального контексту, який стоїть за усним або письмовим мовленням, дослідження взаємозв'язку між мовою і соціальними процесами. Трактуювання мови як дискурсу включає ставлення до нього як до форми соціальної дії, безпосередньо укоріненого в соціальних умовах його реалізації [4;6]. На формування такого погляду вплинув ряд теоретичних напрямків у лінгвістиці, філософії, антропології, соціології. Одне із центральних місць серед них займає теорія мовленнєвих актів, що була створена Дж. Остіном на початку 50-х років ХХ століття і одержала розвиток у працях Дж. Сьорля. У даній теорії мова розглядається не як сукупність універсальних значень, але як сфера дій, за допомогою яких люди в повсякденній практиці впливають на поведінку, думки й емоції оточуючих. При цьому підкреслюється тісний взаємозв'язок між діями, здійснюваними за допомогою слів, і соціальним контекстом уживання останніх.

Розглянемо існуючі визначення контексту в лінгвістиці. Перш за все, дослідники розрізняють лінгвістичний та екстралінгвальний контексти. «Лінгвістичний контекст – мовна ситуація, в якій вживається конкретна одиниця мови в тексті» До екстралінгвістичного контексту належать обстановка, час і місце, до яких належать висловлювання, а також факти реальної дійсності,

знання яких допомагає рецепторові правильно інтерпретувати значення мовних одиниць у висловлюванні. Екстралінгвальний контекст розподіляється на ситуаційний (час, місце, обстановка) і культурологічний (факти реальної дійсності).

За Ф.С. Бацевичем, поняття «ситуативний контекст спілкування» – обставини, за яких відбувається спілкування: місце, час, особистість партнера (партнерів), соціальні ролі учасників тощо [1, 176].

Як зазначалось вище, спілкування в суді відбувається в межах якогось ситуативного контексту, який має три виміри: фізичний, соціально-психологічний, часовий, тому доцільніше було б зупинитися на термінології.

Фізичний вимір. Охоплює проксемічні аспекти спілкування (у процесі судового засідання спілкування відбувається з урахуванням правил певної дистанції між комунікантами та правил соціальної стратифікації), а також місце комунікації (зал суду). Фізичний вимір впливає на зміст і форму повідомлень, а також на формування атмосфери спілкування.

Соціально-психологічний вимір. Виявляється в характері зв'язків між учасниками спілкування, їхніх статусах, соціальних ролях, нормах і культурних чинниках, прийнятих у суспільстві, а також у фізичному стані мовців, їхніх психологічних особливостях (характері, темпераменті тощо).

Часовий вимір. Стосується часу проведення судових засідань, нарад. Фактор часу є важливою складовою судового дискурсу після того, коли визначено тему й мету.

У процесі спілкування всі три виміри перебувають у тісному зв'язку.

Отже, ситуації в судовому дискурсі виступають як контексти і являють собою великий клас соціально-культурних детермінант, серед яких: тип діяльності, предмет спілкування, рівень формальності або офіційності, статусно-рольові відносини, місце спілкування й обстановка, соціально-культурне «середовище» тощо з їхніми особливими правилами мовленнєвого спілкування, комунікативними практиками і мовними іграми, когнітивними стереотипами [2;7;9;10].

Знання ситуативного контексту має суттєве значення для кодування і декодування інформації в спілкуванні в суді. Орієнтація в контексті учасників судового процесу допомагає створити комунікативні схеми поведінки й реагувати в певних ситуаціях (зауваження суддів зумовлюють зміну поведінки адвоката, обвинувача, свідків, підсудного та ін.), вибирати необхідні комунікативні стратегії, які сприяють плануванню процесу мовної комунікації залежно від конкретних умов спілкування, а також його успіху.

Перспектива подальших розвідок у цьому напрямі вбачається у вивченні ролі невербального контексту в сприйнятті й розумінні судового дискурсу.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики : учебник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Губаева Т. В. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности / Т. В. Губаева. – М. : Норма, 2003. – 160 с.
3. Дубровская Т.В. Судебный дискурс : речевое поведение судьи : автореф. дис. ... д-ра филол. наук, Саратов, 2010. – 39 с.
4. Кашкин В. Б. Основы теории коммуникации : краткий курс / В. Б. Кашкин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Аст : Восток–Запад, 2007. – 256 с.
5. Колшанский Г.В. Контекстная семантика / Г.В. Колшанский. – М. : Наука, 1980. – 148с.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
7. Скуратовська Т. А. Аргументація в американському судовому дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Скуратовська Тетяна Анатоліївна. – К., 2002. – 196 с.
8. Ускова Т. В. О неоднородном характере понятия «английский юридический дискурс» / Т. В. Ускова // Разновидности дискурса и обучения специальным языкам : сб. науч. трудов МЛУ. – М., 2001. – Вып 458. – С. 93–97.
9. Berk-Seligson S. The Bilingual Courtroom : Court Interpreters in the Judicial Process / Susan Berk-Seligson. – Chicago : The University of Chicago Press, 2002. – 322 p.
10. Garner B. A. The Elements of Legal Style / B. A. Garner. – 2nd ed. – New York, NY : Oxford University Press, 2002. – 288 p.

Савчук А.В.

КОНТЕКСТ СУДЕБНОГО ДИСКУРСА

***Аннотація.** Стаття посвячена изучению особенностей контекста судебного дискурса. Охарактеризованы различные подходы к интерпретации понятия «контекст». Освещено понимание ситуативного контекста и описаны три его измерения: физическое социально-психологическое, временное.*

***Ключевые слова:** контекст, ситуативный контекст, судебный дискурс, физический, социально-психологический, временной.*

THE CONTEXT OF COURTROOM DISCOURSE

Summary. *The research paper is devoted to the analysis of features of courtroom discourse context. Various approaches to the definition of «context» are characterized. Understanding of the situational context is highlighted. Three dimensions of situational context: physical, socio-psychological, temporal are described.*

Key words: *context, situational context, courtroom discourse, physical, socio-psychological, temporal.*

Селіванова Олена Олександрівна

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
(Україна, Черкаси)

КВЕРОФУТУРИСТИЧНЕ КРЕДО М. СЕМЕНКА В ОНОМАСІОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ

Мета дослідження – охарактеризувати способи реалізації ономасіологічної зв'язності у творчості українського поета М. Семенка під кутом зору базових футуристичних канонів. Досягнення цієї мети передбачає розв'язання певних **завдань**: 1) установити основні моделі регулярно повторюваного ономасіологічного механізму в поезії митця; 2) з'ясувати функції ономасіологічної зв'язності в його поетичних текстах; 3) визначити когнітивне підґрунтя мотиваторів ономасіологічно узгоджених лексем. **Об'єктом** дослідження є повторювані ономасіологічні моделі у творчості М. Семенка, а **предметом** – їхнє функціонування як засобів ономасіологічної зв'язності в поезіях цього автора. **Матеріал** дослідження вилучено з вибраних творів М. Семенка. Використано комплексну **методику** аналізу матеріалу: контекстуально-інтерпретаційний метод, прийоми морфемного, словотвірного та когнітивно-ономасіологічного аналізу.

Специфіка зв'язності в поезіях М. Семенка зумовлена насамперед позиціюванням автора як основоположника українського кверофутуризму (шукацького футуризму). Ономасіологічна зв'язність у творчості М. Семенка має наскрізну природу, адже його новотвори побудовано за певними ономасіологічними моделями, які реалізуються послідовно в багатьох віршах. Найпоширенішою моделлю є конфіксально утворені відіменникові дієслівні форми з префіксом *о-* і суфіксом *-и-* (постфіксом *-ся* як показником стану дії). Значення такої моделі – перетворення, перехід в іншу форму, трансформування, що відповідає канонам футуризму, сконцентрованому на динаміці, зміні подібно до швидкісного руху машин, мобільності технічних засобів. Мотиваторами таких оказіонально творених дієслів у поезії М. Семенка є й метафоричні іменники, які надають поетичному тексту особливої виразності й експресивності, семантичної ущільненості на підставі зіткнення кількох асоціацій: *Вітер нас, зблідлих, / Оскелює – хижий звір. [...] Вітер окайданіє*

бухту; Перебігши вулицю осамотилась на бульварній лавочці / Оковдрилась плямою під шепочучим листом.

Концептуально значущою у поезіях М. Семенка є ономасіологічна зв'язність на підставі моделі творення композитів-іменників шляхом складання двох іменників. Прагнення нового в мові поезії, зневага до мовних законів зумовлює творення М. Семенком складних слів-кентаврів, звичайно рідкісних в літературній мові. Традиційним для поета є приєднання компонента *поезо-* до назв різних видів мистецтва (*поезопісня, поезомалярство, поезофільм, поезоживопис*). Подібні іменники цілком відповідають канонам футуризму, який проголошував «зорову» поезію, намагаючись тим самим активізувати читача, помістивши його в простір тексту, де є звуки, кольори, запахи. Тим самим футуристи висловлювали протест проти старого мистецтва, намагаючись зруйнувати його канони. До того ж футуристичному мистецтву було притаманне накладання реалій і ситуацій (наприклад, зображення автівки з ногами людини, електричної лампочки на дереві як фрукта).

Подібне накладання є підґрунтям ономасіологічної зв'язності композитних okazіоналізмів у М. Семенка. Мотиватори композитів співвідносяться як атрибут і його об'єкт (*З експресовітром я товаришую; брудосніг – тумані*), об'єкт і його метафоричне позначення (*Усміхи струять весело / Усміхи очей хвилюють / Гомін / Сміхострумки; Назустріч багрянному сонцю, що встає / в димотумані з-за похмурої сопки*); два метафоричних знаки ситуації (*Електрика довкола сопки – вдалині, / в тумані – фантазоцирк*), а також як антоніми (*Знов почуваю радість муки радість злочастя*).

Прагнення до конструювання складних слів визначає ще одну модель ономасіологічної зв'язності, зреалізованої як повторення okazіональних складних іменників, утворених від іменника і його атрибута – якісного прикметника: *про колихання сіроморя в туманах [...] шепіт у молодокущах [...] ...ах, Стрункодівчина. Русодівчина. Руходівчина. Теплодівчина в ажурній сукні [...] про білі ночі... про рожесутінок*. Порушуючи закони літературної мови, автор використовує наскрізно зв'язані складні іменники *бурхотливоморе, білохуга, зловісноріченька, пахучососни, тихоніченька, новожиття, русопанна* тощо.

Чимало у творчості М. Семенка і складних ад'єктивів, утворених від сурядно поєднаних прикметників: *Вслухавсь у пісню серед хмурої тиші / Впивав її з нерухомо-м'яким повітрям; І такий бездумно-ласкавий світанок; Чекаю я вечора хмарно-роздумного; Руки м'які незнано-рідні; Сумні, далекі і рідно-незнані / Душі померлі*. Від сурядно поєднаних прислівників поет утворює й ряди складних прислівників: *Каштани шепочуть нервозно-вакханно; У*

телефонній будочці панна інтимно-випадково розмовляла з Семенком; Залесливо-мерзотно лізе на нас, – / Станем в бій.

Композиція не випадково стає улюбленим способом творення для М. Семенка, адже, з одного боку, як футурист він має конструювати нове в мові, а це найкраще можна зробити, поєднавши непок'єднане; з іншого, його емоційність потребувала вивільнення у вигляді щільних, глибинних, іноді суперечливих образів: *Мій девіз – несталість і несподіваність. [...] Я остроїв поезію в стрій, ні разу не надіваний.*

Отже, дослідження моделей ономасіологічної зв'язності в поезії М. Семенка продемонструвало насамперед їхню зумовленість кверофутуристичним кредо автора – прагненням до внутрішньої свободи, до нового, неочікуваного, до поєднання непок'єднуваного, такого, що суперечить закономірностям літературної мови. Властива поету динамічність перебігу подій в текстах уособлена в наявності великої кількості оказіональних дієслівних лексем зі значенням перетворення, трансформування. Однак попри захоплення М. Семенка футуристичними канонами, крізь його тексти просвічує тонкий лірик, романтик, мрійник із властивою українцеві емоційністю, що відбивається на оригінальній метафоричній переінтерпретації дійсності та власних відчуттів і переживань.

Ступак Інна Валер'янівна

*доктор філологічних наук, професор,
декан факультету лінгвістики та перекладу,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

ІНТЕРНЕТ-ФОРМАТИ ЧИ ЖАНРИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Проникнення інтернету у всі сфери життя людини відкрило нові можливості та способи комунікації (голосове повідомлення, інтернет-конференції, чати тощо). Безперечно інтернет є невід'ємною частиною сучасного суспільства, що призводить до появи нових інтернет-жанрів [2; 4-6; 10; 13] або видозміни вже існуючих мовленнєвих жанрів [7; 1].

Становлення теорії віртуального жанроведення [6] залишає широке коло для дослідження нової ланки комунікативного середовища інтернет простору, де інтенсивно зароджуються нові жанри комунікації. Дослідники інтернет-комунікації досі оперують різноманітною термінологією щодо опису жанрів: «електронний» [10; 12], «віртуальний» [6; 11], «інтернет» [4; 5], «дігитальний» [15], «жанровий формат віртуального дискурсу» [14; 11].

3-поміж нових інтернет-жанрів, які виникли саме завдяки розповсюдженню інтернету, виокремлюють електронну пошту, чати, електронні дошки повідомлень, комп'ютерні конференції, інтерактивні курси, банери [3; 8]. На нашу думку, не переконливим є принципове виокремлення вищезазначених жанрів як безперечно інноваційних від традиційних комунікативних жанрів. Так, електронна пошта за структурними і функціонально-стилістичними ознаками мало чим відрізняється від жанру письма, чат – аналог побутового діалогу, інтернет-конференція – варіант дискусії на задану тематику, електронні дошки повідомлень і банери – по свої суті це жанр реклами. Таким чином, питання щодо виділення жанрів інтернет-комунікації як нових жанрів є досить спірним. Безперечно, жанри, які реалізуються у межах інтернету, відрізняються від аналогічних традиційних жанрів і мають свою специфіку реалізації, проте не є інноваційними.

Інтернет комунікація – це особливий комунікативний простір, який сформовано під впливом екстралінгвістичних умов і факторів комунікації, які залежать від технічних мультимедійних засобів зв'язку. В межах інтернет-комунікації реалізуються і трансформуються вже існуючі комунікативні жанри за рахунок виникнення, закріплення і розповсюдження інноваційних засобів

комунікації, що постійно поповнюються і видозмінюють комунікативні форми [14].

Цілком погоджуємося із думкою О.Ю.Усачевої [14:61], що, досліджуючи феномен інтернет-комунікації, доцільно ввести наряду з поняттям жанр додаткового терміну «комунікативний формат», який було введено західними дослідниками [16; 17]. За визначенням Йорга Дитера, комунікативний формат виникає на перехресті зовнішнього (типом або каналом зв'язку, екстралінгвістичними умовами) і внутрішнього (лінгвістичне оформлення комунікативного продукту) форматів. Прикладом комунікативних форматів є телефонна розмова, чат, інтернет-розмова або безпосереднє спілкування внутрішній формат яких залежить від зовнішнього формату – телефонного або інтернет зв'язку, розмова при безпосередньому спілкуванні. Для комунікативного формату релевантними виступають як зовнішні, так і внутрішні параметри. Саме тому вищезазначені форми спілкування утворюють різні комунікативні формати.

За думкою О.Ю.Усачевої, поняття формату доцільно використовувати на позначення тієї екстралінгвістичної сторони веб-спілкування, яка представляє специфічну технологічну організацію інформаційного і комунікативного контенту [14: 62]. Виходячи з цього, інтернет-формат – це технічний канал для формування, структурування і розміщення інформації, а також інтеракції [14: 62]. Таким чином, комунікативний формат протистоїть:

1) мовленнєвому жанру тому, що не є текстовою формою організації спілкування, а тільки структурою для впорядкування текстів;

2) комунікативній події за критерієм процесуальності (формат не є динамічним);

3) комунікативній ситуації за параметрами комунікації: формат – технічний канал зв'язку, а ситуація – соціально-комунікативна;

4) жанру комунікативної події, оскільки формат виступає зовнішньою стороною процесу комунікації.

Виходячи з такого трактування формату, інтернет-жанри як електронна пошта, чати, інтернет-форуми, електронні дошки повідомлень, комп'ютерні конференції, інтерактивні курси, банери, веб-сайти і т. ін. відносимо до форматів інтернет-комунікації.

Список використаних джерел:

1. Акулова Е.В. Жанр «объявление о знакомстве»: гендерная и этнокультурная специфика / Е.В. Акулова: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Саратов, 2010. – 20с.

2. Андрианова Н.С. Жанры Интернет-коммуникации: о некоторых подходах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Movozn/2008_14/article/3.pdf
3. Галичкина Е.Н. Специфика компьютерного дискурса на английском и русском языках: дис ... канд. филол. наук. / Е.Н.Галичкина . – Астрахань, 2001.
4. Горошко Е.И. Теоретический анализ интернет-жанров / Е.И.Горошко / / Жанры речи. – Вып.5 «Жанр и культура». – Саратов : Наука, 2007. – С.370–389
5. Горошко Е.И. Интернет-жанр и функционирование языка в Интернете: попытка рефлексии / Е.И.Горошко / / Жанры речи. – Вып. 6 «Жанр и язык». – Саратов: Наука, 2009. – С. 11–127.
6. Горошко Е.И. Виртуальное Жанроведение: устоявшееся и спорное / Е.И. Горошко/ / Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Сер. «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т.24 (63). – №1 Ч.1. –С.105–124.
7. Громова В.М. Объявление о знакомстве как жанр компьютерной коммуникации / В.М. Громова / / Вестник Удмуртского университета. Сер.5. Филологические науки. – 2006. – №5(2). – С.15–20.
8. Иванов В.Е. Интернет в формировании диалогического пространства в социокультурной бредде / В.Е. Иванов / / Мир психологии. – 2000. – №2. – С. 52–56.
9. Иванов Л.Ю. Язык интернета: заметки лингвиста. – Режим доступа: www.ivanoff.ru/rus/
10. Капаназде Л.А. Структура и тенденции развития электронных жанров [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rus.lseptember.ru/2002/21/7.htm>
11. Компанцева Л.Ф. Интернет-коммуникация: когнитивно-прагматический и лингвокультурологический аспекты /Л.Ф.Компанцева. – Луганск : Знание, 2007. – 444 с.
12. Северина Е.А. Жанры коммуникации в интернет-среде / Е.А.Северина – С. 206–215.
13. Ульянова М.А. Классификация жанров интернет-дискурса / М.А.Ульянова // *Lingua mobilis* №3 (49). –2014. – С. 102–110.
14. Усачева О.Ю. К вопросу о жанрах интернет-коммуникации / О.Ю. Усачева // Язык и культура. (Научный журнал). – Киев, 2007. – Вып.9. –Т. VII (95). – С. 83–90.
15. Щипицина Л.Ю. Дигитальные жанры: проблема дифференциации и критерии описания / Л.Ю Щипицина / / Коммуникация и конструирование социальных реальностей. – Часть. 1. – Сб. науч. ст. –СПб, 2006. –С. 377–378.
16. Dieter Jörg. Webliteraliät. Lesen und Schreiben im Wort Wide Web. Diss. F/M, 2006-291 S.//URL: <http://www.webrhetorik.de/Arbeit/arbeit.html>.

17. Hasse M., Huber M., Krumeich A., Rehm G. Internetkommunikation und Sprachwandel. – Institut für Semantische Informationsverarbeitung Universität Osnabrück. 17. Februar 1997.

Хамрай Алексей Александрович

*доктор филологических наук,
ведущий научный сотрудник,
заведующий отделом Классического Востока,
Институт востоковедения НАН Украины,
(Украина, Киев)*

**«ПРЕКРАСНЕЙШИЕ ИМЕНА»
КАК КОМПОНЕНТЫ ТЕОФОРНЫХ ФАМИЛЬНО-ИМЕННЫХ
ГРУПП АРАБСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ**

Собственные имена литературного происхождения, в данном случае – общие не только для арабов, а и для всех мусульманских народов, будучи широко употребительными в различных диалектных и языковых контекстах, неизбежно подвержены влиянию, отражающемуся на их звучании. Примером таких имен являются так называемые теофорные имена, а именно имена собственные, содержащие в своем составе слово «Аллах» или один из эпитетов Всевышнего.

Обычно теофорные имена рассматриваются как подгруппа «имен религиозного характера». Они представляют собой идафу и состоят из двух частей – чаще всего это слово «абд» *раб* (Божий) и слово «Аллах» либо одно из его «имен» (эпитетов).

Теоретически каждый из эпитетов может быть использован в качестве второй части такого сочетания. Распространены также сочетания указанных эпитетов со словами «аб» *отец* или «ибн» *сын*, которые могут образовывать одно морфологическое целое. В качестве примера можно привести народную этимологию имени Ибрагим – «сын Милосердного».

Теофорных имен вышеуказанного типа с компонентом «абд» в наше время теоретически может быть более сотни – собственно Абдулла и еще 99 имен по числу эпитетов. Исследователи отмечают, что имеет место значительная непоследовательность в написании подобных сложных имен. Например, имя Абд ас-Салам можно встретить в нескольких вариантах написания: Абдель Салам, Абдул Салям, Абдессалям и т. п. Кроме того, склонение в косвенных падежах (например, Абделя Саляма, с Абделем Салямом и т. д.) может вызвать у читателя, не знакомого с особенностями строения арабских имен впечатление, что перед ним самостоятельное имя Абдель.

Из эпитетов Всевышнего определенные проблемы представляют собой слова, содержащие букву «айн» и гортанный взрыв не только в середине и в конце слова, но и в его начале, т. к. в составе сложных имен указанного типа эти слова употребляются с артиклем и произносятся как единое фонетическое целое с первой частью идафы.

В подтверждение этого можно привести тот факт, что словари фиксируют такие имена, как Абд, Абдель (Абдул), Абду, Аббад, Убайд и т. п. как отдельные имена, хотя на самом деле таковыми можно считать лишь некоторые из них.

Количество имен указанной структуры может превышать вышеуказанную величину. Например, источники указывают такие «имена», как Аль-Ханнан (Сострадательный), Аль-Маннан (Всемиловитый), Аль-Абад (Вечный), Аль-Мунир (Светлый) и т. д. Наряду с этим в Коране и Сунне, а также в именах мусульман встречаются слова, не входящие в «канонические» списки. Они также могут быть интерпретированы как эпитеты Аллаха, например, Аль-Мауля (Покровитель), Ан-Насыр (Помощник), Аль-Галиб (Победитель), Аль-Фатыр (Создатель) и другие. Таким образом, указать точное количество подобных эпитетов затруднительно (максимальное количество встреченных нами достигает 126-ти). Некоторые из них встречаются часто (например, Ар-Рахман, Ар-Рахим, Аль-Азиз, Аль-Карим и т. п.), некоторые, например, Малик-уль-Мульк и Зу-ль-Джалаль уа-ль-Икрам, в таком виде в составе фамильно-именных групп практически не встречаются.

В заключение нужно отметить, что практическая транскрипция «прекраснейших имен» в качестве компонентов теофорных имен арабского происхождения определяется также языковым и историко-культурным контекстом их функционирования, что особенно характерно при заимствовании имен арабского происхождения иноязычной культурной средой, особенно если таковое происходит не напрямую. При этом заимствованная форма может весьма значительно отличаться от оригинальной. В качестве примера можно привести имя, известное западному миру как Авиценна – Абу Али Хусейн ибн Абдаллах ибн Сина.

Секція 2.

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСЛЯЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

УДК: 378.013

Бачинська Наталія Ярославівна

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри перекладу та мовознавства,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

У зв'язку з реформуванням системи освіти та навчанням іноземних мов у контексті діалогу культур все більше уваги приділяється формуванню соціокультурної компетенції. Одночасному вивченню мови і культури країни сприяють фольклорні тексти, оскільки містять невичерпне джерело знань про історію, звичаї, традиції, мову, менталітет та поведінку носіїв мови. Отже, фольклор постає одним із найважливіших засобів формування соціокультурної компетенції.

Фольклор – це одна з найтриваліших і всеохоплюючих систем духовного життя народу, яка тісно зв'язана з народним побутом (як окремою системою), літературою (яка, зрештою, витворилася з фольклору і зберігає з ним тісний зв'язок на всіх етапах свого розвитку) та ін. [1, 236].

Фольклорні тексти є автентичними текстами, вони є реальним продуктом носіїв мови і первісно не були розраховані на навчальні цілі. Завдяки автентичним текстам проходить спостереження за функціонуванням мови в формі, яка прийнятна для її носіїв. Ці тексти насичені лексикою з національно-культурним компонентом семантики (безеквівалентною, конотативною, фоновою), що дозволяє ілюструвати використання цієї лексики в природному мовленні й засвоювати типові ситуації її використання. Ці тексти є підвалинами для розвитку умінь виявляти, порівнювати і коментувати спільні та відмінні риси в рідній та в іншомовній культурі. Читання автентичних текстів допомагає постійно розширювати запас засобів вираження і розуміння соціокультурної

інформації, вони формують та розвивають пізнавальну активність, знайомлять студентів зі справжньою культурою носіїв мови, їх способом життя, мислення, етичними нормами.

У свою чергу, у казці як одному із жанрів фольклору фіксуються національні традиції народу. Мотиви, теми, образи, мова казок як невід'ємної складової частини фольклору являють собою самостійний світ, особливий для кожного народу, що впродовж історії розвивався у певних суспільно-економічних умовах [2, 167].

Наведемо приклади завдань на основі казок, які можливо використовувати під час формування соціокультурної компетенції. Студентам пропонують порівняти та назвати спільні та відмінні риси у сюжетах англійських та слов'янських казок, наприклад: «Johnny-Cake» і «Колобок», «The Story of Tree Bears» і «Маша та три ведмеді», «The Three Heads of the Well» і «Морозко», «The Well of the World's End» і «Царівна-жаба». Крім того, можна порівнювати схожі казки тільки в англійському фольклорі, наприклад: «The Story of Tree Bears» і «Goldilocks and Tree Bears», «Johnny-Cake» і «Gingerbread man». Студентам також пропонують знайти інформацію в мережі Інтернет та підготувати доповідь про історію створення казки («The Story of Tree Bears») та кількість її варіантів.

Таким чином, казка як один із засобів формування соціокультурної компетенції сприяє формуванню уміння спостерігати за мовленнєвою та немовленнєвою поведінкою носіїв мови, розуміти лексику з національно-культурним компонентом семантики, порівнювати різні культури, та як наслідок сприяє вихованню толерантного ставлення до культури країни, мова якої вивчається.

Список використаних джерел:

1. Мишанич С. В. Система жанрів в українському фольклорі / С. В. Мишанич. – К. : Зодіак-ЕКО, 1994. 263 с.
2. Семенов О. Український фольклор / О. Семенов. – Глухів : РРВ ГДПУ, 2004. – 255 с.

Богай Виктория Игоревна
студентка Государственного учреждения
«Южноукраинский национальный
педагогический университет имени К. Д. Ушинского»
(Украина, Одесса)

Научный руководитель
Ян Чжао, Букач Валерий Михайлович

К ВОПРОСУ О ПРАВИЛЬНОСТИ ПЕРЕВОДА УСТОЙЧИВЫХ ВЫРАЖЕНИЙ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Одной из интересных особенностей китайского языка является наличие **чэньюев** – идиом. «Чэньюй» (成语 *chéngyǔ*) в переводе означает «готовое выражение».

Использование идиом в письменной или устной речи делает ее более образной, позволяет четче донести смысл. Более того, употребление и понимание чэньюев является признаком образованности человека, прекрасного владения языком. Их происхождение весьма различно: некоторые пришли из исторических преданий, притч, философских трактатов; другие созданы на основе устоявшихся привычных выражений.

Определенная сложность при переводе выражения заключается в том, что подчас его смысл непонятен, если исходить из значений входящих в него иероглифов. Количество знаков в чэньюе может варьироваться, но наиболее часто встречающиеся – четыре иероглифа.

Чэньюй	Буквальное значение	Русский аналог
九牛一毛	Один волосок из шерсти девяти буйволов	Капля в море
一叶障目	Одним листком закрыть глаза	За деревьями не видеть леса
掩耳盗铃	Затыкать уши, воруя колокол	Обманывать самого себя
井底之蛙	Лягушка на дне колодца	Не видеть дальше своего носа
画龙点睛	Нарисовать дракону точки на глазных яблоках	Внести решающий штрих

Также особое внимание следует уделить идиомам с числовым компонентом, которые могут встретиться как в литературе, так и в повседневной жизни. Многие из них построены на сочетании омофонов, что может быть ошибочно истолковано как бессмысленный набор цифр.

Ченьюй	Произношение	Русский эквивалент
三心二意	[Sānxīn'èryì]	Одно на уме, другое на языке
朝三暮四	[Zhāosānmùsì]	Семь пятниц на неделе
六六大顺	[Liùliù dà shùn]	Проще простого
九死一生	[Jiǔsǐyīshēng]	Девять жизней
一信九鼎	[Yī xìn jiǔdǐng]	Сказано – сделано
七上八下	[Qī shàng bā xià]	Сердце не на месте
三思而行	[Sānsī ér xíng]	Семь раз отмерь, один – отрежь

Таким образом, мы видим, что в китайском языке существует огромное количество устойчивых выражений, которые невозможно перевести правильно без специальной литературы или помощи носителя языка. Наиболее полное понимание ченьюй достигается через знакомство с историей, скрывающейся за ним, что помогает стать на шаг ближе к пониманию древней культуры и особенностей менталитета.

Список использованной литературы:

1. 俄汉成语词典. 湖北: 湖北人民出版社. 1981. (Russian-Chinese Phraseological Dictionary), p. 28-49.
2. Пятьсот ченьюй в сказках. – Чунцин, 1982, с. 237-243.
3. 黄伯荣, 廖序东. 现代谚语. 北京: 高教育出版社. 2004. (Huang Borong, Liao Xudong, Modern Chinese), p. 71-75.
4. Электронный ресурс [<http://education.imextrade.ru/review/kaleidoscope-of-culture/numbers/>]

Довганчина Руслана Григорівна

кандидат філологічних наук, асистент кафедри теорії та практики
перекладу з англійської мови Інституту філології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
(Україна, Київ)

ПАРАТЕКСТУАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ У ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ Е.ГЕМІНГВЕЯ

Зацікавленість паратекстом та елементами паратексту значно зросла після публікації книги французького дослідника Ж.Женетта «Seuils» у 1987 році. А після виходу у 1997 році перекладу цієї книги англійською мовою «Paratexts: Thresholds of Interpretation» безперечно зросла увага перекладознавців до цього поняття. І хоча семантично поняття «паратекст» означає все, що оточує текст, тобто передує тексту – заголовок, підзаголовок, передмова, присвячення, епіграф; слідує за ним – епілог, післямова; а іноді і вторгається у текст – виноска, ремарки, примітки, на думку Ж.Женетта, паратекст – це ті елементи, які лежать на порозі тексту і покликані певним чином підготувати і спрямувати читацьке сприйняття тексту, а відповідно і його інтерпретацію.

У творах Е.Гемінгвея *заголовок* та *епіграф* стають ефективними паратекстуальними засобами, щоб затримати увагу читача на важливих смислових моментах оповідань та романів, а також сприяють комбінаторному прирощуванню смислу творів та створенню підтексту. Більш того, у його ранніх оповіданнях із збірки «За нашого часу» спостерігаємо такі унікальні паратекстуальні елементи, як *мініатюри*, які знаходяться під заголовками, зазвичай виділяються курсивом, передують самим оповіданням та створюють своєрідний контраст із подіями творів. Назва цієї збірки «*In Our Time*» є частиною молитви: «*Give peace in our time, o Lord*», тобто: «*Часи мирні даруй нам, Господи*», тому переклад міг би звучати українською «*За часів мирних*», втім це призвело б до експлікації релігійного підтексту.

Релігійний підтекст, що вперше звучить в збірці «*In Our Time*», закладається і в назви таких романів, як «*The Sun Also Rises...*» («*Fiesta*»), «*A Moveable Feast*», «*The Garden of Eden*», «*For Whom the Bell Tolls*». В перекладі заголовків нерідко доводиться вдаватися до контекстуального відтворення, як у випадку з романом «*A Moveable Feast*» – «*Свято, що завжди з тобою*». Буквально «*a moveable feast*» означає «*перехідне свято*», тобто церковне свято, що відмічають щороку в різні дати, але в один і той самий день тижня (наприклад, Великдень чи Трійця), на відміну від «*fixed feast*» –

«закріплене свято» (Різдво, Благовіщення), що завжди має чітко визначену дату. Для більшості неангломовних читачів це поняття незрозуміле, тому велика частка підтексту в українському перекладі втрачається та нейтралізується. Перекладач йде вірним шляхом: пошуку відповідника через прийом функціонального смислового розвитку заголовку, оскільки **епіграфом** до книги слугують рядки із листа Е.Гемінгвея другуві, де автор зазначає: «... *for Paris is a moveable feast*» – «... бо Париж – це свято, що завжди з тобою».

Отже, епіграф – надзвичайно інформативна позиція для декодування тексту та авторського задуму. Досить часто епіграф відсилає до відомих літературних творів, щоб створити читацьку пресупозицію відносно змісту чи ідеї тексту. Саме тому такі тексти несуть інформацію, яка допомагає перекладачеві глибоко проникнути в авторську картину світу та досягнути його ідіостильові домінанти. Варто також враховувати, що такі тексти, зазвичай, були добре відомі і тогочасному оточенню письменника, можливо навіть його сучасникам та попередникам. Так як, наприклад, заголовок роману Е.Гемінгвея «For Whom the Bell Tolls» – це цитата з проповіді англійського поета і священника XVII століття Джона Донна, уривок з якої став епіграфом до роману. Втім, як доводить опитування студентів Інституту філології (які, до речі проходять цього поета-метафізика згідно навчальної програми), Джон Донн не так легко прочитується сьогодні в назві цього роману, скоріше вони впізнають Е.Гемінгвея за назвою цього роману.

Алюзивність назви роману «A Farewell to Arms» може бути важко впізнаваною навіть для американських сучасних студентів. Адже назва роману повторює заголовок сонету Джорджа Піла, англійського драматурга елизаветинської епохи, який змальовує образ славетного воїна. Якщо перекладач усвідомлює ці паралелі, то іронія Е.Гемінгвея очевидна: у його романі показана не слава зброї, а її руйнівний характер і трагічний відбиток на долі «втраченого покоління». У середині липня 2012 року вийшло нове видання цього роману Е.Гемінгвея, що містить 47 альтернативних кінцівок роману, чорнові варіанти назви, а також ранні чернетки й епізоди, що не публікувалися раніше. У виданні також був опублікований список чорнових назв роману, який залишив Е.Гемінгвей. Серед цих назв роману були такі версії: «Love in War,» «World Enough and Time,» «Every Night and All», «Of Wounds and Other Causes», «The Enchantment». Проте, жодна не відповідала авторському задумові, і тільки звернувшись до творчості Джона Піла, Е.Гемінгвей знайшов ключові слова, які вписувались в його задум і його концепцію «втраченого покоління».

Про ключову роль цієї концепції у своїй творчості Е.Гемінгвей заявив ще у 1926 році, коли у США вийшов його роман «The Sun Also Rises» («І сонце сходить»); водночас у Лондоні з назвою «Fiesta» – «Фієста»), епіграф до якого

дав назву соціально-психологічному феномену «втрачене покоління». Цей роман містив і ще один епіграф – слова з книги Еклезіаста «There Is Nothing New Under The Sun». Загальне слово в цих епіграфів – «generation»: воно передано в українському перекладі як «покоління». Наразі існує сім українських перекладів книги Еклезіаста. На момент виходу українського перекладу роману Е.Гемінгвея «The Sun Also Rises» існувало три переклади, в двох з яких «generation» було перекладено як «рід» (переклади І.Пулія та І.Хоменка), втім перекладач віддав перевагу перекладові І.Огієнка, який пропонував «покоління». Таке рішення, безперечно, допомогло зберегти зв'язок між двома епіграфами.

У більшості випадків підтекст паратекстуальних елементів творів Е.Гемінгвея зберігається у перекладі. Втім, у деяких випадках простежується і експлікація підтексту, особливо в оповіданнях, наприклад, «A Canary for One» – «Канарка для дочки»; «Soldier's Home» – «Повернення солдата»; «Hills Like White Elephants» – «Гори як білі слони». Заголовки оповідань нерідко містять антитезу, частіше за все це позитивні семи, які в контексті оповідань набувають іронічного звучання і призводять до ефекту схибленого очікування. Певні труднощі у перекладі заголовків спричиняються відсутністю конкретних мовних категорій, за допомогою яких будується підтекст. У таких випадках спостерігається часткова експлікація підтекстного смислу, зміщення акцентів у підтексті, а іноді і повна втрата підтексту заголовку.

Отже, переклад паратекстуальних елементів творів Е.Гемінгвея вимагає ретельного вивчення ідіостилю автора, що дає змогу усвідомити та зрозуміти усі необхідні пресупозиції, підтекст та цілісну картину світу письменника.

Некряч Тетяна Євгенівна

кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської
філології і філософії мови імені проф. О. М. Мороховського,
Київський національний лінгвістичний університет,
(Україна, Київ)

«ЧАРІВНА КОРОБОЧКА» І ПЕРЕКЛАД ДРАМИ

Перекладу драматичних творів найменше пощастило у вітчизняному перекладознавстві, хоча драма як вид літератури заслуговує на увагу дослідників проблем перекладу не менше, ніж поезія і проза. Скільки б не писалось і не говорилося про онтологічну сутність драми, починаючи від Аристотеля, суто теоретичні розвідки небагато допомагають перекладачеві справлятися з безпосередніми задачами пере-створення п'єси іншою мовою і для іншої культури. Ускладнює ситуацію і необхідність урахувувати подвійну природу драми, її театральний, сценічний компонент, яким вдумливий перекладач драматичного твору просто не має права нехтувати. Як відомо, у перекладі драми існують два основних підходи – літературний (*translationforpage*) і театральний (*translationforstage*), але, очевидно, жоден з них у чистому виді не може задовольнити усі вимоги цього складного явища, щоб п'єса не лише читалася, а й природно вимовлялася і сприймалася на слух глядачем.

У нашому перекладознавстві склалася хоча й не задекларована, проте цілком відчутна ієрархія у оцінці зусиль перекладачів художньої літератури. Чимало перекладознавців, а надто тих, хто за все життя не переклав і рядка з художнього твору, насаджують погляд, що переклад поезії – то вища категорія майстерності перекладача, переклад прози – щось примітивне, хоча й необхідне, а переклад драми взагалі не вартує нічого. Парадоксально, що в подібних розвідках про поетичні переклади часто відсутнє само розуміння поезії, вони пишуться так званім «недоперекладеним» науковим жаргоном, рясніють незрозумілими формулами, які нічого не пояснюють і ні до чого не ведуть (див. монографію А.Пермінової про рецепцію перекладів сучасної поезії). Така позиція цілком хибна: встановлювати ієрархію можна лише за якістю перекладеного твору, за його збагаченням культури-приймача. Решта – дискримінаційні зусилля псевдо-науковців. Хіба можна вважати Шекспіра нижчим у «табелі про ранги» за те, що він не писав прозу? Хіба втратили свою світову значущість Лев Толстой, Джон Стейнбек чи Оноре де Бальзак, бо не писали віршів? Універсальних геніїв у світовій літературі не так вже й багато, а

славу решти ніхто не розподіляє згідно з видами й родами літератури. Так само має бути і в художньому перекладі: цей процес, безумовно, творчий, і кожний перекладач – творча особистість, якій не обов'язково підвладне все написане. Як є прозаїки, поети і драматурги, так і в перекладі існує тяжіння перекладача-співтворця до певного виду літератури. Щоб перекласти поетичний твір, треба самому бути трохи поетом. Перекладач прози, особливо якщо йдеться про славетні твори класичної і сучасної літератури, стилістична палітра яких мало чим поступається віршам, повинен все те, що і автор, та ще й усі можливості рідної мови і особливості рідної культури. Перекладач драми мусить бути трохи драматургом і добре знатися на законах сцени.

Невідомо звідки виникла і ким була навіяна думка, що нема нічого легшого за переклад драми і що перша-ліпша людина з середнім володінням іноземної мови здатна з цим впоратися. Думка ця безпідставна і несправедлива: перекладач драми вирішує усі складні питання, притаманні інтерлінгвістичному перекладу, а ще й приймає серйозні виклики позамовного характеру. Драматичний твір – це, за висловом К.С. Станіславського, «життя людського духу», та ще й гранично стисле, сконцентроване, отже, питома вага кожного слова тут суттєво більша. Крім того, перекладач драми повинен мати особливі «сценічні» слух і бачення: треба вміти почути кожну інтонацію, вибрати правильну тональність, розгледіти мотиви й дії за словами, не викривити психологічний портрет персонажу неприйнятним мовленнєвим малюнком. Відомо, що багато людей не люблять читати п'єси, – вони не володіють даром подумки переводити драматичний твір у аудіо-візуальний вимір. А перекладач за визначенням потребує мати задатки режисера і актора, іншими словами, вміти побудувати ту «чарівну коробочку», блискуче описану М. Булгаковим у «Театральному романі», яку побачив головний його герой Максудов, переписуючи свою книгу, і тоді зрозумів, що пише п'єсу. Без цієї «чарівної коробочки» переклад драматичного твору приречений на провал.

Перекладач драми стикається ще з однією непростою проблемою, якої не знають перекладачі прози і поезії. Коли прозовий чи поетичний переклад опублікований, він залишається недоторканим, рівним самому собі. Не так з перекладом п'єс. Як не намагався б перекладач передати в усіх тонкощах задум автора, психологічні й мовленнєві риси героїв, напруженість дії, яких би зусиль не докладав для максимально повноцінного відтворення п'єси в межах авторської ідейно-естетичної концепції, ніщо не може врятувати перекладений текст від свавілля режисерів, які вважають себе в театрі фігурою номер один, для яких автор часто-густо лише привід показати себе, продемонструвати не його, а власний погляд на життя, хоча усі по-справжньому видатні режисери визнають пріоритет саме автора. Перекладач в театрі взагалі не має свого слова.

А якщо додати акторів, які доладно не розуміють і перекручують текст, картина складається доволі сумна.

І все ж таки драматичні твори перекладаються, і постановки в театрі здійснюються. А дослідникам перекладу варто віддавати більше своєї уваги цьому дуже непростому напрямку, підвищити його престижність як у науковому середовищі, так і в суспільній свідомості.

Секція 3.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

UDK: 81'253

Hruschko S.P.

*Dr. phil., Dozentin,
Südukrainische Nationale Pädagogische
Uschinskij-Universität
(Ukraine, Odessa)*

SYSTEMATISCHE MEHRDEUTIGKEIT DER TECHNISCHEN TERMINOLOGIE IN DER ÜBERSETZUNGSPRAXIS

Relevanz der Forschung. Die Erfahrung in der wissenschaftlich-technischen Übersetzung zeigt, dass sich die größten Schwierigkeiten beim Übersetzen von Fachterminologie des Originaltextes ergeben. Im lexikalischen Bereich werden die meisten Übersetzungsfehler gemacht, denn Wortschatz ist der dynamischste Bestandteil der Sprache von Wissenschaft und Technik, deren ständige Entwicklung die Entstehung von neuen Fachtermini und neuen Bedeutungen vorhandener Terminologie und allgemeiner Lexik verursacht.

Das Ziel des vorliegenden Artikels ist es, die systematische Mehrdeutigkeit der Fachterminologie im Aspekt der Übersetzungsaufgaben zu erörtern. Das Ziel umfasst die folgenden **Aufgaben:**

- die Herausforderungen beim Übersetzen der technischen Terminologie zu bestimmen;
- die Entstehungswege der Polysemie von technischen Termini zu entdecken.

Die Entwicklung der modernen Wissenschaft und Technik macht die Bildung der differenzierten und vielfältigen speziellen technischen Terminologie notwendig. Die Übersetzung von wissenschaftlichen und technischen Texten verlangt ein klares Verständnis der neuen Terminologie und des wissenschaftlichen Kontextes, in dem sie gebraucht wird; die Fähigkeit, sie ins Ukrainische zu vermitteln, indem man die Besonderheiten der Grammatik, Stilistik und lexikalischer Semantik der ukrainischen Sprache berücksichtigt. Jeder Begriff muss nicht nur als eine einzelne semantische Einheit mit bestimmter technischer Bedeutung verstanden werden, sondern auch als

ein Lexem, das seine Bedeutung abhängig vom technischen Bereich ändern kann, denn die Fachtermini stammen aus der allgemeinen Lexik, die in der Sprache funktioniert und den Gebrauch von Termini beeinflusst. Die systeminterne Polysemie der Termini zeigt die Ökonomie von Sprachmitteln und ihre semantischen Potenzen als Elemente des relevanten terminologischen Systems. Einer der produktivsten Entstehungswege der terminologischen Polysemie ist die metaphorische Übertragung von vorhandenen Bedeutungen sowohl allgemeiner Lexik als auch der Begriffe aus anderen Wissensbereichen, z. B. *Chronotopos*, *Synergetik*. Neue Bedeutungen der technischen Begriffe entstehen als Ergebnis der Metaphorisierung von bereits existierenden Termini aufgrund 1) der funktionalen Ähnlichkeit, 2) der äußeren Ähnlichkeit, 3) der Ähnlichkeit von Objekten nach Komponentenzahl und ihrer Platzierung, Eigenschaften, Maßen, Bauart, Arbeitsprinzip und Gebrauchsbestimmung. So bezeichnet der mathematische Begriff *Chronotopos* in der Literaturwissenschaft den Zusammenhang zwischen dem Ort und dem Zeitverlauf einer Erzählung. Unter mehrdeutigen technischen Termini gibt es zusammengesetzte Benennungen, deren Mehrdeutigkeit sich aus parallelen Nominationsakten auf der Grundlage von zwei Ausgangswörtern ergibt (*hochenergetisch*, *selbstfahrend*).

Die Verzweigung der modernen technischen Terminologie verursacht den produktiven Gebrauch von vorhandenen technischen Fachausdrücken, die zu verwandten oder vergleichbaren Wissensgebieten gehören. Die systeminterne Mehrdeutigkeit der technischen Terminologie ist natürlich und gesetzmäßig. Die Polysemie der technischen Fachwörter entsteht als Ergebnis 1) der Wirkung verschiedener semantischer Prozesse (metaphorischer Übertragung, metonymischer Verschiebung der Ausgangsbedeutung, metaphorisch-metonymischer Transformationen); 2) der Aktualisierung von verschiedenen Bedeutungen der polysemen Suffixe; 3) der Bildung von abgeleiteten Bedeutungen. Im letzten Fall geht es um die Übertragung der Polysemie des Ausgangswortes auf die Basis der abgeleiteten lexikalischen Einheit infolge von parallelen Wortbildungsakten auf Grundlage eines oder mehrerer stammverwandter Ausgangseinheiten. Die terminologische Übersetzung wird in der Regel auf die Kenntnis der ukrainischen Termini zurückgeführt, die im bestimmten Fachbereich gebraucht werden, aber es ergibt sich die Frage: wie kann ein Fachausdruck übersetzt werden, wenn der äquivalente Terminus unbekannt ist?

Für ein genaues Verständnis der terminologischen Bedeutung im wissenschaftlich-technischen Kontext müssen zunächst einmal die Funktion dieses Wortes im Satz und sein Zusammenhang mit anderen Wörtern bestimmt werden. Dann ist mit Hilfe eines Wörterbuchs die Hauptbedeutung des Wortes zu finden und durch Synthese aller seiner Nebenbedeutungen das dem Kontext entsprechende technische Äquivalent zu wählen, das einen bestimmten Gedanken oder ein

Gesamtbild widerspiegelt. Dieser vertraute Begriff ist also auf jene spezifische Bedeutung zurückzuführen, die von der jeweiligen Situation bestimmt wird. Nachdem man den Termin verstanden hat, ist für ihn ein ukrainisches Äquivalent zu finden. Bei der Übersetzung der wissenschaftlich-technischen Texte müssen die Begriffe in Beziehung mit dem entsprechenden technischen Bereich gebracht werden und die Terminologie benutzt werden, die in relevanten Quellen zu finden ist.

Zusammenfassung. Terminologische Polysemie kommt häufig vor, denn jeder spezielle Fachausdruck behält seine Spezifität sowie bestimmte inhaltliche Beziehung sowohl zu dem grundlegenden Konzept als auch zu den davon abgeleiteten Schlüsselbegriffen. Wissenschaftlich-technische Terminologie ist naturgemäß mit dem Wortbestand der Sprache verbunden, und die semantische Natur der Fachwörter ist nur im Bezug auf die allgemeine Lexik verständlich. Als Ergebnis der Grenzerweiterung der menschlichen Erkenntnisse steigt auch der Bedarf an neuen Definitionen bei der Aneignung verschiedener Wissenschaftszweige. Dementsprechend dehnt sich der Wortbestand einer Sprache aus. Unter den modernen Bedingungen der europäischen Integration zählen die Probleme adäquater Übersetzung der wissenschaftlich-technischen Terminologie mit Berücksichtigung der möglichen Polysemie von Begriffen zu den wichtigsten Fragestellungen.

Literaturverzeichnis

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : (з дод. і доп.) / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь, 2007. – 1719 с.
2. Годована М. П. Спостереження над семантичними особливостями термінологічної лексики // Відділ наукової термінології Інституту української мови НАН України [електронний ресурс] : <http://www.odigest.org/index>. – заглавие с екрана.
3. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. Вопросы теории и методики / Д. С. Лотте. – М. : Наука, 1961. – 158 с. 6. 7.

Стоянова Тетяна Володимирівна

секретар Освітньо-культурного центру
«Інститут Конфуція» Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського,
(Україна, Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні питання дослідження проблеми перекладу англomовних юридичних термінів з питань освіти китайською мовою та вказано основні прийоми їх перекладу.

Ключові слова: термін, термінологія, декларація, юридичний термін, прийоми перекладу.

Розвиток людства, всіх його галузей діяльності, нові відкриття вносять зміни в людське життя, потребують введення нових назв як об'єктів, так і процесів, що з'явилися у ході розвитку або стали його результатом. Таким чином термінологічна база кожної мови світу поповнюється щодня. Як відомо, деякі терміни входять також до класу загальноповживаної лексики та набувають нових значень. Такі зміни потребують вивчення та є **актуальними** на сьогоднішній день.

Проблему перекладу термінології досліджували такі вчені, як В. Н. Комісаров, Т. Р. Кияк, А. С. Дьяков, З. Б. Куделько, О. В. Суперанська, А. Я. Коваленко, А. Г. Гудманян, І. С. Квітко та інші.

Об'єктом дослідження є переклад юридичних термінів у сфері освіти. **Предметом** дослідження є прийоми перекладу юридичних термінів у сфері освіти. **Метою** дослідження є дослідити способи перекладу юридичних термінів у сфері освіти. **Матеріалом дослідження** є декларації ЮНЕСКО з питань освіти англійською (загальним обсягом 88 сторінок) та китайською мовою (загальним обсягом 86 сторінок).

«**Термінологія** – замкнутий словарний контекст, межі якого зумовлені певною соціальною організацією дійсності» [5, 7].

«Термінологія – це один з аспектів мови, який протягом останніх десятиліть розвивається з особливою інтенсивністю» [2, 8].

Науковці досі не дійшли згоди щодо єдиного визначення поняття «термін».

Термін – слово чи словосполучення, що виражає спеціальне поняття певної галузі виробництва, науки, мистецтва, суспільного життя [3, 217].

І. С. Квітко вважає, що термін – це «слово чи словесний комплекс, котрий співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами й утворюють разом з ним в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, яка характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю» [4, 21].

Юридичний термін – це ««словесне позначення державно-правових понять, за допомогою яких закріплюється зміст нормативно-правових приписів держави» [1, с. 695]

Характерними ознаками термінів за словами Ю. О. Карпенка є [3, 217-218]:

а) чітка окресленість значення – термін слугує для вираження поняття тобто «спирається на його наукову дефініцію»;

б) однозначність – у межах однієї галузі знань практика використання багатозначних термінів не є нерозповсюдженою;

в) денотативність значення – відсутнє конотативне значення у термінів;

г) поширеність серед фахівців – належність термінів до спеціального шару мови.

Сукупність термінів певної галузі становить її термінологію [3, 217].

«Термінологія – це сукупність термінів, котрі висловлюють поняття певної галузі науки й техніки, що сформувалися історично, взагалі – спеціальної сфери людських знань чи діяльності» [2, 12].

Терміни утворюють, як правило, шляхом «надання статусу термінів загальноновживаним лексичним одиницям рідної мови» [2, 9] та запозичення іншомовних слів.

Слід пам'ятати, що при запозиченні значення терміну може бути трохи скорегованим, а іноді й набувати зовсім нового значення, що призводить до помилок у процесі перекладу.

При перекладі для збереження значення вихідної інформації слід передавати не термін, а його поняття. Отже процес перекладу буде починатися з пошуку значення терміна та його еквіваленту в мові перекладу.

Використання того чи іншого прийому перекладу терміну також залежить від його будови. Так терміни поділяють на прості, складні та терміні-словосполучення, при перекладі останніх зустрічаються найбільші труднощі.

Переклад термінів здійснюється за допомогою передачі лексичного еквівалента, калькування, описового перекладу, транскрибування [5, 259-260].

У подальших розвідках планується провести кількісні підрахунки за частотністю використання прийомів перекладу при відтворенні англомовних юридичних термінів в деклараціях ЮНЕСКО з питань освіти.

Список використаних джерел:

1. Большой юридический словарь / Под ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 703 с.
2. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько – К.: Вид. дім «КМ Academia», 2000. – 218 с.
3. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: Підручник / Ю. О. Карпенко. – К.: Видавничий центр «Академия», 2006. – 336 с.
4. Квитко И С. Термины в научном документе / И. С. Квитко. – Львов: Вища школа, 1976. – 128 с.
5. Коваленко А. Я. Общий курс научно-технического перевода: Пособие по переводу с англ. языка на рус. / А. Я. Коваленко. – К.: Фирма «ИНКОС», 2003. – 320 с.
6. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева. Изд. 6-е. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 248 с.

Angela Shpolberg

*Ph.D., Center Associate,
Davis Center for Russian and Eurasian
Studies, Harvard University,
and Affiliated Scholar at the Women's
Studies Research Center, Brandeis University ,
(USA, Boston)*

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ТЕОРИИ ПЕРЕВОДА

***Summary:** The proposed presentation focuses on several theoretical aspects of linguistic translation. It is based on the semiotic view of linguistic translation introduced by Professor Roman Jakobson.*

Key words:

linguistic translation, text, meaning, form, structure, grammar.

Перевод – тема древняя, многогранная и неоднозначная. Это и процесс, и его результат, которые могут изучаться с позиции литературы, философии, теории коммуникации и информационных технологий, семиотики, и, в частности, как явление лингвистики. В современном глобализующемся мире, с всё более и более мигрирующим населением, и, особенно, в связи с созданием виртуального интернетовского пространства, вопросы перевода приобретают особую значимость.

Традиционно выделяются два критерия качества перевода:

1. точность соответствия оригинальному авторскому тексту;
2. близость к культуре, «в которую» иноязычный текст переводится.

Одним из первых лингвистические аспекты перевода начал изучать профессор Роман Якобсон. В статье «О лингвистических аспектах перевода» [«OnLinguisticAspectsofTranslation»] он разграничил три вида перевода [1, 429]:

1. внутриязыковой перевод, или пересказ (интерпретация словесных знаков средствами других знаков того же самого языка – например, объяснение значения слова в толковом словаре);
2. межъязыковой перевод, или собственно перевод (интерпретация словесных знаков средствами другого языка – например, перевод текста с английского языка на русский);
3. межсемиотический перевод, или трансмутация (интерпретация словесных знаков средствами знаков несловесных знаковых систем – например, картина, написанная на библейский сюжет).

Профессор Якобсон считал, что концептуальная информация, содержащаяся в оригинале, всегда может быть переведена с одного языка на другой. Даже если какие-то грамматические категории отсутствуют в языке, значение может быть переведено при помощи лексических средств. Он приводил следующий пример. В английском языке существуют традиционные союзы «AND» [И] и «OR» [ИЛИ]. В канцелярской речи, кроме них, появилось новообразование «AND/OR» [И/ИЛИ], которое обсуждалось в книге «FederalProse - HowtoWriteinand/orforWashington» [«Государственная проза – Как писать в и/или для Вашингтона»].

Из этих трёх союзов только «AND/OR» встречается в одном из самодийских языков (языков народов северного Урала и северо-западной Сибири, входящих в состав уральской, или финно-угорской семьи: ненецкий, энецкий, нганасанский, селькупский и др. ; «theSamoedlanguages» по-английски). Якобсон утверждал, что, не взирая на различия в «инвентаре» союзов, примеры, приведённые в книге «FederalProse...», могут быть адекватно переведены как на обычный разговорный английский, так и на самодийский язык. Сравните:

- Государственная проза:

(1) John and Peter, (2) John or Peter, (3) John and/or Peter will come.

[(1) Джон и Питер, (2) Джон или Питер, (3) Джон и/или Питер придут.]

- Традиционный английский:

(3) John and Peter or one of them will come.

[(3) Джон и Питер или один из них придёт.]

- Самодийский язык:

(1) John and/or Peter, both will come; (2) John and/or Peter, one of them will come.

[(1) Джон и /или Питер, оба придут; (2) Джон и /или Питер, один из них придёт.] [1, 431].

С другой стороны, Р. Якобсон приводил слова знаменитого антрополога Франца Боаса о том, что грамматические правила языка определяют те аспекты, которые обязательно должны быть выражены в данном языке. Например, носитель английского языка скажет: «Ihiredaworker». Носитель русского языка переведёт эту фразу так: «Я нанял работника» или «Я нанял работницу» – по-русски, род существительного важен. Более того, по-русски глагол в этой фразе может быть переведён как «нанял» или «нанимал» (варианты завершённого / незавершённого действия – совершенного / несовершенного вида глаголов). В случае же обратного перевода русской фразы «Я нанял работника» на английский язык важны будут другие параметры: отношение действия к моменту речи («hired» или «havehired»), и был ли это любой, неопределённый, или какой-то определённый работник (артикл «a» или «the») [1, 432].

Вывод из этих и им подобных примеров: «Языки кардинально различаются тем, что они обязаны передать, а не тем, что они могут передать» [1, 433]. Развивая эту мысль, можно предположить, что «обязательные» для того или иного языка грамматические категории указывают на существенные моменты/отношения в структуре картины мира на данном языке, а соответственно и в ментальности того или иного народа.

В художественном тексте вопросы перевода ещё более усложняются, так как на обычные функции языка накладывается поэтическая функция, и перед переводчиком встаёт вопрос не только об адекватной передаче смысла сообщения, но и о сохранении формы произведения искусства. Очень часто грамматические структуры языка становятся «конструктивными элементами» художественной формы. Так, в той же статье Р.Якобсона о переводе приводился пример, когда Йосеф Хора, чешский поэт, был в отчаянии, пытаясь точно перевести на чешский язык название поэтического сборника Б. Пастернака «Сестра моя жизнь», так как по-чешски «život» («жизнь») – существительное мужского рода [1, 434].

Если принять все эти размышления во внимание, то можно заключить, что художественный текст, особенно поэтический, принципиально непереводим, и мы можем лишь говорить о его творческом переложении, транспозиции с одного языка на другой. Так, например, знаменитый философ Вальтер Беньямин в статье «The Task of the Translator» [«Задача переводчика»], написанной как введение к переводам Бодлера 1923 года и переведённой на английский язык в 1968 году, писал:

«...Но разве мы обычно не считаем основополагающей сущностью литературного произведения то, что оно содержит в дополнение к информации, – что даже плохой переводчик признает, – то непостижимое, мистическое, «поэтическое», что переводчик может воспроизвести, только если он тоже поэт?» [2, перевод А.С.]

«Информация», общее содержание текста (семантика) передаётся более или менее точно при переводе, но грамматическая структура сохраняется очень редко, а именно она задаёт «модальность» текста. При потере оригинальной грамматической структуры изменяется настрой, «тональность» всего сказанного, воздействуя тем самым и на его смысл. Лишь в редких случаях, когда переводчик не просто хорошо знает языки и не просто владеет писательской техникой, но обладает ещё и языковым чутьём и художественным вкусом, и старается сохранить как смысл, так и структуру первоначальной «ткани» текста, понимая, что содержание и форма едины, его перевод может приближаться к оригиналу.

References

1. Jakobson, Roman. *On Linguistic Aspects of Translation* // Jakobson, Roman. *Language in Literature*. Cambridge, MA – London, England: The Belknap Press of Harvard Univ.
2. Benjamin, Walter. *The Task of the Translator* // *The Translation Studies Reader*, ed. Lawrence Venuti. London: Routledge, 2000.

Секція 4.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ПЕРЕКЛАДУ

УДК: 81'25:(581)(111)

Беляєва Анастасія Володимирівна

*викладач китайської мови кафедри германських та східних мов,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

最常用的翻译技巧

简介：从不同角度出发，可以给习语归纳出许多特点，如习用性、稳固性、整体性等等。但本文着重讨论的是习语的翻译。

主题词：简单叠加，鲜明的形象，修辞，直译，意译

翻译有关的特点归纳如下：

(一) 习语的意义大多不是单个词义的简单叠加。根据奈达的翻译理论，单词的词汇意义包含所指意义和联想意义，大致相当于我们常讲的字面意义。然而在具体的社会文化环境里，经过长期积淀而成的习语往往还含有»言外之意«，即该文化内默认的隐含意义，这样在翻译过程中就会造成障碍，影响其他文化接受者的理解。如英语习语to bring the house down不能按字面理解为»把房子拉倒«，而是»博得全场喝彩«。汉语中»瓜田李下«也不是两处地方，而是指行为让人有所怀疑。其它例子还有to cut no ice (毫无效果)，a baker's dozen (额外优待) 等。

(二) 习语大多有鲜明的形象。语言是文化的一部分，与文化一样，是不断生长、发展的有机体，因而做为语言精髓的习语就有了丰富的文化内涵，反映在表达方式上，就是习语往往采用与该文化紧密相关的事物做喻体，形象

生动地说明事理。如英语习语中to eat like a horse和汉语习语中的「食量如牛」，以及把烟瘾大比做to smoke like a chimney和「烟囱」。由于人们对客观世界认知的相似性，不同文化可以用相同的喻体或者对其他文化的形象产生共鸣，如cold as ice与「冷若冰霜」，firm as a rock与「坚如磐石」，以及英语中的to swim like a stone和汉语中的「旱鸭子」，都很容易被对方理解。但同时一些形象由于环境的局限和人类主观认识的差异，不能在其他文化中引起共鸣，如西方航海业发达，许多习语就带有航海术语，很难被大陆型文明理解，这时就需要用变通的手法。

(三) 习语的修辞作用。习语不仅是语言中重要的修辞手段，同时其本身也是各种修辞手段的集中表现。习语常常利用语音、词法、句法、语义等方面的方法来加强表达能力，最突出的方法有头韵、尾韵、重复、同义词选用、反义词对举、明喻、暗喻、转喻、拟人、夸张、婉曲等等。如Dumb dogs are dangerous (哑狗最危险) 运用了暗喻和头韵，to breathe one's last运用了婉曲，The pot calls the kettle black (乌鸦笑猪黑) 运用了拟人。可以说，大部分习语都使用了一种以上的修辞手法，从而使思想感情的交流准确、生动而简洁。

二、英汉习语翻译的具体原则和方法

关于翻译标准，中外翻译理论家们提出了不同的主张。从严复的「信、达、雅」，傅雷的「重神似不重形似」，到张培基先生提出的「忠实通顺」；从瞿秋白的「等同概念」，到美国著名的翻译理论家Eugene A. Nida的「功能对等 (functional equivalence) 」或「动态对等 (dynamic equivalence) 」，我们可以看出，这些主张是相互影响、互为补充、不断完善，虽然侧重点有所不同，但中心要结晶都是译文要忠实准确地表达原文的意义，保持原作的风格，忠实反是非曲直原作的相貌。所谓忠实表达原文的意义，应指忠实表达原文的字面意义、形象意义和隐含意义三个方面。但是，并不是

原文的每句话、每个习语、词汇都同时具备三种意义，有的可能只有字面意义，没有形象意义；有的可能兼有字面意义和形象意义，但没有隐含意义。尤其是，任何两处语言文化都不可能完全对等，要把原文中的三种意义全部再现于译文常常是不可能的。如果字面意义或形象意义与隐含意义在翻译时由于文化的差异出现矛盾，字面意义或形象意义应当服从隐含意义。其次，原文的形象意义在目的语中可能会找不到对应？或者没有相同的形象，或者虽然形象相同，隐含意义（包括褒贬意义）却冲突，这时首先要考虑的是形象的含义的准确传达，可更换另一个译文诗刊熟悉的形象或得舍弃形象意义，只译出隐含意义。总之，隐含意义，也就是原文意欲表达的意义是最重要的。

在翻译的方法上，直译与意译一直是翻译理论界争论的焦点。我们通过对一些翻译理论及资料的学习与实践认为，直译与意译是相对的，两者之间相互联系，且没有绝对的界线。大到一部作品，小到一个句子的翻译都会兼有直译与意译。一件好的译作总是即有直译，又有意译，直译与意译相结合。我们认为，如果采用直译能准确传达原文多种意义的，就直译，如果不能译出原文多种意义，特别是不能准确译出隐含意义的就采用意译。

综上所述，我们就可以对英汉习语的翻译原则和方法加以具体化。

1、直译

由于人们在感情，在对客观事物的感受及社会经历等方面会有相似之处，英汉习语中有少量相同或近似的习语，这些习语字面意义，形象意义相同或近似，隐含意义相同，也就是说，此类习语的字面意义和形象意义所传达出的文化信息是相同的，可以互译。如Easy come, easy go与汉谚»来得容易，去得快»、strike while the iron is hot与»趁热打铁»、Practice makes perfect与»熟能生巧»、Example is better than precept与»身教胜于言传»等等。相近似的有spend money like water与»挥金如土»；汉语成语»破釜沉舟»与英语burn one's boats都源于军事家的策略。两个习语字面意义和形象意义近似，略有差别，隐

含意义相同，形象意义互译。此类习语直译，保存了原文的字面意义、形象意义和隐含意义，保留了原文的风格，译文读者也很容易理解、接受，是一种最佳方式。

当原习语的隐含意义很明显或很容易推断时，读者可以通过字面领悟它的含义，则直译字面意义。All roads lead to Rome译成»条条大道通罗马«。就是一个成功的例子。

2、意译

有些习语由于文化因素的影响，在翻译时无法保留原语的字面意义和形象意义，可将原文的形象更换成另一个译文读者所熟悉的形象，从而转达出原文的语用目的，译出隐含意义。如何自然教授在《语用学与英语学习》中举的一个例子When in Rome, do as the Romans do。如果按字面意义直译，读者会不明白，为什么是罗马而不是别的什么地方？其实它的隐含意义就是»入乡随俗«，若译为»到什么山，唱什么歌«，则更为形象生动，关于译成以上两者中的哪一个，则要视原文体、上下文语境而定。

我们知道»龙«在英汉两种文化中的意义完全不同，所以汉语»望子成龙«的形象在英译时不能保留，可意译为to expect one's son to become an outstanding personage，又如英语习语a cat on hot bricks形象是一只炽热的砖头上行走的猫，痛苦而狼狈，这个情景和汉语的»热锅上的蚂蚁«不谋而合，都表示»焦急而狼狈«，翻译时更换了形象，更利于读者的理解。

有些习语在翻译时无法保留原文的字面意义和形象意义，而只能译出它的隐含意义，如»天有不测风云«，若把它的字面意义和形象意义毫不保留地译成英语，会使英文读者不知所云，因为汉语中»风云«的文化含义一般的西方人很难理解，若把它的隐含意义译出，就会一目了然：Something unexpected may happen any time，这种情况在源于典故的习语中较常见。如Achilles'

heel若直译为»阿克勒斯的脚后跟»并不能让大多数人理解，而译出它的隐含意义»唯一致命的弱点»更恰当。

文学的用途清单：

1.王力。汉语史稿。 - Wáng lì. Hànyǔ shǐ gǎo. 北京Běi jīng II.:1957—1958 . - 255c.

2.郑张尚芳。上古音系。 - Zhèng zhāng shàng fāng. Shàng gǔ yīn xì. 上海: 上海教育出版社, 2003. - Shàng hǎi: Shàng hǎi jiào xué chū bǎn shè, 2003. - 241页

György Mikonya

*PhD, habilitated Associate Professor,
Dean of Faculty of Primary and Pre-School Education,
Eötvös Lorand University,
(Hungary, Budapest)*

LESEN LERNEN UND DIE FIBEL

Eine Fibel ist ein meistens bebildertes Anfängerlesebuch, speziell für Kinder zum Lesenlernen. Geläufig ist auch die Bezeichnung ABC-Buch. Die Fibel ist ein Buch, das im Leben eines Kindes immer eine ganz besondere Rolle spielt. Nicht ohne Gründe schreibt die Spezialistin in diesem Bereich Elke Urban Folgendes:

«Das erste Lesebuch, das Kinder in die Hand bekommen, kann in seiner Wirkung nicht hoch genug eingeschätzt werden. Das Weltbild junger Menschen wurde zu allen Zeiten beeinflusst durch prägende Bilder und Erlebnisse besonders aus der ersten Schulzeit. Die Freude am Lernen kann hier geweckt oder auch zerstört werden. So ist es kein Wunder, dass Erinnerungen an die Schule, Namen der Klassenkameraden und Lehrer, gute und schlechte Erfahrungen oft durch Bilder aus den ersten Schulbüchern wach gehalten oder wieder hervorgerufen werden» [5].

Die Fibel wird von jedem Erstklassler fieberhaft erwartet und sofort als man die bekommt sorgfältig durchgeblättert. Einige Buchstaben sind dem werdenden Erstklassler schon bekannt, andere wecken Neugier, aber besonders interessant sind die schönen und ausdrucksreichen Bilder von deren Bedeutung die Schüler nur verschwommene Ahnung haben. Mit Hilfe der Fibel lernt man also normalerweise lesen – ausgenommen die Glücklichen die auf eine andere Art und Weise von alleine – so z. B. von der Straßenbahn herausschauend – oder mit der elterlichen Unterstützung diese «große Wissenschaft» lernten. Natürlich plagt diese Kinder in der Schule am Anfang eine Zeit lang die Langeweile. Im Allgemeinen denkt man, dass die Texte der Fibel keine besondere Rolle spielen werden, da die sowieso in die Vergessenheit geraten, da diese Texte eigentlich nur zur Übung da sind. Aber meiner Meinung nach beeinflusst der Inhalt der Texte die Kinder doch sehr, denn mit diesen Texten kann es möglich sein, das Unterbewusstsein des Kindes zu beeinflussen oder sogar zu manipulieren. Entwicklungspsychologisch erklärt sich das damit, dass sich die ersten Einflüsse immer Stärken einprägen, denn vor ihnen stehen noch gar keine Inhalte, also es bildet sich so etwas wie «Tabula rasa».

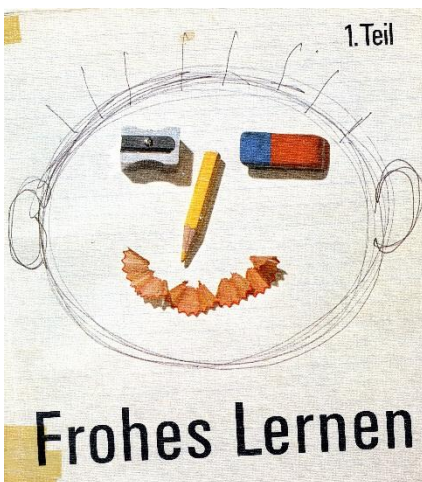
Bei der Analyse der Fibern darf man die Bedeutung von aufschlussreichen Bildern nicht vergessen, die den Text ergänzen und manchmal sogar die noch nicht

bekanntesten Buchstaben ersetzen. Text und Bilder insgesamt können die Möglichkeit sichern Bildungs- und Erziehungsziele zu verwirklichen, eventuell auch ideologische Überformung zum Ziel setzen [1,2,3,4].

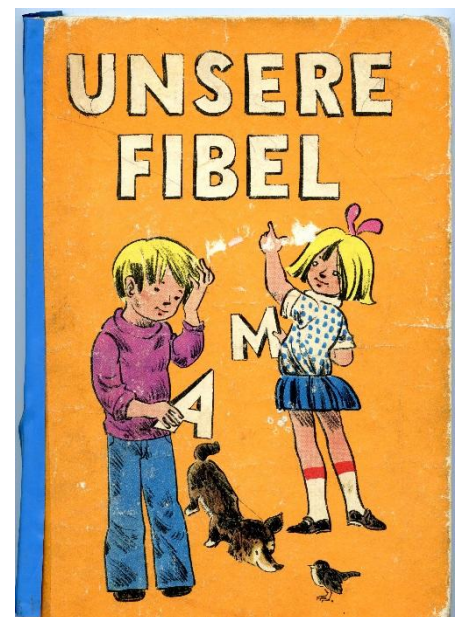
Beim Aufbau einer Fibel spielt die Methode des Leseunterrichts eine bedeutende Rolle. Wenn man die Leseübungen mit der Ganzwörtermethode realisieren will, ist der Aufbau ganz anders, als wenn man mit Einzelbuchstaben (Selbstlauten und Mitlauten) und Silben beginnen möchte.

Die zwei Fibel, die ich vergleiche:

- 1) *Frohes Lernen* 1. Teil Leselehrgang völlig neu bearbeitet von Erika Kunschak, Heinrich Rinner, Heinz Schraffl und Waltraud Vavra, Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wien, 1978.
- 2) Maria Krowicki, Ilse Liebers, Klara Schürmann: *Unsere Fibel*. Volk und Wissen Volkseigener Verlag, Berlin, 1985.

1. Bild. Die Fibel Frohes Lernen

2. Bild. Die Fibel Unsere Fibel

Zur Analyse die Fibeln könnte die erste Frage folgendermaßen formuliert sein:
Ist es wohl von Bedeutung welchen Worte zu welchen Buchstaben gewählt worden sind?

Eine systematische Untersuchung ist in Tabellenform dargestellt, neben den zu lernenden Buchstaben sind auch die in der Fibel erwähnten Feiertage in Klammern angegeben:

Österreich		«DDR»	
m	Mimi, am	m	Mama, Oma
a	Oma, am	i	Mami, Omi
s-u	Susi, um, Sissi	n-o	Ina
r	Rad, Roller	l - o	Lilo
t	Torte, Tasse, Hut, Auto	n - a	Ali, Ina
n	Nest, Tanne, Sonne (als Nationalfeier Allerheiligen!)	u	nanu, nun
e	Esel, Ente, Elefant	e	malen
d	Domino, Dach, Feder	s	lesen, sollen, summen, los
ei	Ei, Eis, eins, zwei	ei	Ei, sein, nein
au	Auto, Haus, Traube	r	Roller, lernen
h	Hut, Hand, Hase, Hose	w	Wasser
f	Frau, Seife, auf, fort	h	Hin, her
b	Bad, Buben, sauber	f	Fahnen (!), Feile
l	halten, holen, Laterne	au	Haus, laufen, raufen, Sau
k	kaufen, krank, Kleid, Kastanie – Maroni	ich - ach	ich, mich, ach, nach
ck	Sack (Nikolaus!)	t	Tante, rot (!)
p	Paprika, Paradeiser, plaudern	d	Tuch
v	Adventskalender (Zusammenfassung)	ü	Nüsse, füllen (Weihnachten!)
ö	Hören, Flöte	ö - ä	Mädel, hören
h	Ohren, Uhr, mehr, sehr	sch	Schule, schlafen
ch	aufmachen	j	ja, jeder, Anja
w	Wo, was, wer, Winter	p	paß auf, plumps
ch- k	Christbaum, Christfest, Christmette	b	Brauchen, Besen
ie	Liebe, viele, Brief	k	Kaufen, in den Konsum
eu	Leute, teuer, neu, Feuer (Weihnachten)	g	Geld, gehen
ä	Märchenbuch, häheln	v	Vogel, voll
j	Jänner	z	Zeit, Zimmer
sch	Schnee, Schi, schlimm	eu	Leute, heut, feucht

g	Gans, Sieger	äu	Räuber, Häuslein, Mäuschen Änglein, Hündchen
ß	Fluß, Schloß, weiß	ß	groß (Fasching)
z	Zange, Ziege, zählen, zahlen	ng-nk	Lama, Geschenk (Frauentag)
pf	Eisnapfen	st	Stein, Stock
tz	Katze, sitzen, Platz	sp	spielen
sp	Spatzen, spielen	-ig	Fertig, richtig
ü	überall, müssen	-lich	täglich
st	Stolpern, staunen, Sterne, Stiege	ai	Mais, Mai (Ostern)
äu	Käuzchen, Bäume	pf	Pflügen, Pflanze
x	Max, Hexe	tz	Sitzen, putzen (1 Mai)
y	Zylinder (Fasching)		
qu	quicken		

Tabelle 1. Buchstaben und passende Wörter in den beiden Fibeln

Es ist selbstverständlich dass die Reihenfolge der zu lernenden Buchstaben hauptsächlich von der präferierten Lesemethode determiniert wird. Man kann außerdem beobachten, dass beim Strukturieren des Textes die Autoren der beiden Fibeln ihre Aufmerksamkeit auch auf den Jahreszyklus richteten.

Grammatisch gesehen lernen die Kinder in der österreichischen Fibel zuerst größtenteils Substantive, dann Verben und zuletzt Adjektive. In der «DDR Fibel» ist auffallend, wie viele Partikelwörter unter die anderen Wortklassen gemischt sind, so wie z. B. *nun, nanu*.

Der erste Satz taucht in der DDR Fibel auf der Seite 24. auf: *Wo war Uwe? Er war in einer Wanne*. Der erste zusammengesetzte Satz erscheint in dieser Fibel – zufällig oder bewusst (?) - zu einem festlichen Anlass, nämlich dann als die jungen Schüler ihr blaues Tusch erhalten: *«Nun erhalten alle ihr Tuch, dann reicht der Lehrer allen die Hand.»* (Seite 33.)

In der österreichischen Fibel lernen die Kinder schon von der ersten Seite an ganze Sätze, denn die noch nicht bekannten Buchstaben werden durch passende

Bilder veranschaulicht. Hier lautet der erste zusammengesetzte Satz so: «*Es schneit nun so fest, dass man nichts mehr sehen kann.*» (Seite 70.)

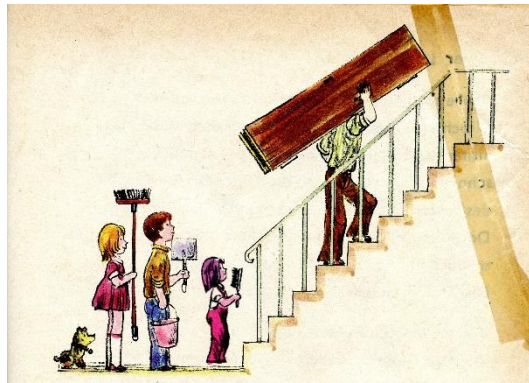
In der Lexik weist der österreichische Fibel mehr Besonderheit auf als die «DDR Fibel». Die österreichischen Kindern»*plaudern*» und sie essen «*Paradeiser*». Die *Palatschinken* mögen sie ebenso wie die damaligen «Ossis» ihre gefüllten Eierkuchenrollen. Wenn die Schüler «*eine große Schachtel Bonbons*» bekommen, geben sie ihren Eltern «*gleich*» oder sofort «*viele liebe Bussi*». Natürlich «*ein paar Zuckerln*» können immer gut kommen. Schlimm wird es erst dann, wenn die kleinen sich «*zusammenschmierem*», oder wenn sie zufällig das Tischtuch reißen. Würden sie sich verletzen, müssen sie ins «*Spital*», was für sie eben so schlecht ist wie ein Krankenhaus, aber ein *Apfelstrudel* kann hier und dort die Schmerzen bedeutend lindern.

Aber die «*Mädel*» der «DDR Fibel» machten so was nicht, sie hatten damals ganz andere Sorgen, nämlich sie könnten beobachten wie das Leben in einer LPG (Landwirtschaftliche Produktionsgesellschaft) gestaltet ist, wie eine Drillmaschine funktioniert, und warum die fleißigen Kinder in einer Atomkraftwerke Strom produzieren, und nicht die Ratschläge von Lenin (lernen, lernen, lernen) oder mindestens dene von Ernst Thälmann folgen. (Seite 26.)

3. Bild. UnsereFibelSeite 26

Der Umzug ist in jeder Familie eine ganz besondere Situation, wo natürlich die Kinder auch teilnehmen müssen. Es ist auch wichtig, dass sie in diesem Prozess auch ihren Platz und ihre Beschäftigung finden, dass passiert hier «typisch deutsch»: nach dem Schrank den komischerweise ein Mann ganz alleine trägt, kommen die Kinder – dem Ordnungsbedürfnis gemäß – mit ihren Werkzeugen mit dem Besen, der Schaufel und dem Eimer in der Hand. Dazu kommt noch der Text der so lautet «*Wir können auch schon arbeiten. Es hat uns Spaß gemacht.*», den die Arbeit sollte unbedingt Spaß machen.

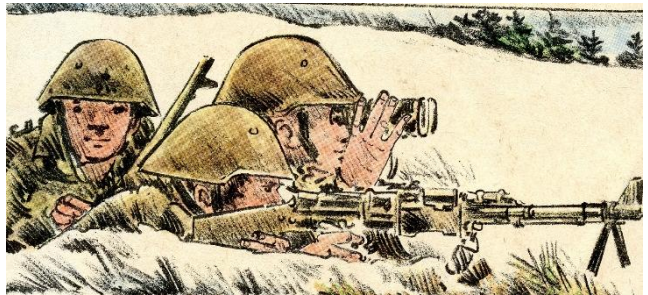

4. Bild. UnsereFibelSeite 55

Es ist auch auffallend wie, wo und welche **Symbole** zum Vorschein kommen. *Die Uniform* ist in der «DDR Fibel» schon auf der 5. Seite zu sehen. Dor beobachtet ein Polizist im Hintergrund, wie sich eine Familie trifft. Auf dem hier dargestellten ersten Bild kommt der Bruder einer Schülerin zu Besuch in die Klasse, die Waffenfreundschaft mit der damaligen Sowjetunion symbolisiert jetzt eine «Matrjoska-Puppe» an der Wand. Eine Uniform ist noch oft in dieser Fibel zu sehen, das vorletzte Bild zeigt Soldaten mit Maschinengewehr versehen auf der so genannten «Friedenswacht» stehen.

5. Bild. UnsereFibelSeite50

6. Bild. UnsereFibelSeite 107

In der österreichischen Fibel sind überhaupt keine Soldaten zu sehen. Hier sieht man eine Uniform erst auf Seite 65. dann auch in einer witzigen Art in Form eines glücksbringenden Schornsteinfegers zu Neujahrfest. Natürlich ändert sich nach dem Feiern schon die Situation, und dann sieht man einen ebenso lustig aussehenden Arzt in seinem weißen Kittel.

Juchhe,
das neue Jahr
kommt an,
der Jänner
ist
als erster dran!

dann telefoniert er
mit dem Spital.

Das Rettungsauto bringt Susi ins Spital,
und der Vater fährt mit.
„Sei nicht traurig“, sagt er,
„in zwei Wochen bist du wieder gesund.“

Aber Susi ist gar nicht traurig –
viele Kinder sind da, Bücher und Spiele!
So schnell vergeht die Zeit,
und da fährt Susi schon wieder nach Hause.

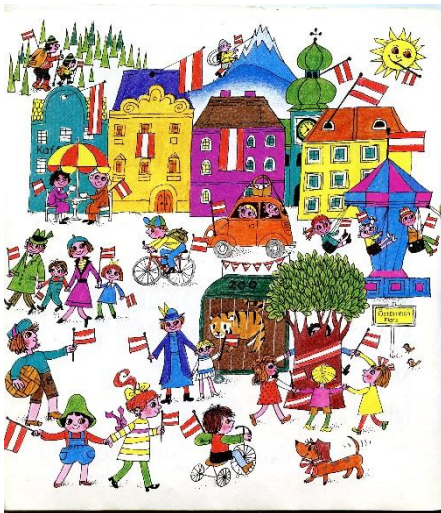

81

7. Bild. Frohes lernen Seite 65

8. Bild. Frohes lernen Seite 81

Die rote Farbe ist in beiden Bücher erwähnt. In der österreichischen Fibel als «Dodos Nase» in der anderen als die Farbe der Fahne. Die Fahnen sind auch in beiden Bücher dargestellt. In der österreichischen Fibel (Seite 28.) feiern die Kinder mit ihren Eltern zusammen den Nationalfeiertag – sie wandern, spielen, sie gehen im Zoo – und jeder hält die Fahne in seinen Händen. In dem «DDR Buch» sieht man, dass die Kinder in Verbindung mit dem Wort «malen» zusammengezogen die DDR-Fahne zeichnen können. (Seite 27.)

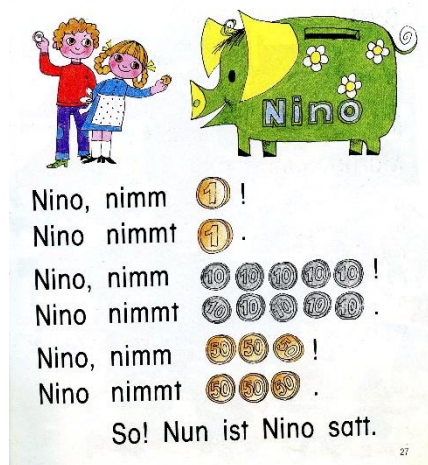

9. Bild. Frohes lernen Seite 28.

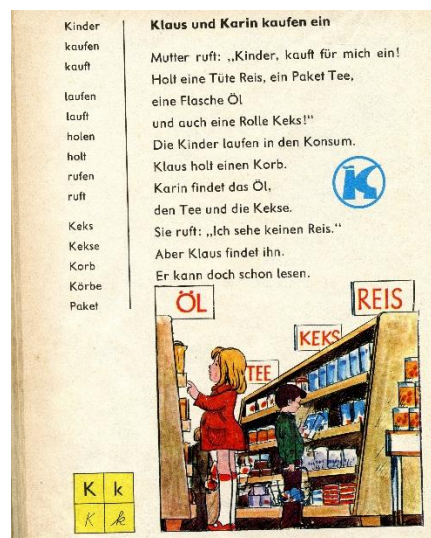
10. Bild. UnsereFibelSeite 15.

Es sind Symbole die in der «DDR Fibel» keine Rolle spielen, aber in der österreichischen Fibel schon. Das Geld ist in dieser Fibel schon an der Seite 27. zu sehen, in Zusammenhang mit dem «Sparschwein Nino» dass natürlich nur ganz langsam satt wird. Es ist auch nicht ganz egal, wo man das Geld ausgibt: in einem

Laden, im Supermarkt oder in einem einfachen Konsumgeschäft, wie das man in der «DDR Fibel» sieht.

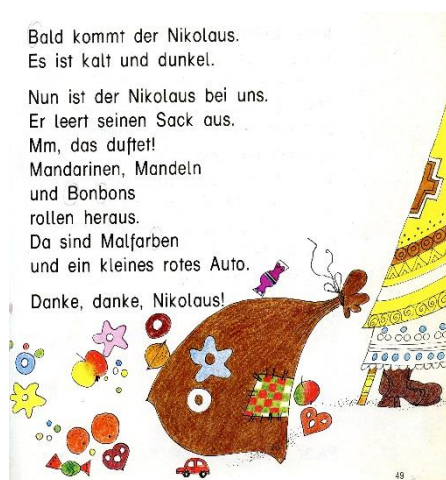

11. Bild. Frohes lernen Seite 65

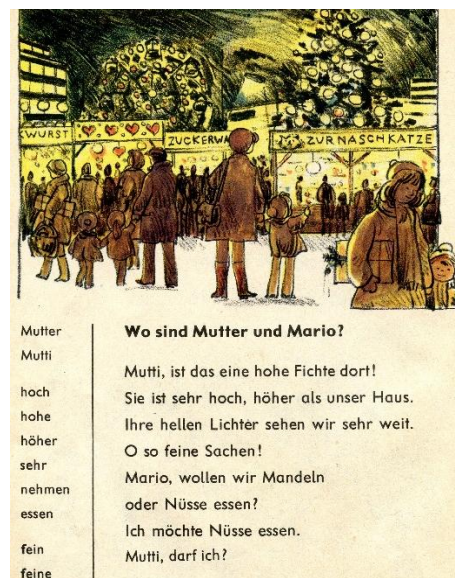

12. Bild UnsereFibelSeite 42

Und welche Waren oder Geschenke man kaufen kann, kann auch charakteristisch sein. In der DDR kaufte man zu Weihnachten «*ein Tuch für Mutti, warme Hose Dieter, einen Roller Ilona und weiche Wolle der Oma*» und damit ist das Geld schon alle. In Österreich schenkte man damals: *Datteln, Mandeln, Mandarine, Banane und Bonbons*. Waren die in der DDR Fibel seltener vorkommen, und dann wird auch gefragt, ob man die essen darf.

13. Bild Frohes lernen Seite 65

14. Bild UnsereFibelSeite 36

Zusammenfassend kann man feststellen: dass die Texte und die Bilder der beiden zum Vergleich stehenden Fibeln sowohl Erziehungsmuster als auch weltanschauliches Denken schon im frühen Kindesalter beeinflussen sollten, um

möglichst ein Leben lang zu wirken. Mit dem Wissen über diese Absichten, Prägungen und möglichen Folgen können wir heute viele Denkstrukturen besser verstehen und sie auch hinterfragen. Übrigens: lesen kann man von beiden Fibeln lernen, aber was man noch so nebenbei mitbekommt, das ist schon eine ganz andere, aber keine unwichtige Sache.

Ausblick

Beim Leselernen helfen die seit Comenius schon bekannten und verwendeten Anlaut-Tabellen sehr viel.

«In einer Anlaut-Tabelle werden möglichst alle typischen Laute einer Sprache schriftlich zusammen mit einem Anlaut-Bild aufgeführt. Neben jedem Laut ist mindestens ein Objekt abgebildet, dessen Name mit diesem Laut beginnt. Gibt es für einen Buchstaben mehrere Möglichkeiten der Aussprache, so werden in der Regel beide Möglichkeiten durch zwei unterschiedliche Bilder dargestellt. Der Schüler kann sich mit Hilfe einer Anlaut-Tabelle das Schriftbild eines Wortes Laut für Laut zusammensetzen. Im Umgang mit der Anlauttabelle erfahren die Kinder, wie Sprache verschriftet wird. Sie lernen die Laut-Buchstaben-Zuordnung, die Zerlegung eines Wortes in seine Lautbestandteile und die lauttreue Verschriftung. Beim Schreiben mit der Anlauttabelle verbinden die ABC-Schützen das Hören [6].

-800px-Anlauttabelle_gross.pdf.jpg" * MERGEFORMATINET

 A	 E	 I	 O	 U			
 Ä	 Ö	 Ü	 AU	 EI	 EU		
 L	 S	 N	 SCH	 M	 P	 T	 K
 R	 D	 H	 F	 W	 G	 J	 B
 Z	 ST	 SP	 QU	 -NG	 -CH	V X	Y C

Anlauttabelle mit Großbuchstaben © 2008-2009 Wolfram Eßer, www.dtrafo.de
Lizenz: GNU Free Documentation License oder Creative Commons SA-BY-ND

15. Bild. Anlauttabelle

Mittlerweile gibt es für Kinder «sprechende», multimediale Text-Verarbeitungs-Programme mit integrierter «Anlaut-Tabellen-Tastatur» für die Texteingabe. Auch auf den Tastatur-Tasten von Lern-Computern für Kinder sind oftmals Anlaut-Bilder zu finden. Daneben gibt es bebilderte PC-Standard-Tastaturen bei denen auf jeder Buchstabentaste Piktogramme abgebildet sind, die den Anlaut repräsentieren. Mit Hilfe von Abziehbildern oder Aufklebern lässt sich aus jeder normalen Computer-Tastatur eine «Anlaut-Tastatur» herstellen. (<http://de.wikipedia.org/wiki/Anlauttabelle>)

```
INCLUDEPICTURE "http://upload.wikimedia.org/wikipedia/de/thumb/e/e9/Gio-key-board-01.jpg/220px-Gio-key-board-01.jpg" \* MERGEFORMATINET
INCLUDEPICTURE "http://bits.wikimedia.org/static-1.23wmf22/skins/common/images/magnify-clip.png" \* MERGEFORMATINET
```


16. Bild. Anlaut-Tastatur Gio-Key-Board

Anlaut-Beispiele die mit einigen speziellen Ausdrücken z. B. «Überraschungsei» usw. vielleicht die jetzige Lage der Fibelkultur veranschaulichen:

Anlaut e Häufig verwendete Anlaut-Wörter bzw. Anlaut-Bilder in Anlauttabellen

- A Affe, Ameise, Ampel, Apfel, Apfelsine, Arzt, Ast
- B Bagger, Bahnhof, Ball, Banane, Bank, Baum, Bär, Biene, Blume, Buch
- C Circus, Clown, Computer
- D Dach, Dackel, Delphin, Dino, Domino, Dose, Drachen
- E Elefant, Ente, Esel
- F Fahrrad, Fahne, Fass, Feder, Fenster, Ferkel, Fisch, Fuchs
- G Gabel, Geige, Giraffe, Gitarre, Glas, Gras
- H Hahn, Hand, Hase, Haus, Hemd, Hexe, Honig, Huhn, Hund, Hut
- I Igel, Indianer, Insel

J	Jacke, Jäger, Jaguar, Jo-Jo, Junge
	Käfer, Kamel, Känguru, Katze, Kerze, Kirsche, Knopf, Koch,
K	König,
	Kuchen, Kuh, Krankenhaus, Krokodil
L	Lama, Lampe, Lehrer, Leiter, Libelle, Licht, Lineal, Löffel,
	Löwe, Lupe
M	Maus, Messer, Micky-Maus, Mond, Muschel, Mütze
N	Nadel, Nase, Nashorn, Nest, Netz, Nuss, Nutella
O	Obst, Ofen, Oma, Omnibus, Opa, Ordner, Osterhase
P	Paket, Palme, Papagei, Pilz, Pinguin, Pinsel, Post, Pulli
Q	Qualle, Quelle
R	Rad, Radio, Rakete, Regenschirm, Reh, Ritter, Roller, Rose
S	Säge, See, Sofa, Sonne
T	Tasse, Telefon, Tiger, Tisch, Topf, Traktor, Turm
U	Unfall, Unterhemd, Unterhose, Uhr, Uhu
V	Vase, Verband, Vogel
W	Wal, Wald, Wasser, Wolke, Werkstatt, Würfel, Wurm
X	Xaver, Xylophon
Y	Yacht, Yak, Yeti, Yo-Yo, Ypsilon
Z	Zange, Zaun, Zebra, Zelt, Ziege, Zitrone, Zoo, Zug
Ä	Ähre, Äpfel, Ärmel
Ö	Öfen, Öl, Ölsardine
Ü	Überholverbot, Überraschungsei
AU	Auge, Auto
CH	Chineser, Chinesisch, Christbaum
EI	Ei, Eichhörnchen, Eidechse, Eis, Eisberg
EU	Eule, Euro
PF	Pfanne, Pfau, Pferd, Pfeil
QU	Qualle, Quelle, Qualm
SCH	Schaf, Schere, Schiff, Schuh
SP	Sparschwein, Speer, Spiegel, Spinne
ST	Star, Stein, Stern

**Auslaut e Häufig verwendete Auslaut-Wörter bzw. Auslaut-Bilder
in Anlauttabellen**

...ch	Buch
...er	Leiter
...ng	Ring
...ß	Fuß

Literatur

1. Heuser, Otto (1971): *Der Erstleseunterricht in Geschichte, Theorie und Praxis*, Wuppertal
2. Schmack, Ernst (1960): *Der Gestaltwandel der Fibel in vier Jahrhunderten*, Ratingen
3. Skiera, Ehrenhard (2003): *Reformpädagogik in Geschichte und Gegenwart*, Oldenbourg Verlag
4. Urban, E. und Haake S. (2008): *Die Familie im Schulbuch : Fibeln aus aller Welt*. Greiner, Remshalden
5. Urban, Elke: *Schulmuseum - Werkstatt für Schulgeschichte Leipzig Erziehungsziele in Leipziger Fibeln zwischen 1933 und 1945*. <http://www.schulmuseum-leipzig.de/fibelartikel.pdf> letöltés: 2014. 04. 25.
6. <http://de.wikipedia.org/wiki/Anlauttabelle> Stand: 2014. 04. 25

Summary. *Das erste Lesebuch, das Kinder in die Hand bekommen, kann in seiner Wirkung nicht hoch genug eingeschätzt werden. Das Weltbild junger Menschen wurde zu allen Zeiten beeinflusst durch prägende Bilder und Erlebnisse besonders aus der ersten Schulzeit. Die Freude am Lernen kann hier geweckt oder auch zerstört werden. In der vorliegenden Studie wird der Vergleich einer österreichischen und einer Fibel aus der ehemaligen DDR dargestellt. Die Reihenfolge der zu lernenden Buchstaben ist in Tabellenform zusammengestellt. Eine vergleichende inhaltliche Textanalyse ist mit passenden Bildern ergänzt. Als Schlussfolgerung kann man in der DDR Fibel den stark gezwungenen ideologischen Einfluss bemerken. Die nationalen Charaktereigenschaften sind in beiden Fibel zu finden aber im unterschiedlichen Kontext und Inhalt. Von der späteren Wirkung einer Fibel kann man feststellen, dass es überhaupt kein Wunder ist, dass Erinnerungen an die Schule, Namen der Klassenkameraden und Lehrer, gute und schlechte Erfahrungen oft durch Bilder aus den ersten Schulbüchern wach gehalten oder wieder hervorgerufen werden.*

Key words: *Fibel, Lesen lernen, Vergleich, Zusammenhang von Text und Bildelementen, Ikonographie*

Аннотация. *Трудно переоценить влияние первой книги, которая попадает ребенку в руки. Мировоззрение юного человека во все времена формируется картинками и впечатлениями первых школьных лет. Радость*

познания может быть при этом как разбужена, так и разрушена. В предлагаемом исследовании проводится сопоставительный анализ австрийской азбуки и азбуки бывшей ГДР. Последовательность изучаемых букв представлена в форме таблиц. Сравнительный анализ содержания текстов дополнен соответствующими картинками. Можно заметить присущее азбуке ГДР сильное идеологическое влияние. Национальные особенности, с учетом контекста и содержания, можно проследить в обеих азбуках. Что касается более позднего влияния азбуки, то можно констатировать факт влияния картинок из первых школьных учебников на более поздние воспоминания о школе, именах одноклассников и учителей, на позитивный и негативный опыт учащихся.

Ключевые слова: *азбука, обучение чтению, сопоставление, взаимосвязь текста и фрагментов картинок, иконография.*

Шао Ялінь

*викладач китайської мови кафедри германських та східних мов,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

几种常用的外语教学方法—翻译法、直接法、听说法、交际法

简介:摘要外语教学法是研究、教授和学习外语规律的科学。本文旨在选取影响较大的四种外语教学方法做一比较，以便教师在教学中能够提高自己的教学水平。

关键词: 翻译法 (Способ перевода) , 直接法 (прямой метод) , 听说法 (Аудирование) , 交际法 (Коммуникативный подход)
本文旨在介绍一下各种教学法，目的在于提高对教学法理论的认识和加强对教学实践的指导。

一、翻译法 (Способ перевода) 翻译法是一种科学的教学法体系。翻译法，也有称它为语法翻译法，它的最简单的定义是：用母语教授外语的一种方法。它的特点是：在外语教学过程中母语与所学外语经常并用。例如：老师说«яблоко»，学生马上说出«苹果»。它在外语教学法方面的主要成就是：1、创建了外语教学中利用母语的理論，在教学实践中把翻译既当成教学目的，又当成教学手段。2、主张讲授语法知识，重视理性，注意磨练学生的智慧，强调在教学中发展学生的智力。3、主张通过阅读外语名著学习外语，进而培养学生阅读外语的能力。

翻译法所遵循的教学基础原则：1、语音、语法、词汇教学相结合。2、阅读领先，着重培养阅读与翻译能力，兼顾听说训练。3、以语法为主，在语法理论指导下读译课文。4、依靠母语，把翻译既当成教学手段，又当作教学目的。

在课堂教学中，使用翻译法教学的教师，不必有流畅的外语口语，一般只要按照课文，逐词逐句地进行翻译讲解，用母语解释清楚所学语言的准确意思即可。用这种方法的弱点是：外语口语表达能力弱，语音语调较差。虽学了大量的语法规则，一旦用于实践，便会频频出现错误。不难看出翻译法的缺点是：1、未能恰当地发挥母语在外语教学中的积极作用和过分强调语言知识的传授，忽视语言技能的培养，语音、语法、词汇与课文的阅读教学脱节。2、过分强调用翻译法进行教学，容易养成学生在使用外语时依靠翻译的习惯，不

利于培养学生用外语进行交际的能力。3、强调死记硬背，教学方式单一，课堂教学气氛沉闷，不易引起学生的兴趣。翻译法的优点是：1、在外语教学里利用文法，利用学生的理解力，以提高外语教学的效果。2、重视阅读、翻译能力的培养，重视语法知识的传授以及对学生的智慧的磨炼。3、使用方便。只要教师掌握了外语的基本知识，就可以拿着外语课本教外语。不需要什么教具和设备。4、在外语教学里创建了翻译的教学形式，对建立外语教学法体系做出了重大的贡献。

二、直接法（прямой метод）直接法有别于语法翻译法的基本特征：直接用外语讲练外语，不用翻译，也不作语法分析。在外语教学中，口语应成为教学的主要目的。直接法便是仿照幼儿学习母语的自然的自然的基本过程和方法，来设计外语教学过程和基本教学方法。

使用直接法进行教学的过程应体现如下几项基本原则。1、直接联系原则。每教一个新词语，应把该词语所代表的事物、意义及客观表象直接联系起来。2、模仿为主原则。不是先学习语言规则，而先听周围的人说话，模仿着说。以模仿多练为主，语言理论为辅。3、归纳途径教语法规则原则。让学生先实际掌握语言材料，再从他们积累的感性语言材料中总结出语法规则，用以指导以后的学习。4、以口语为基础原则。先口头实际掌握语言，然后再学习文字符号的识记和书写。直接法有以下几点不足：1、在外语教学中偏重经验、感性认识，而对人的自觉性估计不足。2、对母语在外语教学中的作用，只看到消极的一面，不善于利用，一味排斥。3、在中小学外语教学条件下，偏重了实际掌握语言，而对发展智能方面则注意不够。4、使用这种方法培养学习，实际掌握外语（特别是口语）虽然一般不错，可是语文学修养浅薄，对许多语言现象知其然而不知其所以然，对难度大结构复杂的语句只能凭语感猜测，不免出错。

直接法的优点是：1、采用各种直观教具，广泛运用接近实际生活的教学方式，激发学生的学习兴趣，积极参与课堂教学活动。2、有利于培养学生的语音语调，特别是在培养学生的活动能力方面效果明显。3、强调直接学习和应用外语，促进学生使用所学的语言在课内外广泛开展交际。4、注重实践练习，培养语言习惯。5、为外语学习提供了一种生动活泼的学习方法。

三、听说法（Аудирование）听说法把听说放在首位，主张先用耳听，后用口说，经过反复口头操练，最终能自动化地运用所学语言材料，即把听到的外语能用口头表达出来。在教学中听说法分五步完成，即认知、模仿、重复、变换和选择。第一步教师发出语言信号（主要是句型），同时借助实物、图片、手势、情景等说明信号所表达的意思。第二步当学生理解了新的语言材料后，教

师批复示范，学生跟着模仿，教师要纠正学生的错误，学生再模仿。第三步让学生不断重复所学的语言材料，直到能背诵为止。第四步作变换句子结构练习，选择某些词汇、成语和句型，用来描述特定的场面、情景或某一事件，以培养学生能运用学过的语言材料进行交际实践的能力。

听说法教学的几项基本原则。1、听说领先。以听说为主，读写为辅。在学生打下一定的听说基础以后，再进行读写教学，使读写促进听说。2、反复实践，形成习惯。在教学中要让学生把大部分时间用在模仿、记忆、重复、交谈等实践练习上，在大量操练的基础上养成一套新的语言习惯。3、以句型为中心。句型是语言教学基础，句型不仅具有结构意义，还具有词汇意义和社会文化意义，语言技能的培养应围绕句型这个中心来进行。4、排斥或限制母语。听说法把培养口语能力作为外语教学的首要目的。这就要求学生反应快，用外语进行思维，而利用母语或翻译作为教学手段，会妨碍学生在外语和思维之间建立直接联系，减慢学习外语的过程，对掌握外语口语不利。

听说法的优点：1、强调外语教学的实践性，重视听说训练。2、建立了一套培养语言习惯的练习体系。3、把句型作为外语教学的中心。4、广泛利用对比法，在对比分析母语与所学外语的基础上找出学习外语的难点，并在教学中有针对性地加以解决。5、广泛利用现代化教学技术手段。

听说法的不足是：1、否认了人的认识的能动作用和智力在外语学习中的作用。过分重视机械性训练，忽视掌握语言基础知识和活用语言能力的培养。2、过分重视语言的结构形式，忽视语言的内容与意义。3、读写能力较弱。四、交际法（Коммуникативный подход）把语言作为一种交际工具，进行教学已成为国外语言教学颇受青睐的教学方法。这种教学法就是交际教学法。

在用交际法进行教学的过程中，首先课堂教学活动应是任务型的。要让学生的注意力主要放在怎样利用语言作为媒体以实现交际目的，完成交际任务，而不只是关心自己所说句子的结构是否完全正确。另一方面在选择和设计课堂交际活动时要让参与交际的双方存在信息沟（Информационный провал）。也就是说双方都不知道各自所拥有的信息，以使交际活动更接近于真实。

越来越多的语言教师认识到，外语教学的过程就是语言交际。

Yumrukuz A. A.

*Teacher of the Department of Germanic Languages
and Methods of Foreign Languages Teaching,
South-Ukrainian National Pedagogical University named
after K. D. Ushynsky,
(Ukraine, Odesa)*

TEACHING INTONATION OF THE SPEECH ACT OF CONSENT

Increased interest in teaching speech acts in English as a foreign language accompanies general understanding of the need for pragmatic ability development. Teaching English as a foreign language that aims at providing learners with a means to communicate effectively in real life situation cannot be restricted to instilling linguistic competence only, it also has to consider the learner's need for acquisition of pragmatic competence, and thus, will reasonably provide contact with the culture related to the language [3]. In the light of these trends the issue of explicit teaching certain speech acts and, in particular, their intonation remains topical.

Today studies have focused on the effectiveness of different approaches to presenting a range of acts including, among others, requests, apologies, refusals, and compliments [2]. But despite the attention directed toward how best to teach them, there is still a number of questions teachers have to face and answer before coming to the classroom, such as: which speech acts should be taught explicitly, whether there is to be a focus on teaching intonation, or it may be taught implicitly; what are the effective methods of teaching speech acts etc. Considering that scholars put forward the criteria for selecting those speech acts valid for explicit teaching, namely: is it an act that students will frequently be exposed to, or need to use? Do students avoid, or misuse it? Is their avoidance, or misuse, potentially confusing (leading to misunderstanding with native speakers)? [2].

Consent is one of the speech acts that children are taught explicitly in their native language. The communicative function that consent serves is usually understood as a key one compared to other purposes in the ultimate goal of communication. In the language classroom, this key position often means that the speech act of consent is in the focus of explicit teaching. At the same time, most attention is paid to teaching vocabulary and grammar of the speech act of consent, whereas teaching its intonation is often neglected or carried out implicitly. But recent research proves that it is suprasegmentals that have significant effects on oral proficiency and comprehensibility and, consequently, provide effective crosscultural

communication. However, studies on the effectiveness of teaching suprasegmentals have not reached agreement on how intonation teaching can be effectively taught.

As Bardovi-Harlig and Mahan-Taylor argue, «the chief goal of instruction in pragmatics is to raise learners' pragmatic awareness and give them choices about their interactions in the target language» [1, 38]. It may not seem obvious to language learners how native speakers navigate through these choices [4]. When non-native speakers interact in English, they tend to transfer their own language's pragmatic rules into this interaction without realizing the negative impact they may have. That is why teaching intonation of consent should be conducted explicitly, based on students' awareness of the linguistic facts. Keeping account of the latter we suggest two groups of tasks aimed at developing students' skills of the consent speech act correct intoning – conscious-raising and production development (terms offered by J. Fuji) tasks.

The point of the *conscious-raising* tasks is to raise learners' awareness, that is to provide them with a theoretical background of the problem. Herewith, it is expected to be not traditional lecturing, but interference based on the discourse. For this purpose students are offered to keep a consent journal. Firstly, they are given a list of video cuts (extracted from different register discourses, such as everyday interactions, small talks, business negotiations and meetings, lectures, interviews etc.) and asked to protocol the answers to the following questions:

- Where does the speech act of consent occur? Are there any temporal limits or spatial constraints (e.g., busy hallway, open sidewalk, office, classroom) on the exchange?

- What is the «role» of two speakers who consent? Is one in a position of power, or is each of equal status? Are they close friends or merely acquaintances? What is the difference in the vocabulary and grammar structure of such speech acts? What are the intonation patterns used in these speech acts (which scales, terminal tones are used, what the loudness and tempo characteristics are)?

- Does the speech act express the consent to perform an action or a consent with some judgment? Which of them sounds more interested, involved, enthusiastic? What are the intonation patterns used in these speech acts?

- Does the speech act express a strong or weak, emotional or non-emotional consent and how does this corresponds with the intonation patterns employed?

The *production development* tasks aim to develop students' skills of correct intoning the speech act of consent in different discursive contexts. At this stage the learners are given a mini-context (one or two initial sentences stimulating the reaction of consent) and some metadata (place, conditions, register of interaction, relations between the interlocutors etc.) The task is to react to the mini-context expressing consent and employing relevant intonation patterns. Afterwards, the students may be

asked to modify the intention of the delivered speech act expressing, for instance, stronger or weaker, more emotional (negatively or positively coloured) consent. Alternatively, the learners may be suggested to deliver a speech act of consent (on having been given the context and metadata) and the classroom have to interfere the intentions taking into considerations the intonation used. After performing these productive tasks, the students are proposed to role-play a situation, the ultimate goal of which is achieving agreement (for example, friend-to-friend interaction on arranging the weekend; official-to-official interaction on determining the terms of delivery etc.). Employment of the speech acts of consent with various intentions should be stressed out and encouraged.

When doing these tasks, students face accompanying questions concerning interactional acts, namely: turn-taking, negotiating rules; they realize the fact that consent goes with an opening and often includes a closing of a piece of interaction (often – agreement with some opinion) or can be topic-moving (consent to perform some action). Raising conscious in these issues results in developing skills of effective interaction which play a paramount role in conditions of extended cross-cultural contacts of nowadays.

References:

1. Bardovi-Harlig, K., Mahan-Taylor R. Teaching pragmatics / Bardovi-Harlig, K., Mahan-Taylor R. – Washington, DC: Office of English Language Programs, U.S. Department of State, 2003. – 156 p.
2. Fujimori, J. & Houck, N. Practical Criteria for Teaching Speech Acts / Fujimori, J., Houck, N. // *The Language Teacher*. – Issue 28.5, 2004.
3. Rathert, S. The Language Outside and Inside the Foreign Language Classroom: Speech Act Theory and Discourse Analysis / S. Rathert // *The Internet Journal Language, Culture and Society*. – Retrieved from: <http://aaref.com.au/en/publications/journal/>
4. Zeff. B. B. The Pragmatics of Greetings: Teaching Speech Acts in the EFL Classroom / Zeff B. B. // *English Teaching Forum*, V. 54, № 1. 2016.– P. 2–11.

Секція 5.

ФУНКЦІОНУВАННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ: СИНХРОННІ ТА ДІАХРОННІ СТУДІЇ

УДК: 81-115+003.212=581

Галяс Софія Сергеевна

*студентка Государственного учреждения «Южноукраинский
национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
(Украина, Одесса)*

Научный руководитель

Тань Цуньюй

СРАВНЕНИЕ УПРОЩЕННЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ ИЕРОГЛИФОВ

Начало XX века стало кульминацией просветительского движения в Китае. Так же как и в просветительских движениях на Западе, обновлению системы образования в Китае предшествовало обновление языка и письменности. На Западе национальные языки пришли на смену латинскому языку. В Китае байхуа пришел на смену вэньянью.

Проблемы языка и письменности в Китае гораздо сложнее, чем на Западе. Кроме проблемы сближения письменных стилей с разговорной речью, существует проблема формирования стандартного произношения общего языка и его распространения, проблема сложности и многочисленности иероглифов, с помощью которых невозможно точно передать звучание слов, и многое другое. Так называемая «реформа письменности», или «реформа китайских иероглифов», фактически включает в себя два аспекта: «письменность» и «язык». Упрощение иероглифов, распространение путунхуа, разработка и внедрение проекта фонетического алфавита для китайского языка являются тремя задачами реформы письменности. Упрощение иероглифов и внедрение алфавита - это письменный аспект, распространение путунхуа - языковой аспект. С последних лет династии Цин и по настоящее время эти три задачи выполнены пока только частично. Обновление китайского языка и письменности все еще продолжается.

Упрощение иероглифического письма было предложено в начале XX века, так как сложная письменность рассматривалась как одна из причин экономического отставания Китая, хотя фактически упрощённые иероглифы существовали и раньше, в частности, в скорописи. Было разработано несколько принципов упрощения. Для использования выбираются устойчивые простонародные упрощения иероглифов и разнописи иероглифов с наименьшим количеством черт. Несмотря на стремление по возможности сохранять имеющиеся начертания иероглифов и их элементов, было создано немало принципиально новых форм, особенно на втором этапе упрощения.

Поскольку несколько традиционных иероглифов иногда заменяются на один и тот же упрощённый, издание классических текстов упрощённым письмом может вызвать путаницу. В редких случаях упрощённые иероглифы на одну или две черты сложнее традиционных из-за систематического упрощения. Например, 擗 заменён на ранее существовавший вариант 權. Радикал «рука» в левой части (扌), состоящий из трех черт, заменён на радикал «дерево» (木) из четырёх черт.

Иероглифы, оставленные в неизменном виде – например, «工欲善其事，必先利其器», называются наследуемыми. Эти иероглифы невозможно отнести ни к традиционным, ни к упрощённым иероглифам. Письменность с использованием упрощённых и наследуемых иероглифов получила название «упрощённый китайский».

Упрощённые иероглифы используют в неофициальных текстах, написанных от руки, и преподают иностранным студентам, изучающим китайский язык. В результате и без того непростая ситуация с китайской письменностью, кажется, становится еще сложнее. Для чтения текстов на современном китайском языке (в том числе и на экране компьютера) требуется знать по меньшей мере два набора иероглифов - с упрощениями и с полными знаками.

Китайскими иероглифами уже пользуется по меньшей мере каждый четвертый человек в мире. На фоне демографических процессов, экономических и технологических успехов «иероглифического» ареала такое развитие событий может привести к далекоидущим геостратегическим и лингвистическим изменениям на планете в грядущем тысячелетии. Вполне возможно, что именно в киберпространстве произойдет унификация иероглифики и в конечном итоге новое сближение тех стран, которые причисляют себя к восточноазиатской цивилизации, основанной на китайской письменности.

Список использованной литературы:

1. Чжоу Югуан Модернизация китайского языка и письменности // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1989. – Вып. XXII. Языкознание в Китае. – С. 376-398.
2. Ольга Завьялова Лабиринты иероглифа // НГ-Наука. – 2001. – № 06(42).

Грек Элина Игоревна

*студентка Государственного учреждения
«Южноукраинский национальный педагогический
университет имени К. Д. Ушинского»,
(Украина, Одесса)*

*Научный руководитель
Су Юань*

ДИАЛЕКТЫ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА

Китайский язык объединяет большое количество сильно различающихся диалектов. Поэтому его считают отдельной языковой ветвью, состоящей из десяти отдельных диалектических групп, родственных, но различающихся между собой по фонетическим, лексическим и грамматическим нормам. К основным из них относят диалекты группы Гуаньхуа, У, Минь, Юэ, Гань, Сянь и Хакка.

Из-за значительных фонетических различий носители разных диалектов не всегда понимают друг друга. Одни и те же иероглифические символы в общепринятом национальном языке путунхуа и в диалекте Шанхая будут произноситься по-разному. Так, на примере обычных фраз можно проследить эти отличия:

1. 你在做什么?
2. 你叫什么?
3. 你在哪里工作?

Путунхуа

1. [ni zai zuo shenme]
2. [ni jiao shenme]
3. [ni zai na li gongzuo]

Диалект Шанхая (диалект У)

1. [nhij dze tzu zeq io]
2. [nhij cio zeq io]
3. [nhij dze na lij kon tzoq]

Диалекты китайского языка формировались под влиянием двух основных лингвистических факторов, таких как контакты между носителями различных древних диалектов, и контакты носителей древних диалектов с соседними народами. В настоящее время крестьянское население, составляющее свыше 80% всех жителей, по-прежнему говорит на диалектах, и лишь часть из них владеет средствами междиалектного общения.

Литературный китайский язык происходит из северных диалектов, стандартом китайской фонетики является пекинское произношение. За основу

общенационального нормативного языка путунхуа была принята группа северных диалектов гуаньхуа, которая охватывает свыше 70% носителей китайского языка. Китайская литература вплоть до XX века создавалась на классическом китайском языке. Поэтому отдельной литературной традиции у представителей диалектных групп не сохранилось. Многие китайцы воспринимают байхуа и путунхуа как «настоящий» китайский язык, а всё остальное – как диалекты. С чисто лингвистической точки зрения многие из этих диалектов соответствуют критериям языка, поэтому в мировой лингвистике основные китайские диалектные группы часто рассматриваются как отдельные языки.

Литература:

1. Астрахан Е.Б., Завьялова О.И., Софронов М.В. Диалекты и национальный язык в Китае / Е.Б. Астрахан, О.И. Завьялова, М.В. Софронов. – М.: Наука, 1985. – С. 94-125 с.
2. Завьялова О.И. Диалекты китайского языка / О.И. Завьялова. – М.: Научная книга, 1996. – С. 143-156 с.

Данилец Даниил Александрович

аспирант кафедры германских и восточных языков
факультета лингвистики и перевода,
Международный гуманитарный университет,
(Украина, Одесса)

СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СПОСОБОВ ОБРАЗОВАНИЯ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОГО ИНВЕНТАРЯ МЕДИЦИНСКОЙ ЭСТЕТОЛОГИИ В ПОЛЬСКОМ ЯЗЫКЕ

***Аннотация.** Статья представляет результаты сопоставительного анализа морфологического, синтаксического способов образования терминологии медицинской эстетиологии в польском языке и соотношение продуктивности её этимологий на данном терминообразующем уровне. Целью исследования является стандартизация и дальнейшая кодификация имеющегося корпуса, компаративный анализ которого, в корреляции с аналогичными немецкой и французской терминологическими системами, позволит выявить типологические универсалии и расхождения в изучаемой области.*

***Ключевые слова:** терминология, медицинская эстетиология, этимология, словообразование, польский язык.*

Проблема, к которой мы решили обратиться, связана с одним из **актуальных** направлений прикладной лингвистики – лингвистикой корпусной. Сам термин был введен в 60-е годы прошлого столетия, когда активизировалась оптимизация гносеологической функции языка и стало необходимым создавать специализированные поисковые системы. В последние десятилетия корпусную лингвистику понимают сужено – как создание корпуса текстов на определенном национальном языке. В своём исследовании мы опираемся на широкое толкование термина: это отрасль прикладной лингвистики, которая разрабатывает общие принципы построения лингвистических корпусов данных с использованием современных компьютерных технологий.

Предметом исследования стала единица хранения информации, равная слову, в польском корпусе терминов медицинской эстетиологии.

Материалом для анализа стали 569 терминологических единиц, выбранных из Национального Корпуса Польского Языка (*Narodowy Korpus Języka Polskiego*).

Цель исследования – квалификативный и количественный анализ выбранных терминологических образований.

Поскольку НКПЯ находится на стадии формирования, полагаем, что данная работа отличается определенной **новизной**. Компаративные исследования (в немецком и французском языках) констатируют частичную дефицитность польского корпуса, подтверждением чему является редуцированное количество релевантных для данной работы лексем и синтаксических образований [1, 88-96].

Первым этапом исследования стало определение продуктивности и соотношения способов образования терминологических образований присутствующих в выборке (таб. 1). В результате были выявлены следующие тенденции:

– преобладание эксплицитных способов образования термина, как синтаксический (56, 59%) и композитный (24, 07%), что в определённой степени коррелирует с аналогичными исследованиями в немецком и французском языках [1, 88-96]: *przeszczep tkanki tłuszczowej, nici liftingujące, hymenoplastyka, brachioplastyka* и др.;

– большой процент неассимилированных заимствований (11, 24%), что объяснимо сегодняшними процессами глобализации: *resurfacing, thighplasty, Bullhorn Lip Lift* и т. д..

Таблица 1:

**Способы образования терминов
эстетико-пластической хирургии в польском языке**

Morfologiczny sposób tworzenia terminów					Skrótowce	Syntaktyka Nazwy wielowyrzazowe	Zapożyczenia całkowite przyswojone	Razem
Композиция	Derywacja							
	Prefiksacja	Sufiksacja	Cyrkumfiksacja	Derywacja zerowa/afiksacja				
135 (24, 07%)	1 (0, 17%)	23 (4, 04%)	9 (1, 58%)	7 (1, 23%)	6 (1, 05%)	324 (56, 59%)	64 (11, 24%)	569 (100 %)

Вторым этапом исследования был определен этимологический анализ тех же терминологических единиц (и их формантов) с целью выявления продуктивности их происхождения на определенном терминообразующем уровне (таб. 2). Несмотря на гетерогенность влияния языков-доноров,

послуживших источником определенного термина, прослеживается следующая закономерность:

– в силу лексической дефицитности наивысшая степень продуктивности прослеживается не за неоклассическими формативами (3, 5% – латынь (напр.: *glabella*, *eksfoliacja* и др.), 9, 3% – (древне)греческий (напр.: *kantopeksja*, *rhytidektomia* и т. д.), а за англоязычными заимствованиями (13, 7%), которые чаще всего выступают в посреднической роли, напр.: *termolifting*, *lipotransfer* и т. п.;

Таблица 2

Соотношение продуктивности этимологий на анализируемом терминообразующем уровне

	Język źródłowy lub język-pośrednik											
	Łacina	Angielski	Polski (nrasłowiański)	(Staro)grecki	Francuski	Formy hybrydalne						Przykłady pojedyncze etymologij/hybr
						Polski-Łacina	Łacina-(Staro)greck	Polski-Angielski	Polski-Grecki	Polski-Francuski		
Stosunek procentowy	3, 5% (20)	13, 7% (78)	11, 7% (75)	9, 3% (53)	1, 75% (10)	4, 21% (24)	8, 08% (46)	7, 38% (42)	5, 62% (32)	5, 27% (30)	27, 94% (159)	

На следующем этапе исследования была дана характеристика функциональности семантических парадигматических связей в терминологии медицинской эстетологии польского языка. Новым подходом в данной области является сопоставление ряда моделей языков профессионального общения [2, 43-49] (точнее их вертикальной многоуровневости) с семантической парадигматикой анализируемого инвентаря. Так, например, распространенным явлением в имеющемся корпусе является плюрализм терминологических форм (т. е. синонимия), что зачастую размывает границы тривиальных понятий и непосредственно *termini technici (terminy fachowe): korekcja kształtu twarzy ≈ modelowanie twarzy ≈ konturowanie twarzy ≈ wolumetria twarzy* и др.

Комплексный дескриптивный характер описания терминологического инвентаря медицинской эстетологии и его компаративность делают возможным применение теоретической базы исследования с целью практической реализации кодификации анализируемых корпусов.

Список использованной литературы:

1. Данилец Д. А. Словообразовательная типология: морфосинтаксический параметр немецкой терминологии медицинской

эстетологии (на контрасте польского и французского языков) / Д. А. Данилец // Мова. – Одесса, 2016. - № 26. – С. 88-96.

2. Reinart S./Pöckl W. Romanische Fachsprachen / S. Reinart, W. Pöckl. – Berlin/Boston: Walter De Gruyter, 2015, S. 43-49.

3. Narodowy Korpus Języka Polskiego: <http://nkjp.pl/>

Данилец Д. О.

*аспірант кафедри германських та східних мов,
Міжнародний гуманітарний університет (Україна, Одеса)*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СПОСОБІВ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ІНВЕНТАРЮ МЕДИЧНОЇ ЕСТЕТОЛОГІЇ У ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

***Анотація.** Стаття представляє результати порівняльного аналізу морфологічного, синтаксичного способів творення термінології медичної естетології в польській мові і співвідношення продуктивності її етимологій на даному термінотворчому рівні. Метою дослідження є стандартизація та подальша кодифікація наявного корпусу, компаративний аналіз якого, в кореляції з аналогічними німецької та французької термінологічними системами, дозволить виявити типологічні універсалії і розбіжності в досліджуваній області.*

***Ключові слова:** термінологія, медична естетологія, етимологія, словотвір, польська мова.*

Danilets D. A.

*postgraduate student at the Department of Germanic and Oriental Studies
at the International University of Humanities (Ukraine, Odessa)*

COMPARATIVE ANALYSIS OF MEDICAL AESTHETOLOGY TERMINOLOGICAL FORMATION METHODS IN POLISH LANGUAGE

***Summary.** The article presents the results from a comparative analysis performed on Morphological and syntactic methods of terminology formation in the area of Medical aesthetology within the Polish language. The aspect of productivity ratio based on its etymology at the term-formation level is also discussed in this article. The paper aims to standardize and classify relationships between existing cases and German and French terminological systems based on the comparative*

analysis and to further understand any potential correlation which could enable us to identify typological universals and discrepancies in the area of Medical aesthetology.

Keywords: *terminology, medical aesthetology, etymology, word formation, Polish.*

Коренькова Олександра Андріївна
викладач кафедри германських та східних мов,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)

ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЄСЛІВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ У ЛІНГВІСТИЦІ

Суттєвим аспектом людського існування є сфера станів внутрішнього буття, тобто афективних або психічних станів, зумовлених біологічною природою людської свідомості. Цей факт підтверджується різноманітним мовним втіленням на позначення психічних станів у будь-якій мові.

Чіткої, однозначної дефініції для лексики на позначення психічних станів як цілісного лексичного класу неможливо знайти в лінгвістиці, хоча вона відіграє важливу роль у мові та мовознавстві. Зазвичай науковці досліджували окремі групи та аспекти лексики на позначення психічних станів: лексика на позначення психічного впливу, когнітивних станів, емотивна лексика тощо. Саме цим зумовлюється актуальність дослідження лексики на позначення психічних станів у сучасній лінгвістиці. Таким чином, мета та завдання дослідження полягає у розгляді поняття «дієслово психічного стану», як окремого лексико-семантичного класу дієслів.

У ході роботи ми виявили, що *дієслова психічного стану* – це лексико-семантична група дієслів, що позначають психічні процеси особистості на пізнавальному, почуттєвому, емоційному та вольовому рівнях свідомості людини, що супроводжуються зовнішніми ознаками та мають динамічний перехідний характер. Під час роботи над теоретичним матеріалом та суцільною словниковою та художньою вибіркою в українській, німецькій та англійській мовах, ми прийшли до наступної класифікації дієслів психічного стану:

1) *Дієслова на позначення гностичних психічних станів*, тобто дієслова, що позначають психічний стан, зумовлений активними розумовими процесами особистості. До дієслів гностичних психічних станів у роботі ми відносимо дієслова на позначення розуміння, мрійливості, вагання та зосередженості.

2) *Дієслова на позначення емоційних психічних станів*, тобто дієслова, що позначають процеси відображення психіки людини на явища об'єктивного світу, що проявляються в біологічно зумовлених переживаннях. У роботі до дієслів емоційних психічних станів ми відносимо дієслова на позначення

страждання, злості, хвилювання, потягу, радості, страху, жалості, відрази, подиву, сорому, прихильності.

3) *Дієслова на позначення вольових психічних станів*, тобто дієслова, що позначають процеси свідомого впливу людини на власну психічну сферу з метою виконання необхідної дії відносно до поставленої цілі, долаючи фізичні або психологічні перешкоди. До дієслів на позначення вольових психічних станів ми відносимо дієслова на позначення самовладання, рішучості, цілеспрямованості.

Таким чином, проведений аналіз існуючих у літературі спроб створення класифікацій психічних станів у психології та дієслівної лексики на позначення психічних станів у лінгвістиці виявив відсутність конкретного впорядкування та опису усього обсягу понять «психічний стан» та «дієслово психічного стану». Системний аналіз масиву наукових даних дав змогу описати дослідницький стан даної проблеми в науці, а також визначити необхідність подальшого дослідження, яке покаже співвідношення різних типів дієслів психічного стану у неблизькоспоріднених та різноструктурних мовах світу, що дозволить реконструювати лексичну, семантичну, та когнітивну картину світосприйняття, репрезентовану через мовні засоби.

Попова Олександра Володимирівна

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри перекладу,
теоретичної та прикладної лінгвістики,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського,
директор Освітньо-культурного центру
«Інститут Конфуція» з українського боку
(Україна, Одеса)*

Стародубенко Лілія Євгеніївна

*секретар Освітньо-культурного центру «Інститут Конфуція»
(Україна, Одеса)*

**СЕМАНТИКА ІНТЕРОГАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ
В КОНТЕКСТІ АКАДЕМІЧНО-ОФІЦІЙНОГО ДИСКУРСУ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)**

Розподіл речень на питальні та непитальні в межах академічно-офіційного дискурсу корелює із структурно-прагматичною та комунікативною функціями реалізації дії / інтенцій по відношенню до адресата. Формат дослідження передбачає різновекторне вивчення категорії питальних речень в межах офіційного академічного дискурсу, а саме академічної кореспонденції з питань міжнародної діяльності закладів освіти.

Проблемам функціонально-комунікативної та структурної семантики питальних речень у писемному й усному мовленні вітчизняні і зарубіжні науковці присвятили чимало праць.

За комунікативним призначенням І. Р. Вихованець тлумачить термін «*питальні речення*» таким чином: «Питальні речення містять запитання, що спонукають співрозмовника до відповіді. Їх комунікативне завдання полягає не в передаванні інформації, як у розповідних реченнях, а у спонуканні до отримання потрібної інформації» [1, с.145].

Комунікативний компонент питальних речень С. Шабат-Савка характеризує через такі параметри, як-от: а) наявність питальних компонентів (займенникових, прислівникових слів та часток), які виступають актуалізаторами інформаційних лакун у знаннях суб'єкта мовлення; б) специфічна питальна інтонація; в) існування смислового центру, який містить запит інформації і за допомогою якого підкреслюється те, що для мовця є найбільш важливим [2, с.356-360].

Сучасні лінгвісти (С. Гедз, Г. Почепцов, Ю. Романовська, О. Старикова та ін.) в англійській мові розмежовують питальні висловлювання за ознакою їх інформативності / неінформативності та виділяють дві групи питальних висловлювань: 1) інформативні (обов'язкова умова успішності – відсутність у знаннях адресанта необхідної інформації) та 2) псевдоінформативні (адресант ставить запитання, відповідь на яке він знає). Науковці виокремлюють два способи вираження мовленнєвого акту англійського запитання: 1) прямий (через використання питальних речень) та 2) непрямий (шляхом використання непитальних конструкцій у функції питальних). Взаємозумовлений зв'язок між запитанням та відповіддю надає змогу авторам класифікувати всі питальні речення на чотири класи :

1. Загальні питальні речення, мета яких одержати підтвердження або ж заперечення того чи іншого факту дійсності. Підтипи загальних питальних речень: загальне питальне речення з інверсованим порядком слів, загальне питальне речення з неінверсованим порядком слів, розділове питальне речення.

2. Спеціальні питальні речення, які вимагають конкретної відповіді стосовно якогось елемента ситуації чи ситуації в цілому (повноскладні та неповноскладні / еліптичні).

3. Питальні речення змішаного типу (складаються із суми відповідей на загальне / альтернативне та спеціальне запитання).

4. Альтернативні питальні речення, які передбачають у якості відповіді вибір однієї з двох чи більше заданих у запитанні альтернатив.

Синтаксичний компонент офіційного академічного дискурсу в його усній (обговорення різноманітних питань на зборах трудових колективів, ділових нарадах, семінарах, конференціях, засіданнях тощо) та письмовій (навчально-педагогічний, науково-дослідницький та адміністративно-канцелярський підстилі) формах реалізації репрезентований такими комунікативними типами речень: ствердження, запитання, спонукальні речення (подекуди зустрічаються неповні речення).

Комунікативна семантика питальних (інтерогативних) конструкцій в контексті офіційної академічної кореспонденції підпорядкується синтаксичному оформленню речень мовців (див. табл. 1).

Як ми бачимо з вищенаведеної таблиці, найбільший пласт в українській та англійській офіційно-академічній кореспонденції посідають питальні речення з інтерогативною семантикою – 73% та 84%, що відповідає комунікативно-прагматичній семантиці питальних речень. Непитальні за структурою речення з інтерогативною семантикою складають 27% і 16%. Серед найрозповсюджених питальних речень виокремлено спеціальні (38% і 41%), мінімальну відсоткову кількість склали питальні речення змішаного типу (1% і

2%). Не було зафіксовано значного розбігу між досліджуваними параметрами в українських й англійських текстах листів, проте в силу лінгвістичних особливостей англійської мови, для якої більш типовими є розділові питання; максимальний розбіг продемонструвала ця категорія – 1% (україномовні листи) і 6% (англомовні листи).

Таблиця 1

Синтаксичне оформлення україномовних та англомовних речень (конструкцій) з інтерогативною семантикою в контексті офіційної академічної кореспонденції, у %

Специфікація	Структура речень (конструкцій) за інтерогативною семантикою								
	Питальне					Непитальне			
Мова	Загальне питання	Спеціальне питання	Змішаний тип	Розділове питання	Альтернативне питання	Спонукальне речення	Складнопідрядне речення з підрядним додатком		
							Підрядне з компонентом «чи / if»	Підрядне з питальним словом	Підрядне із зазначенням альтернативи
У*	25	38	2	1	7	5	8	10	4
усього	73					27			
А	27	41	2	6	8	2	5	7	2
усього	84					16			

* У – українська мова, А – англійська мова

Загальною для питальних речень у форматі офіційної академічної кореспонденції семантикою було зафіксовано «безконфліктна дипломатично спрямована інтеракція».

Додатковою модальною семантикою наділені інтерогативні речення за такими значеннями:

1. Загальні питання – 1) прохання; 2) пропозиція.
2. Спеціальні питальні речення – інтенція до виконання подальших завдань.
3. Змішаний тип питального речення – ввічливе ставлення до адресата.

4. Розділові питання – запит на підтвердження інформації, що була раніше отримана.

5. Альтернативні питання – 1) наявність альтернативи вибору; 2) протиставлення об'єктів вибору один одному.

Загальною для непитальних речень з інтерогативним «навантаженням» у форматі офіційної академічної кореспонденції семантикою було зафіксовано «сховане запитання – запит інформації».

Додатковою модальною семантикою наділені неінтерогативні речення за такими значеннями:

1. Спонукальні речення – 1) спонукання до дії через «сховане» запитання
2. Складнопідрядне речення з підрядним додатка:
 - а) підрядне з компонентом «чи / if» – необізнаність із ситуацією;
 - б) підрядне з питальним словом – ввічлива конкретизація деталей справи;
 - в) підрядне із зазначенням альтернативи – демонстрація зацікавленості справою в усіх можливих її аспектах.

Список використаних джерел:

1. Вихованець І.В. Нариси функціонального синтаксису української мови / Іван Романович Вихованець.- К.: Наукова думка, 1992. – 220 с.

2. Шабат- Савка С.Т. Комунікативно-прагматичний діапазон питальних речень: до проблеми асиметрії мовного знака / / Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського: Серія : Філологія, 2003.- Вип. 6. - Вінниця, С. 356-360.

Рыжих Владимир Иванович

*кандидат филологических наук,
доцент кафедры германских и восточных языков,
Международный гуманитарный университет,
(Украина, Одесса)*

КАТЕГОРИЯ НАКЛОНЕНИЯ В РУССКОМ И АРАБСКОМ ЯЗЫКАХ В СРАВНИТЕЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОМ ОСВЕЩЕНИИ

***Аннотация.** Категория наклонения – одна из важнейших характеристик, которой обладают глаголы практически в любом языке. Исследование грамматической категории наклонения, их общих свойств и различий в таких разносистемных языках, как русский и арабский, безусловно, имеет большое значение не только для этих языков, но и для языкознания в целом.*

***Ключевые слова:** изъявительное наклонение, сослагательное наклонение, повелительное наклонение, усеченное наклонение, флексии, модальность.*

Категория наклонения отражает точку зрения говорящего на характер связи действия с действующим лицом или предметом. Она выражает оценку реальности связи между действием и его субъектом с точки зрения говорящего лица или волю говорящего к осуществлению или отрицанию этой связи.

В течение XVI – XVII вв. у нас установилась определенная славянская терминология. Термин «наклонение» был введен Мелетием Смотрицким в 1619 году. Названия наклонений – изъявительное, повелительное и желательное – появились еще раньше. Желательное наклонение позже было забраковано Ломоносовым. [1, 472].

Количество, состав наклонений и взаимоотношения между ними определялись в разных грамматиках по-разному.

До 20 – 30-х годов XIX в. в русских грамматиках господствовало учение о трех наклонениях – изъявительном, повелительном и неопределенном.

Грамматические взгляды на категорию наклонения в начале XIX века подверглись сильному влиянию учения формальной логики о модальности суждения. В соответствии с этим в русской грамматике укрепилось учение о трех наклонениях – изъявительном, повелительном и сослагательном.

Изъявительное наклонение предназначено для показания независимого и действительно совершающегося действия. Повелительное наклонение – для

выражения независимой и непосредственной воли. Сослагательное – для выражения предполагаемого и только возможного действия. [1, 473].

Такой взгляд на категорию наклонения прочно вошел в обиход современной русской грамматической традиции.

В арабской грамматической традиции глагол имеет также три наклонения: изъявительное, сослагательное и усеченное (или условное). Названия эти до известной степени условны. Термин «изъявительное» наклонение оправдан тем, что этой формой выражается реальное действие, как и в других языках. Глагол в сослагательном наклонении употребляется в зависимых предложениях, как для выражения воли, желания, так и для выражения следствия и цели. Усеченное или условное наклонение называется так «не с точки зрения значения, а с точки зрения формы» [2, 159].

Классификация наклонений основывается не на семантике, а на морфологии. В арабской грамматической традиции изменение глаголов по наклонениям и изменение имен по падежам объединены в одну общую систему изменения флексий. У имен и глаголов совпадают не только флексии, но и грамматическая терминология, предназначенная для описания этих флексий.

Так, изъявительное наклонение глагола, обозначаемое термином **رفع** имеет флексию -*у*. В то же время именительный падеж имен обозначается таким же термином и имеет такую же флексию.

Сослагательное наклонение глагола обозначается термином **نصب** и имеет флексию -*а*. Винительный падеж имен обозначается таким же термином и имеет такую же флексию.

И только в одной позиции из трех эти термины и флексии для имен и глаголов не совпадают.

Усеченное наклонение глагола обозначается термином **جزم** и в качестве флексии имеет «нулевое» окончание, т.е. отсутствие конечного гласного звука, что в принципе исключено для имен.

С другой стороны, родительный падеж имен обозначается термином **جر** и имеет флексию -*и*, что никогда не может быть в глаголах.

Отдельно следует остановиться на повелительном наклонении, которое входит в общую систему наклонений глагола русского языка, но не относится к наклонениям вообще в арабской грамматической традиции, несмотря на такое же название.

Повелительное наклонение в арабском языке относится к категории времени, в которой перфект, имперфект и императив представляют собой

триединую систему. Если перфект чаще всего выражает прошедшее время, а имперфект – настоящее время, то логично предположить, что императив воспринимается как будущее время [3, 11].

Категория наклонения в русском языке утверждалась в течение нескольких столетий, в то время как в арабском языке появившиеся еще в первых работах по грамматике изъявительное, сослагательное и усеченное наклонения просуществовали вплоть до наших дней и до сих пор используются в современных исследованиях арабской грамматической традиции.

Список использованной литературы

1. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове) / В.В. Виноградов. Под ред. Г.А. Золотовой. – 4-е изд. – М.: Русский язык, 2001. – 720 с.
2. Гранде Б.М. Курс арабской грамматики в сравнительно-историческом освещении. / Б.М. Гранде. 2-е изд. – М.: «Восточная литература» РАН, 2001. – 592 с.
3. Рыжих В.И. Глагольная система арабского литературного языка. Книга первая: Сильные глаголы (На основе арабской дидактической традиции) / В.И. Рыжих. – Одесса: Астропринт, 2002. – 424 с.

Степанов Евгений Николаевич

доктор филологических наук, доцент,
заведующий кафедрой русского языка,
Одесский национальный университет

имени И. И. Мечникова,

(Украина, Одесса)

ORCID ID: 0000-0002-5441-9822;

SPIN-код 8665-0882

ТЮРКИЗМЫ В РУССКИХ БЫТОВЫХ ПОСЛОВИЦАХ И ПОГОВОРКАХ

Аннотация. Цель данной статьи – установить причины использования тюркизмов и степень их освоенности в русских народных пословицах и поговорках. *Предметом* изучения являются лингвистические и экстралингвистические механизмы освоения и функционирования тюркизмов в русском паремиконе. *Основной метод* исследования – историко-описательный. Используются также элементы социолингвистического метода, лингвокультурологический, фразеологический, семантический, этимологический анализ изучаемого материала. В работе сделан **вывод** о том, что наличие тюркизмов в русских поговорках свидетельствует о завершении процесса аккультурации этих заимствований в русском коммуникативном пространстве. Данный процесс сопровождается их грамматическим и семантическим освоением в быденной речи, что определяется устойчивой дистрибуцией этих слов наравне с исконными словами тематических и лексико-семантических групп бытового дискурса. **Практическая ценность** работы заключается в использовании её результатов для совершенствования концепции славянско-тюркского языкового и культурного взаимодействия.

Ключевые слова: пословицы и поговорки, русский паремикон, тюркизм, бытовой дискурс, аккультурация, дистрибуция, грамматическое и семантическое освоение слова.

Одной из наиболее исследуемых в современных науках об обществе является проблема мультикультурности. При её изучении обычно учитывается степень естественности интеграционных процессов, в том числе процесса аккультурации. При аккультурации происходит взаимодействие культур, в ходе которого наблюдается их изменение, усвоение ими новых элементов,

образование в результате смешения различных культурных традиций принципиально нового культурного синтеза. Дольше всего культурная память сохраняется в пословицах и поговорках, так как они возникают в результате ярких и хорошо понятных говорящим сценариев, порождающих прецедентные имена, высказывания, тексты.

Заметный след процессов аккультурации славянских и тюркских народов, обусловленной взаимодействием между соседними народами, имеется как в славянских, так и тюркских языках и культурах. Этой проблеме посвящены исследования многих культурологов и лингвистов.

Цель данной работы – попытаться установить причины гибридизации русских пословиц и поговорок, содержащих тюркизмы, и степень освоенности тюркизмов в данных единицах.

Пословица – это краткое, устойчивое в речевом обиходе, ритмически организованное изречение назидательного характера, в котором зафиксирован многовековой опыт народа. Пословицы имеют форму законченных простых или сложных предложений (напр.: *Алмаз и в грязи виден. Где хозяин ходит, там земля хлеб родит*). Пословица выражает суждение, обладает буквальным и переносным смыслом (*Баба на базар три года серчала, а базар про то и не знал. Лиса в капкан дважды не попадает*) или только переносным (*Этот сарафан давно по ниткам разобран. Не до песен: кадык тесен. Немой караул закричал, безногий на пожар побежал*) и легко противопоставляется свободному предложению такого же лексического состава. Пословицам свойственна вариативность (напр.: *С казной не тянись, своим поступись! / С казною судиться – своим поступиться*), они вступают в синонимические отношения (*Бояться саранчи – хлеба не есть / Волков бояться – в лес не ходить*).

Поговорка – краткое изречение, нередко назидательного характера, имеющее, в отличие от пословицы, только буквальное значение и грамматически представляющее собой законченное предложение. Например: *Богатырь умрёт, имя его останется. Займы – та же кабала. Под ветром гнётся камыш, а не камень. Деньги счёт любят. Лежачий товар не кормит*. Основной признак, отличающий поговорку от идиомы, – дидактичность пословицы и поговорки и необязательность этого признака у идиомы. Однако и поговорки, и идиомы являются средствами повышения экспрессивности текста, выражающими оценку предмета речи, характеризующими ситуацию, указывающими на эмоциональное и/или прагматическое отношение к тому или иному факту, явлению, объекту, действию, процессу, состоянию, признаку.

Пословицы и поговорки всех народов мира передают типовые ситуации, имеют сходное логическое содержание, различаясь лишь образами, с помощью которых передаётся логическое содержание.

Первые письменные упоминания о поселении торков на Руси относятся к 1080 г., а в 1097 г. упоминается также о поселениях на Руси берендеев и печенегов. В лексике древнерусских текстов, в том числе в «Слове о полку Игореве», представлены тюркские элементы (*яруга* – 'овраг, ущелье'; *япончица* – уменьшительное от *японча* – 'дождевой плащ' (*епанча*); *кощей* – 'раб, пленник, слуга' и ряд других). Хронологически выделяются тюркизмы, унаследованные из праславянского языка (*чекан, баран, товар, болван, хомут* и др.); заимствования домонгольского периода (*боярин, шатёр, богатырь, ватага, жемчуг, кумыс, лошак, орда, ковёр* и др.), среди которых особую группу составляют несколько болгаризмов, вошедших в древнерусский язык через старославянский: *бисер, ковчег, кумир, сан, чертог* и др.; древнерусские заимствования из тюркских языков периода Золотой Орды; заимствования XVI–XVII веков; заимствования XVIII–XX веков.

За последнее тысячелетие русский и тюркские языки и народы развивались в схожих социально-политических и хозяйственно-экономических условиях, входили в состав одних и тех же государственных образований (Золотая Орда, Казанское ханство, Российская империя, СССР, Российская Федерация). Близость традиций повседневной жизни, быта всегда воспринимается как высокая степень культурного взаимовлияния народов.

На примере лингвокультурологического, фразеологического, семантического, этимологического анализа паремий и тюркизмов *аршин, базар, башмак, кафтан, магарыч, утюг* в их составе мы установили ряд лингвистических и экстралингвистических закономерностей освоения тюркизмов в русском языке на разных этапах взаимодействия славянских и тюркоязычных народов. Исследование показывает, что русские паремии, создающиеся на основе определённого прецедентного сценария, при передаче той или иной ситуации обычно используют исконную лексику. Тюркизмы называют, как правило, ключевые детали, без которых непонятно содержание высказываний. Их включение в паремии связано с разными факторами: заменой в общеупотребительной речи исконного слова заимствованным для наименования объекта, не претерпевшего изменений; вхождением в обыденную сферу жизни новых предметов домашнего обихода, материалов, видов одежды, обуви, украшений, новых стилей параллельно с заимствованием именуемых их слов; появлением в государственной и общественной жизни новых отношений и их участников параллельно с их номинациями на языке народа, в жизни которого эти отношения возникли раньше. Само наличие тюркизма в русской

паремии свидетельствует о завершении процесса его аккультурации в русском языке. Процесс аккультурации тюркизмов бытового дискурса сопровождается их грамматическим и семантическим освоением, определяемым устойчивой дистрибуцией этих слов наравне с исконными словами тематических и лексико-семантических групп, в которые эти тюркизмы включены. Большинство паремий с тюркизмами входит в синонимические ряды, образуя системы обыденных сценариев, которые сводятся к общей ситуации, отражающей определённый фрагмент природы человеческих отношений.

Fileccia (Iluchina) Sofia M.

*Russischlehrerin,
American International School,
(Österreich, Wien)*

ITALIENISCH-RUSSISCHE SPRACHKONTAKTE. PROZESSE DER ADAPTATION DER ITALIANISMEN IM RUSSISCHEN

***Анотація.** У наступній тезі розглядаються російсько-італійські мовні контакти в період з XVIII до XXI століття, точніше поява італізмів у російській мові. Особлива увага зосереджена безпосередньо на (італізмах та) їх зміни у результаті асиміляції в новій мові.*

***Ключові слова:** італізми, запозичення, російська мова, мовні контакти, асиміляція.*

Zusammenfassung: Der folgende Artikel setzt sich mit den russisch-italienischen Sprachkontakten in der Zeit vom XVIII bis XXI Jh., sowie der Erscheinung der Italianismen im Russischen auseinander. Dabei wird die Aufmerksamkeit auf Italianismen und ihre Veränderung infolge der Assimilation in der neuen Sprache konzentriert.

Stichwörter: Italianismen, Lehnwörter, Russisch, Sprachkontakt, Adaptation.

Die Adaptation der Italianismen, sowie aller Lehnwörter in der neuen Sprache, konnte kein einfacher und kurzer Prozess gewesen sein. Dies bestätigen zahlreiche Veränderungen der Lehnwörter im Laufe der Jahrhunderte – sowohl semantische, als auch morphologische. Man könnte sagen, dass dies davon abhing, in welcher Zeit die Wörter entlehnt wurden.

Wenn man die italienischen Schreibvarianten des Wortes mit den russischen vergleicht, so verweist der Vergleich auf das folgende Ergebnis, wenn man nur maskuline Wörter in Betracht zieht:

- *brutto - brutto*
- *maco – маčo*
- *Cavaliere – kavaler*
- *ghirlanda – girljanda*
- *avarìa – avarija*
- *opera – opera*

Es ist ersichtlich, dass die Wortform im Italienischen nur teilweise dem russischen Äquivalent entspricht. Nach der Entlehnung verlor sie oft ihre

Ausgangsform. Sie assimilierte sich in der neuen Sprache und wurden den Regeln der russischen Grammatik nach verändert.

Als erstes verschwanden die Merkmale der Gebersprache. Je mehr das Wort der russischen Sprache ähnelte, desto assimilierter wurde es. Fred Otten beobachtet Veränderungen in der Form der Entlehnungen bereits am Anfang ihrer Adaptation. In seiner Untersuchung zu der russischen Sprache der Petrinischen Zeit erkennt er den Genuswechsel als Hauptmerkmal an, der in Lehnwörtern des XVIII Jh. erscheint. Die Übernahme der maskulinen Endung statt der femininen oder umgekehrt tritt bei der Entlehnung in der Regierungszeit Peters I. sehr häufig auf. Solche Erscheinungen können auf die Schwierigkeiten bei der Übersetzung aus dem Italienischen im XVIII Jh. zurückgeführt werden. Obwohl es in dieser Zeit Personen gab, die Versuche unternahmen, manche Wörter richtig ins Russische zu übertragen, wie z. B. der erste russische Arzt Petr V. Postnikov, der in Padua studierte und über Italienischkenntnisse verfügte. Er versuchte Wörter wie *flota* in ihrer originalen Form zu übertragen. Dies hatte aber keinen Erfolg. [2, 258]

Die übersetzungsgemäß nicht ganz korrekten entlehnten Varianten kann man nach Otten mit den fehlenden Italienischkenntnissen in Russland im XVIII Jh. erklären. Auch Stefan Speck betont, dass die wichtigste Rolle bei der Adaptation der Entlehnungen immer die Nehmersprache spielte [4, 105].

Es gibt außerdem Italianismen, die heute für keinen als Fremdwort zu erkennen sind, denn sie assimilierten sich rasch in der Nehmersprache. Man stellt fest, dass der Grund für solche Assimilation des Wortes, obgleich seine Form sich nicht stark veränderte, nur unter den femininen Substantiven zu sehen ist. Vermutlich besteht ein Zusammenhang mit der Endung *-a*, die in beiden Sprachen meist feminine Substantive bedeutet. Hier kann man *girljanda* als Beispiel anführen.

An diesem Beispiel sehen wir, dass der Buchstabe /a/ bei femininen Substantiven gleich übersetzt wird oder sich auf ein /ja/ ändert.

Eine untypische Erscheinung infolge des Genuswechsels führte zum Hyperurbanismus. Das Vorhandensein zahlreicher Dubletten auf *-a* und *-o* rief eine hyperkorrekte Schreibung mit *-o* in einem Wort hervor, das im Italienischen auf *-a* auslautet [4, 104]. Man kann hier die folgenden Beispiele anführen:

Пиля́стра, ы, ж., ПИЛ'ЯСТР, а, м. [фр. pilastre<ит. pilastro<лат. pīla столб]. архит. Четырехгранная колонна, наполовину вделанная в стену. Пиля́стровый – относящийся к пилястре (пилястру), пилястрам. | Ср. колонна, пилон.» [1, 539]

Dabei hat *piljastra* zwei verschiedene Schreibweisen. Die Angabe der französischen und der italienischen ursprünglichen Formen des Wortes weist darauf hin, dass dieser Italianismus durch die französische Sprache ins Russische einging. Die Variante *piljastr* ist eine Lehnübersetzung vom französischen *pilastre*, da den

grammatischen Regeln des Französischen nach, der Endvokal nicht gelesen wird. Die Version *piljastra* am Ende – trotz des maskulinen *pilaastro* im Italienischen – ist die Folge der Genusschwankungen der Lehnwörter im Russischen im XVIII. Jh.

Ein anderes besonders auffälliges Merkmal infolge der Assimilation ist die Veränderung der Endungen. Im Italienischen ist *-o* für die maskulinen Wörter und *-a* für die femininen hinweisend. Da die feminine Endung im Russischen der gleichen grammatischen Regel entspricht, behält das feminine Substantiv nach der Entlehnung weiterhin seine ursprüngliche Form bei. Als Beispiel kann man bekannte Wörter wie *počta* – *posta* oder *pasta* – *pasta* anführen. Sie lebten sich in die Sprache ein.

Anders ist es bei den maskulinen Substantiven. Substantive, wie *mačo*, blieben zwar gleich, zählen dennoch aufgrund ihrer Semantik zu den Exotismen und sind undeklinierbar. Es ist aber nicht oft der Fall, dass die italienischen maskulinen Substantive ihre ursprüngliche Form behalten konnten. Während die italienischen Substantive, die maskulin sind, auf einen Vokal enden, ist dies für die russische Grammatik untypisch. Im Russischen, im Gegensatz zum Italienischen, steht am Ende des maskulinen Substantivs ein Konsonant. Dies ist auch der Grund für häufige Weglassung des letzten Vokals in den Italianismen bei der Übertragung ins Russische. Auch bei den Wörtern, die durch französische Vermittlung in den russischen Wortschatz übernommen wurden, verlor das maskuline Substantiv die Endung *-o*. Das entlehnte Wort entspricht dem russischen maskulinen Substantiv mit der Null-Endung und wird dekliniert.

Daraus kann man den Schluss ziehen, dass die maskulinen Italianismen im Unterschied zu femininen in der neuen Sprache nicht immer vollständig assimiliert sind. Daneben kommt es häufig zur vollständigen Übernahme des Wortes mit der Endung *-o*, wie es das italienische Schriftbild vorsieht. Italianismen können, wie bereits dargelegt, maskulinen undeklinierbaren Substantive bleiben oder den neutralen Genus übernehmen [4, 105].

Im Unterschied zur russischen Grammatik, teilen sich die Substantive italienischer Grammatik in feminine und maskuline ein. Die Endung *-o* bezeichnet im Italienischen den maskulinen Genus, während die russischen Wörter mit *-o* oder *-e* am Ende Neutrum symbolisieren. Solche Substantive sind in den meisten Fällen undeklinierbar. Daraus folgt, dass die im Russischen vorhandenen Italianismen, die neutralen Genus sind, bereits assimiliert sind. Zu solchen Italianismen zählt man z. B. *presto* und *rondo*:

Am Beispiel der Adaptation italienischer Substantive im Russischen, kann man den Theorien Specks und Freds zustimmen. Die Italianismen, sowie andere Lehnwörter, wurden vielmehr den Regeln der russischen Grammatik nach verändert.

Die italienische Sprache verfügt über zwei Formen des Superlativs. Das absolute Superlativ wird mit dem Adjektiv (ohne Endung *-o* bzw. *-e*) und *-issimo* gebildet [3, 51], wie *adagio – adagissimo*.

Als meist assimilierte Wörter scheinen jene Italianismen zu sein, die über Derivate im Russischen verfügen, z. B. das italienische Wort *avviso* (im Russischen *avizo*) bekam durch die französische Vermittlung ein Derivat *avizirovat*. Das russische Suffix *-ova* ist ein Zeichen der Assimilation des Italianismus im Russischen.

Anhand einiger Beispiele kann man die besonders typischen Veränderungen bei der Entlehnung aufzeigen:

a. Änderungen des Genus:

ФРЕ́СКА, и, ж. [< ит. fresco свежий, сырой]. 1. мн. нет. Живопись, основанная на применении водяных красок, наносимых на сырую штукатурку. // Ср. альсекко (в 1-м знач.), альфреско (в 1-м знач.). [1, 773]

b. Verschwinden der Endung

МЕЗОНЬИ́Н, а, м. [фр. mezzanine < ит. mezzanino полуэтаж]. Надстройка над серединой дома. Дом с мезонином. Мезонинный – относящийся к мезонину, мезонинам. || Ср. антресоли (в 1-м знач.), аттик (во 2-м знач.), мансарда, чердак. [1, 434]

c. Anhängen der russischen Suffixe bzw. Endungen

АВИЗЬИ́РОВАТЬ, рую, рует, несов. и сов., кого-что [фр. aviser < ит. – см. авизо¹]. фин. Уведомлять (уведомить) клиента о произведенных операциях по его счету, посылать (послать) авизо. [1, 24]

d. Übernahme der italienischen Suffixe *-issimo* mit ihrer ursprünglichen Bedeutung in der Gebersprache:

Adagio - Adagissimo (адажиссимо) – обозначение темпа: очень медленно. [1, 31]

Список использованной литературы:

1. Крысин Л. П. Иллюстрированный толковый словарь иностранных слов / Л. П. Крысин. – Москва: ЭКСМО, 2008.
2. Otten F. Lexikologische Probleme der russischen Sprache der Petrinischen Zeit / F. Otten // Zeitschrift für Slawistik, Peer Reviewed Journal. – Akademie Verlag, 1992. – Vol. 37 (2). – С. 252-269.
3. Söllner M./Costantino R. Langenscheidt. Praktische Grammatik. Italienisch / M. Söllner, R. Costantino. – Berlin/München: Langenscheidt KG, 2009.
4. Speck S. Die morphologische Adaptation der Lehnwörter im Russischen des 18 Jahrhunderts / S. Speck. – Bern: Lang, 1978.

Summary. *The following article deals with the interactions between Russian and Italian languages from the XVIII to the XXI century and as well as the appearance of Italianisms in Russian language. The study is extensively focused on transformation of Italianisms in the new language as a result of assimilation process.*

Keywords: *Italianisms, Loanwords, Russian language, Language contacts, Language adaptation.*

Черняєва Ірина Анатоліївна

*кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра германських та східних мов,
Міжнародний гуманітарний університет,
(Україна, Одеса)*

АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СИСТЕМІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ: ХАРАКТЕР ВПЛИВУ ТА ОСНОВНІ СФЕРИ ВЖИВАННЯ

Причинами появи великого числа англiцизмiв та англо-американiзмiв у нiмецькiй мовi в ХХ-ХХI столiттях можна вважати численнi екстралiнгвiстичнi фактори: внесок англiйських економiстiв у розвиток загальної теорiї економiки, досягнення iнформацiйно-технiчної революцiї i т.д. Проте iнтенсивний розвиток процесу запозичення слiв i виразiв з англiйської мови почався у пiслявоєнний перiод, в серединi ХХ столiття [1].

Постiйним використанням англiцизмiв та американiзмiв була вiдмiчена перш за все мова преси та публiцистики, де вони використовувались як замiнники – синонiми для аналогiчних нiмецьких лексем, але також i як первиннi назви для наукових та технiчних нововведень, рiзного роду методiв, продуктiв виробництва тощо. Висока динамiка, якою характеризувався розвиток подiй у цей перiод, сприяла швидкому проникненню таких лексичних iнновацiй майже всi без винятку сфери комунiкацiї в нових нiмецьких землях.

Отже, аналiз наукової лiтератури дозволив встановити чинники, якi детермiнують запозичення лексики англiйського походження в нiмецьку мову:

1) значний полiтичний i економiчний авторитет США як супердержави на мiжнароднiй аренi; 2) особливий статус англiйської мови як мови мiжнародного спiлкування.

Враховуючи вищезазначене, проаналiзуємо науковi працi авторiв, якi висловлюють критичне ставлення до англо-американiзмiв у системi нiмецької мови. Вже в 1899 році нiмецький лiнгвiст Г. Дунгер застерiгав вiд англiцизмiв. Він написав книгу «Пояснення замість англiйських слiв». Також, щоб звернути увагу на це явище, в Дортмундi було створено «Товариство на захист нiмецької мови», метою якого було зберегти нiмецьку мову як незалежну i самобутню мову. Особливо вони прагнуть захистити нiмецьку мову вiд переповнення англо-американiзмами. Для вирiшення цiєї проблеми представниками об'єднання було розроблено спецiальну програму, головна мета якої – максимальне зниження уживання в нiмецькiй мовi англо- американських

запозичень, причому в усіх галузях життя німецького суспільства: у пресі, на радіо й телебаченні, у законодавчих, наукових текстах, мові реклами, а також в усному повсякденному спілкуванні.

Спілкою вже видано словник, так званий «Anglizismenliste», який розрахований на широкого споживача. У словнику легко знайти еквівалент англо-американському запозиченню й самому вирішити, яке зі слів (німецьке або англійське) використовувати. Таким чином члени спілки намагаються привернути увагу до проблеми «Denglisch» (утворено від слів Deutsch і Englisch). Слід відрізняти англіцизми від денглішу. Денгліш, як правило, – нелітературний варіант мови, від якого застерігають мовознавці. Наприклад, речення «*Ich habe dir gestern eine E-Mail geschrieben*» містить англіцизм, а речення «*Ich habe dir gestern ge(e)mailt*» є прикладом денглішу [4].

Зауважимо, що супротивники англіцизмів стверджують, що, по-перше, німецька мова втрачає свою колишню потужність; по-друге, що вона перестає бути престижною; по-третє, що в німців недостатньо самосвідомості й вони не сприймають цінність власної мови як ознаку власної ідентичності.

Проте існує й безліч прихильників вживання англо-американських запозичень у системі німецької мови. Г. Цифонун наводить аргументи так званих «прихильників» англо-американського впливу на німецьку мову. На думку «прихильників» запозичень англійської мови, вона має, по-перше, структурну перевагу, тобто компактність англо-американських запозичень порівняно з пропонованими німецькими замінами; по-друге, це економічна перевага, пов'язана зі спрощенням комунікації в глобальних сферах глобального світу; по-третє, англійська мова відіграє провідну роль у світовій комунікаційній культурі, молодіжній мові, Інтернет-мережі [3].

Дослідивши позитивний та негативний характер впливу англо-американських запозичень у німецькій мові, окреслимо основні сфери їх вживання. Особливо активно використовуються слова англійського походження в галузі техніки, засобів масової інформації, реклами, моди, музики, торгівлі, у мові суміжних наукових дисциплін (наприклад, соціології, психології, економіки), політики, спорту тощо (наприклад, *Fan, Match, Job, Team, Computer*).

Ці сфери зазнають величезний термінологічний вплив, тут виникають нові терміни на основі нових технологій, в основному із США. Професіоналізми являють собою багатий матеріал для розвитку мовної системи. Багато термінів сьогодні приходять і в повсякденну мову: *Probleme managen, Vorbestellungen aufzuheben, Preise scannen*. [2, с. 203].

Мовознавство обґрунтовує впровадження іноземних слів у німецьку мову тим, що для деяких предметів, що надходять із-за кордону, в німецькій мові

немає спеціальних назв, їх можна позначити тільки за допомогою опису, використовуючи при цьому словосполучення або навіть цілі речення, наприклад *Public Relations, Manager*. Тут, звичайно, краще вжити англо-американські терміни, тому що німецькі еквіваленти описують ці поняття занадто складно й багатослівно. У сучасному розвитку мов існує тенденція до стислості. Багато англійських слів коротші й зручніші у вимові, ніж німецькі. Наприклад, порівняємо такі слова як *Management – Unternehmensleitungen*.

Узагальнюючи вищезазначене, ми дійшли висновків, що дослідивши генезу англо-американських запозичень у системі німецької мови, ми виявили їх позитивний та негативний вплив на мовну систему та окреслили основні сфери вживання англо-американізмів у німецькій мові – техніка, ЗМІ, реклама, мода, музика, торгівля, побутове спілкування, Інтернет-мережа тощо. Зокрема нами встановлено основну причину вживання великої кількості англо-американських запозичень у німецькій мові – стислість та зручність у вимові та унівресальність.

Список використаних джерел:

1. Акуленко В.В. Вопросы интернационализации словарного состава языка /Акуленко В.В.– Х.: Издательство Харьковского университета, 1972. – 216 с.
8. Adorno, Th. W. (1979): Wörter aus der Fremde. In: Braun, P. (Hrsg.): Fremdwort-Diskussion. München, S. 198-211.
9. Zifonun G. Überfremdung des Deutschen: Panikmache oder echte Gefahr? Institut für Deutsche Sprache, 2002. – S. 2-9.
10. <http://www.bravo.de/family/archive/50-jahre-bravo-die-story-zum-jubilaenum> 4.[Stand: 29.08.2012].

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

*Матеріали
міжнародної заочної науково-практичної конференції,
присвяченої 15-річчю заснування
Міжнародного гуманітарного університету*

27 квітня 2017

Дизайн обкладинки – Євгенія Ларіна.

Підписано до друку 05.06.2017.
Формат 60x84/16. Папір друкарський.
Гарнітура «Times». Друк цифровий. Обл.-вид.арк. 7,1.
Тираж 100 прим. Зам. № 05/06.

Віддруковано з оригінал-макета у видавництві
Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105
Телефон +38(0522) 39 95 80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єктв видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.

